

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Cooperació Internacional i Educació Social

Cap a un model de Cooperació Internacional més efectiu: Reflexions i
propostes de millora des de l'experiència de l'educador/a social

Treball de Fi de Grau

Curs 2022-2023

Alumna: Marina Masclans Rodríguez

Tutora: Pilar Folgueiras Bertomeu

Resum

Aquesta investigació té com a objectiu principal comprendre les raons darrere de la insatisfacció o disconformitat de les educadores socials amb l'actual model de voluntariat i cooperació internacional. Per aconseguir-ho, s'ha utilitzat un enfocament qualitatiu, fent entrevistes a un grup d'educadores socials amb experiència en cooperació internacional. A més, s'ha comptat amb una entrevista a una experta en l'àmbit per contrastar i complementar la informació. Els resultats han revelat les diverses experiències dels professionals al camp de la cooperació i el voluntariat internacional. S'han identificat algunes de les mancances socioeducatives en els programes i projectes, destacant la necessitat de més coordinació, capaciació i enfocament participatiu. Així mateix, s'han obtingut propostes de millora, com l'enfortiment d'aliances i la promoció d'enfocaments inclusius i sostenibles. En conclusió, aquesta investigació pot contribuir al desenvolupament d'intervencions més efectives i sostenibles, generant un impacte positiu a les comunitats involucrades i promovent el desenvolupament sostenible.

Paraules clau: *Cooperació internacional, educació social, insatisfacció, ajuda humanitària, voluntariat internacional, programes i projectes.*

Abstract

This research aims to understand the reasons behind the dissatisfaction or discontent of social educators with the current model of volunteering and international cooperation. To achieve this, a qualitative approach was used, conducting interviews with a group of social educators experienced in international cooperation. Additionally, an interview with an expert in the field was conducted to contrast and complement the information. The results have revealed the diverse experiences of professionals in the field of international cooperation and volunteering. Socio-educational deficiencies in programs and projects have been identified, highlighting the need for more coordination, training, and participatory approaches. Furthermore, improvement proposals have been obtained, such as strengthening partnerships and promoting inclusive and sustainable approaches. In conclusion, this research can contribute to the development of more effective and sustainable interventions, generating a positive impact on the involved communities and promoting sustainable development.

Keywords: *International cooperation, social education, dissatisfaction, humanitarian aid, international volunteering, programs and projects.*

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ.....	3
2. JUSTIFICACIÓ.....	5
3. MARC TEÒRIC.....	7
a. Breu descripció de la situació vers la cooperació al desenvolupament i el voluntariat.....	7
b. Cooperació, assistencialisme i ajuda humanitària.....	9
c. Aliances publicoprivades i socials per a la Cooperació Internacional.....	11
d. El voluntariat i la cooperació internacional des de la professió de l'educació social.....	13
4. OBJECTIUS.....	17
5. ÀMBIT DE LA INVESTIGACIÓ.....	18
6. METODOLOGIA.....	19
a. Estratègia de recollida d'informació: l'entrevista.....	19
b. Mostra, participants i informants.....	22
c. Tècnica d'anàlisi d'informació: anàlisi de contingut.....	24
d. Criteris de rigor científic.....	24
7. RESULTATS.....	26
a. Motivacions i raons per participar en accions de cooperació internacional.....	26
b. Formació i supervisió de voluntaris.....	28
c. Acompanyament professional durant les accions de cooperació.....	29
d. Participació de persones locals a l'equip de treball.....	31
e. Avaluació de la validesa de les persones per a accions socioeducatives.....	33
f. El paper de l'educadora social en l'àmbit de la cooperació internacional.....	35
g. Impacte de les accions de cooperació a llarg termini.....	36
h. Discrepàncies o desacords en el funcionament dels programes i projectes.....	38
i. Propostes de canvi del model de cooperació i voluntariat internacional.....	40
8. DISCUSSIÓ.....	43
9. CONCLUSIONS, LÍMITS I PROSPECTIVA.....	48
10. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.....	52
11. ANNEXOS.....	55
ANNEX 1. Entrevista a participant 1.....	55
ANNEX 2. Entrevista a participant 2.....	61
ANNEX 3. Entrevista a participant 3.....	70
ANNEX 4. Entrevista a participant 4.....	76
ANNEX 5. Entrevista a participant 5.....	84
ANNEX 6. Entrevista a participant 6.....	88
ANNEX 7. Entrevista a participant 7.....	97
ANNEX 8. Entrevista a participant 8.....	102
ANNEX 9. Entrevista a Àngels Doñate, experta en voluntariat i cooperació internacional.....	110
ANNEX 10. Preguntes per a grup de discussió.....	119

1. INTRODUCCIÓ

L'educació social té un paper fonamental en l'àmbit de l'ajuda humanitària i la cooperació internacional. Les educadores socials som professionals que treballem en diversos contextos per promoure el desenvolupament integral de les persones i contribuir a la transformació social. Tot i això, és important comprendre les raons darrere la insatisfacció i la disconformitat que algunes educadores socials experimenten amb l'actual model d'ajuda humanitària. La cooperació internacional i l'ajuda humanitària representen un compromís valuós i necessari per contribuir al desenvolupament de comunitats vulnerabilitzades a diferents parts del món. No obstant això, és important reconèixer que aquest model no està exempt de desafiaments i limitacions que afecten la tasca de les educadores socials.

Un altre propòsit d'aquesta investigació és identificar les mancances socioeducatives presents als programes i projectes de cooperació i voluntariat internacional. A través d'un enfocament qualitatiu, aquesta recerca busca donar veu a les educadores socials, permetent que les seves perspectives, opinions i experiències siguin escoltades i considerades. Es duran a terme entrevistes en profunditat amb educadores socials que han participat en projectes de cooperació a països del Sud, amb l'objectiu de captar les seves percepcions i testimonis amb relació a l'actual model d'ajuda humanitària i analitzar i avaluar el nivell de participació i apoderament de les comunitats en els projectes de cooperació internacional.

Així mateix, aquesta investigació busca generar recomanacions concretes per millorar la implementació dels programes i projectes de cooperació internacional des de la perspectiva de l'educadora social. Una de les finalitats d'aquesta investigació és contribuir al canvi i optimització d'aquests programes, promovent un enfocament més efectiu i d'acord amb les necessitats de les comunitats en les quals tenen lloc aquest tipus de projectes.

Aquesta recerca s'estructurarà de la següent manera:

En primer lloc, s'exposarà la justificació del tema d'investigació seleccionat, posant èmfasi a la rellevància i la necessitat d'investigar les raons darrere de la insatisfacció de les educadores socials en l'àmbit de la cooperació internacional.

En segon lloc, es proporcionarà un marc teòric que sustenti la investigació, explorant les teories, els enfocaments i els conceptes rellevants relacionats amb la cooperació internacional, l'educació social i l'ajuda humanitària.

Seguidament, s'establiran els objectius de la investigació, que inclouen comprendre les raons darrere de la insatisfacció o disconformitat de les educadores socials amb el model d'ajuda humanitària actual, descriure les experiències dels professionals de l'educació social en l'àmbit de la cooperació i el voluntariat internacional, identificar i analitzar les possibles mancances socioeducatives presents als programes i projectes de cooperació i voluntariat internacional i plantejar propostes de millora en relació amb la cooperació i el voluntariat internacional des de la mirada de l'educadora social.

A continuació, es descriurà l'àmbit en què es desenvoluparà la investigació i la metodologia utilitzada en la recerca, destacant l'enfocament qualitatiu i les entrevistes en profunditat com a eines principals per recollir dades. Seguidament, es presentaran els resultats obtinguts a partir de l'anàlisi de les entrevistes i es farà una revisió d'aquests conjuntament amb la base teòrica de la investigació.

En últim lloc, es reflexionarà sobre la importància dels resultats i es proporcionaran recomanacions per millorar el model de cooperació internacional des de la perspectiva de l'educadora social a tall de conclusions.

En conclusió, aquest treball de recerca es fonamenta en la necessitat de comprendre les raons darrere de la insatisfacció i disconformitat de les educadores socials amb l'actual model de cooperació i voluntariat internacional. A partir d'explorar i analitzar aquestes raons, es pretén contribuir a l'enriquiment de la nostra formació com a professionals educació social, promoure una reflexió crítica sobre la nostra pràctica professional i generar propostes de millora en l'àmbit de la cooperació i el voluntariat internacional.

2. JUSTIFICACIÓ

La realització d'aquest treball de fi de grau va sorgir a partir de la meua inquietud personal i el meu interès pel voluntariat i la cooperació internacional per al desenvolupament. Començant el grau d'Educació Social, l'àmbit d'intervenció de cooperació internacional per al desenvolupament em plantejava un desafiament, ja que considerava que era molt difícil dur a terme accions socioeducatives a països desfavorits sense perpetuar rols paternalistes. Històricament, l'ajuda humanitària i la cooperació internacional s'han desenvolupat des de valors basats en la cultura occidental i des d'una posició privilegiada d'alguns països respecte d'altres: els salvadors i els salvats.

Durant aquests anys de grau, m'han sorgit molts interrogants sobre aquest tema: m'he preguntat si és possible realitzar accions socioeducatives en països en vies de desenvolupament sense perpetuar el paternalisme, i quin és el paper i les funcions que hauria de tenir l'educador/a social en aquests contextos. També m'he qüestionat si hi ha experiències de cooperació internacional que realment siguin transformadores i innovadores, o si, al contrari, acaben sent accions superficials sense un impacte significatiu a llarg termini.

Per altra banda, tot i que des de la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona hi ha l'opció de cursar l'assignatura Educació per al Desenvolupament i la Cooperació, jo no vaig tenir l'oportunitat de poder gaudir d'aquesta assignatura, fet que també ha motivat l'elecció d'aquest àmbit d'investigació.

Decidir l'àmbit en el qual volia centrar el meu treball de fi de grau va ser fàcil, però amb tants interrogants em va resultar difícil concretar i limitar el tema. Finalment, vaig optar per investigar la percepció de l'educador/a social envers la cooperació internacional i el voluntariat, amb l'objectiu d'analitzar la seva perspectiva educativa i el paper que ha de desenvolupar. Em vaig centrar especialment en l'experiència d'aquelles educadores que havien participat en projectes de cooperació internacional i expressaven insatisfacció i desacord.

En definitiva, els motius pels quals he decidit escollir aquest tema d'investigació són els següents:

En primer lloc, la creixent importància de la cooperació i el voluntariat internacional en l'àmbit de l'Educació Social. Aquestes pràctiques permeten als educadors socials treballar en entorns diversos i contribuir al desenvolupament de comunitats vulnerables, buscant la transformació social. No obstant això, és fonamental reflexionar sobre el model actual d'ajuda humanitària que enmarca aquestes pràctiques, ja que pot presentar reptes i limitacions que afecten tant els educadors socials com les comunitats amb les quals col·laboren.

En segon lloc, l'enfocament crític de l'educadora social és fonamental per comprendre i qüestionar els aspectes problemàtics de l'actual model de cooperació i el voluntariat internacional. El fet d'explorar les experiències de les educadores socials que han participat en projectes internacionals, permet identificar les raons darrere de la seva insatisfacció o disconformitat, així com les mancances socioeducatives presents en aquest tipus de programes.

A més, una investigació en cooperació i voluntariat internacional des de la visió de l'educadora social pot aportar coneixements i perspectives noves al camp de l'Educació Social. Això és especialment rellevant en un context global on es vol promoure la sostenibilitat, la participació comunitària i l'enfocament basat en els drets humans en les intervencions d'ajuda humanitària. L'anàlisi crítica de les educadores socials pot ajudar a identificar els desafiaments i obstacles que enfronten a la seva pràctica, així com a proposar alternatives més inclusives, participatives i efectives.

La justificació d'aquest treball final de grau es basa en la necessitat d'examinar i qüestionar el model d'ajuda humanitària actual des de la perspectiva crítica de l'educadora social. La investigació contribuirà a ampliar el coneixement en aquest camp, promovent una reflexió profunda sobre la pràctica professional i generant propostes de millora que puguin transformar i optimitzar la intervenció en aquests contextos. El fet de centrar-me a conèixer i comprendre la perspectiva dels professionals que han viscut aquesta experiència en primera persona m'ha ajudat a tenir una visió més crítica i a poder resoldre alguns dels meus interrogants inicials.

En definitiva, l'elaboració d'aquest treball sorgeix de la necessitat d'ampliar el meu coneixement sobre els possibles obstacles i les mancances que presenta l'actual model de cooperació internacional.

3. MARC TEÒRIC

Abans d'endinsar-nos en el contingut de la investigació és necessari fer una aproximació a la idea de cooperació internacional pel desenvolupament i analitzar els antecedents teòrics al voltant d'aquesta qüestió, així com les investigacions i els estudis que s'han realitzat anteriorment sobre aquesta temàtica.

a. Breu descripció de la situació vers la cooperació al desenvolupament i el voluntariat

Actualment, l'acció social d'empreses, entitats, ONG's, programes sorgits d'entitats supranacionals o fins i tot la presència de petits grups o persones a títol individual dedicades a millorar la situació d'espais o comunitats del tercer món és més present que a qualsevol altre moment de la història. Cal entendre, doncs la situació al món per entendre aquest fenomen.

Per tal d'apropar-nos a la realitat estadística de pobresa, malnutrició o analfabetisme, cal dirigir-se a fonts derivades d'entitats governamentals o supranacionals com l'ONU (Organització de les Nacions Unides). Poc abans d'acabar l'any 2021 i encara en plena pandèmia provocada per la COVID-19, el secretari de l'ONU, Antonio Guterres, alertava que l'augment de la pobresa era una "responsabilitat moral del nostre temps". En aquella jornada per l'Erradicació de la Pobresa, Guterres, indicava que la pandèmia de la COVID-19 havia afectat les economies i societats de tot el món, portant a situacions d'extrema vulnerabilitat a més de 120 mil milions de persones a tot el món.

Evidentment, el secretari de les Nacions Unides no va oblidar parlar de la clara diferència socioeconòmica entre els països del Nord i del Sud: "L'asimetria en la recuperació està profunditzant encara més les desigualtats entre Nord i Sud i la solidaritat brilla per la seva absència". Seguidament afegeix, "cal escoltar molt més als que viuen en la pobresa, abordar les indignitats i eliminar les barreres d'inclusió dels països que més ho necessiten, però, també, cal enfrontar l'endeutament excessiu i garantir la inversió per la recuperació en els països més desfavorables".

Per altra banda, no va oblidar fer menció a la qüestió de gènere per a definir les línies a traçar en la lluita contra la pobresa: "El nombre de dones en situació de pobresa extrema supera de sobre manera al d'homes. Inclús abans de la pandèmia, els 22 homes més rics del món acumulaven més riquesa que totes les dones d'Àfrica, i aquesta diferència no ha fet més que augmentar. No podem recuperar-nos utilitzant només la meitat del nostre potencial".

El fet, però, és que per entendre la situació real al món cal buscar més enllà de l'ONU i veure que mostren els indicadors globals. Un dels més acurats és Worlometer que ens presenta l'estadística mundial en temps real de diversos ítems d'interès. D'aquesta podem observar que actualment la població mundial se situa al voltant dels 8 bilions de persones tot i que a principis de la dècada del 2040 arribarem als 9 bilions i cap al 2058 als 10 bilions. Dintre d'aquesta massa poblacional unes 866 mil milions de persones pateixen desnutrició mentre que, curiosament, unes 826 mil milions pateixen sobrepès. Per altra banda, unes 776 mil milions de persones no disposen d'accés a l'aigua potable. Amb tot plegat unes 25 mil persones moren de fam diàriament i unes 25 mil més moren per malalties relacionades amb la qualitat de l'aigua anualment.

Amb aquesta panoràmica de la realitat no és d'estranyar que l'acció social i el voluntariat exercit per persones del món Occidental no faci més que créixer i com ens indiquen les estadístiques, només a Espanya, actualment, el 8,2 % de la població, és a dir, 3,3 milions de persones, realitzen tasques solidàries. El creixement respecte a l'any anterior ha estat notable passant de 2,7 milions l'any 2021 als 3,3 milions actuals. D'aquest estudi se'n destaca la feminització del voluntariat on les dones representen el 56% vers al 44% d'homes, increment generalitzat que s'observa en totes les franges d'edat però accentuat especialment en la franja d'edat per sota dels 25 anys. Amb tot plegat, l'estudi reflexa que el perfil més present en el sector seria el de dones d'entre 25 i 45 anys amb un nivell alt d'estudis que resideixen en poblacions mitjanes o grans ciutats i no tenen menors o persones dependents a càrrec seu. Moltes d'elles a part de dur a terme algun tipus de voluntariat participen d'alguna ONG (Navas, 2022).

L'informe, però, no concreta sobre el voluntariat en matèria de cooperació internacional. Foronda (2020) es pregunta que porta a les persones a realitzar un voluntariat internacional i després de realitzar un meticulós estudi extreu un seguit de conclusions: el perfil de persona

predominant que participa en projectes de voluntariat internacional correspon a dones amb una edat mitjana de 24 anys amb un nivell formatiu de màster, especialitzades en estudis de la branca de ciències socials i jurídiques; predominant els voluntariats amb una durada d'un mes a tres mesos.

A més, l'autora explica que existeixen diferències motivacionals a l'hora de dur a terme un voluntariat internacional segons l'edat de la persona: mentre que per les persones amb una edat mitjana de 27 anys la seva motivació principal és "millora del currículum", per a aquells amb una edat mitjana de 21 anys, la principal motivació és la "millora de l'estima" o la "defensa del jo". Per acabar, la majoria de les persones enquestades responen que tornarien a fer un voluntariat perquè "millora l'autoestima" i perquè fomenta el "coneixement i comprensió".

Seguint aquesta línia, ALBORAN (2011, b) reafirma que si anteriorment el component ideològic i el compromís social era la principal motivació a l'hora de realitzar un voluntariat, juntament amb l'opció creient, avui dia la recerca d'un creixement personal és la principal font de motivació. Explica també que hi ha diferències entre els voluntariats de curta i llarga durada: mentre que en la primera opció aquest creixement personal té un component més lligat al creixement professional o de posada en pràctica de les competències professionals, en el segon cas les persones busquen provar-se en altres contextos i créixer personalment.

b. Cooperació, assistencialisme i ajuda humanitària

A més d'entendre les causes i les conseqüències de les desigualtats al món derivades del model actual de desenvolupament, cal fixar atenció a les diferents visions i perspectives que es plantegen des del marc de l'educació per al desenvolupament.

En primer lloc, cal detenir-se a comprendre la diferència entre assistencialisme i cooperació. Segons Fuentes Destarac (2008) l'assistencialisme és l'acció o conjunt d'accions que es duen a terme per prestar socors, favor o ajuda a individus o grups d'individus en condicions de

desprotecció o vulnerabilitat, mentre que la cooperació és una acció de col·laboració conjunta amb una finalitat comuna que passa per l'empoderament dels vulnerables.

En l'assistencialisme tradicionalment se'n desprèn la facultat paternalista d'ajudar a persones en situació desfavorable simplement oferint un remei immediat però sense aportar les eines i metodologies pel futur desenvolupament d'aquests. Mentre que la cooperació, precisament, pretén trencar amb aquesta lògica oferint les eines, els mitjans i l'orientació perquè la persona actuï en el seu propi benefici, incidint en el futur desenvolupament d'aquest. Així doncs, tot i que la incorporació del poder a l'acció comunitària ha adoptat formes i camins diversos, aquesta s'ha centrat en l'empoderament subjectiu dels individus en espais microsocials postergant les dimensions objectives i les influències del context sociopolític (Sánchez-Vidal, 2017, p. 131).

Aquesta acció de cooperació en l'àmbit internacional depèn doncs de les desigualtats existents en diversos punts del món arran múltiples factors. Aquests estan estretament relacionats amb la història del neoliberalisme, l'explotació capitalista, les guerres i, especialment la no tan llunyana experiència colonial desenvolupada a partir de la 1a gran crisi del capitalisme (1873) i el sorgiment de la II Revolució Industrial. Evidentment, la història del segle XX encara va aguditzar més les diferències entre el Nord i el Sud i és a partir de la crisi del petroli de 1973 i les conseqüents reestructuracions i deslocalitzacions que les grans empreses comencen a buscar la mà d'obra barata en els països en vies de desenvolupament per poder augmentar la taxa de benefici.

Així doncs, l'ajuda humanitària i la cooperació internacional s'han desplegat històricament a partir de valors basats en la cultura occidental i des d'una posició de domini d'alguns països respecte a uns altres: els salvadors i els qui són salvats.

Lough (2014) explicava que aquesta mentalitat unidireccional d'ajuda humanitària reforça fàcilment arguments de necessitat, així com de dependència. Sentiments que poden arrelar-se profundament tant al donant com al receptor. Diu l'autor que, per tal de contrarestar aquesta narrativa, són de gran importància la reciprocitat i l'èmfasi en el doble benefici de l'intercanvi. Afegeix també que una major preparació i conscienciació entre els voluntaris i les comunitats pot ajudar a identificar correctament la bidireccionalitat i reciprocitat inherents en la pràctica socioeducativa que comporten accions en matèria de cooperació internacional.

c. Aliances publicoprivades i socials per a la Cooperació Internacional

La Cooperació Internacional és un camp el qual és abordat per diferents institucions o organitzacions tant d'origen públic com privat. Aquestes són: l'Administració pública, les ONGD, les empreses i la universitat. (Corrales Gaitero, 2015). Així doncs, l'aliança publicoprivada i social consisteix en les relacions de coordinació que s'estableixen entre aquests agents per tal de millorar la transformació social i el compliment dels objectius proposats en l'àmbit de Cooperació Internacional i Desenvolupament.

Figura 1: Instituciones que abordan la Cooperación Internacional para el Desarrollo

Fuente: Corrales Gaitero, S. (2015). *El trabajo social en el ámbito de la cooperación internacional para el desarrollo*.

En relació amb l'Administració pública, la Cooperació Internacional per al Desenvolupament a l'Estat Espanyol és una política pública descentralitzada, dit en altres paraules, és una política regulada tant a escala estatal com autonòmica. Un dels principals òrgans de gestió a escala estatal és l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament (AECID). A més, a nivell autonòmic existeix l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament, un organisme de la Generalitat de Catalunya responsable de gestionar les polítiques de cooperació al desenvolupament, construcció de pau, acció humanitària i drets humans.

Pel que fa a la qüestió de les ONGD amb relació a la cooperació internacional, existeix dos mecanismes de coordinació entre les diferents ONGD: a nivell estatal i a nivell autonòmic.

La Coordinadora d'ONGD d'Espanya (CONGDE), té com a funció principal coordinar i fomentar el treball en xarxa de les organitzacions i entitats membres que comparteixen objectius en comú. Per altra banda, cada comunitat autònoma té la seva pròpia coordinadora d'ONGD, en concret a Catalunya existeix La Federació Catalana d'ONG per al Desenvolupament-FCONGD.

Respecte al sector privat, és de naturalesa lucrativa, el seu creixement, foment i desenvolupament és clau per a la lluita contra la pobresa. Segons la guia de cooperació internacional per al sector social elaborada per la Fundació Gases de Occidente (Fundación DIS et al., 2011), moltes empreses han comprès el paper estratègic que poden jugar al desenvolupament econòmic mundial. La Fundació proposa un llistat d'accions que pot desenvolupar el sector privat en relació a la cooperació internacional per al desenvolupament:

- Promoure l'eficiència en els processos.
- Aportar experiència en màrqueting, vendes i finances.
- Incloure com a beneficiaris dels projectes proveïdors, empleats i consumidors dinamitzant la cadena de valor.
- Aportar recursos de contrapartida¹
- Promoure dinàmiques d'innovació en processos i ús de tecnologies.
- Invertir en projectes econòmics i socials per al desenvolupament.
- Incidir en polítiques públiques.

Per últim, la Universitat en l'àmbit de la Cooperació, de la solidaritat, del desenvolupament i dels Drets Humans, té un paper de generadora de propostes teòriques (Corrales Gaitero, 2015) i de promoció de la mobilitat internacional, reflex del seu gran potencial acadèmic, científic, tècnic i de recursos humans.

La Cooperació Universitària al Desenvolupament (CUD) s'entén com un “conjunt d'activitats dutes a terme per la comunitat universitària i orientades a la transformació social als països més desfavorits, a favor de la pau, l'equitat, el desenvolupament humà i la sostenibilitat mediambiental al món”. Així es recull a l'article 9 del Codi de conducta de les Universitats en matèria de Cooperació al Desenvolupament (CRUE, 2015).

¹ Els recursos de contrapartida són recursos que les entitats participants en un projecte aporten per al desenvolupament d'aquest, els quals poden ser en efectiu i/o en espècie.

Gallart (2016), assenyala cinc línies d'actuació imprescindibles a les que la Universitat pot contribuir a l'àmbit de la cooperació internacional per al desenvolupament:

- La formació i l'educació.
- Investigació per al desenvolupament.
- Compartir experiències compartint recursos.
- La incidència a l'entorn.
- La transferència de tecnologia

d. El voluntariat i la cooperació internacional des de la professió de l'educació social

Pel que fa a la qüestió del voluntariat i la professió de l'educadora social, Zaragoza (2002) reflexiona sobre la contradicció que suposa parlar de voluntariat en una societat en la qual existeix un índex de precarietat laboral tan elevat. En la teoria, com hem vist anteriorment, una persona voluntària és aquella que decideix dedicar el seu temps lliure a una activitat solidària, però a la pràctica estem veient com cada vegada són més les persones que duen a terme voluntariats amb l'esperança de trobar un lloc de treball.

Per altra banda, l'autor també es mostra crític davant la falta de formació i professionalització de les persones voluntàries. Existeix la falsa creença que l'àmbit social és un territori en el qual es pot incorporar el voluntariat per a la realització de gran part de les funcions assignades sense cap mena de formació prèvia. Com el nostre àmbit és molt vocacional diu, sembla que no sigui important la formació per a dur a terme la nostra tasca socioeducativa.

Igual que els cirurgians “intervenien” en el cos humà extirpant o modificant el que està malmès i guarint el mal que tenim dins, nosaltres intervenim en la societat modificant relacions, establint noves pautes de comunicació en els grups humans, restaurant identitats danyades per la misèria o per les drogues. Ens pot semblar més o menys encertat aquest símil, però ¿es deixaria intervenir en un quiròfan per un voluntari? Us imagineu que, en un

congrés de metges, algú digués que preferia treballar amb voluntaris que amb professionals? [...] Alguna cosa ens diu que estem en un terreny rellescós. (Zaragoza, 2002, p.78)

Seguit amb aquest tema, són varis els autors que assenyalen la necessitat de formar i acompanyar a les persones voluntàries. Abans d'entrar en matèria de com i qui acompanya, és interessant entendre el concepte d'acompanyament. Etimològicament, el verb acompanyar procedeix del terme llatí *cumpaniare* i significa "compartir el pa amb" algú. Així doncs, podem veure com el concepte d'acompanyar està estretament relacionat amb la idea de compartir. Existeixen diferents tipus d'acompanyament: educatiu, terapèutic, psicològic, pedagògic, social... Nosaltres ens centrarem en aquest últim, el social.

Alonso i Artiaga (2009) definien en el seu moment l'acompanyament social com la forma de treballar amb les persones i els grups amb dificultats per aconseguir la seva incorporació a la societat. Una altra definició més actualitzada és la de l'Instituto Foral del Bienestar Social (IFBS), la qual va més enllà i defineix l'acompanyament social com quelcom més que una forma d'entendre la relació social i educativa, una forma de treballar amb recursos, mètodes i tècniques diverses facilitadores del desenvolupament personal, la maduració social i l'autonomia de les persones (IFBS, s.d.).

Com hem pogut veure, acompanyar és quelcom intrínsec en la professió de l'educadora social i en tots els seus àmbits d'intervenció. Així doncs, en l'àmbit de la cooperació i el desenvolupament també es converteix en essencial i necessari l'acompanyament per part de la figura de l'educador/a social, el qual realitza un seguiment proper i orienta la persona a cada moment, des de la seva situació personal, per clarificar, discernir i ordenar el projecte, des de la llibertat i coherència (ALBORAN, 2011, a).

Per a Zaragoza (2002), també és necessari formar a les persones voluntàries abans que intervinguin en cap realitat i, explica, les seves actuacions cal que estiguin orientades i supervisades per professionals, ja que ells també tenen el deure ètic i moral de ser crítics amb les actuacions administratives, proposant alternatives des de les organitzacions. Com a professionals de l'educació social en l'àmbit de cooperació i desenvolupament som responsables d'acompanyar a les persones perquè siguin conscients dels seus propis problemes, capaces d'analitzar la seva realitat, oferir-los formació i contribuir a la seva organització, detalla l'autor. Aquesta hauria de ser la nostra tasca principal en relació amb les

persones a les quals atenem des dels programes i projectes de cooperació i desenvolupament internacional.

Foronda (2020), a més d'identificar la gestió i l'acompanyament de les persones voluntàries en projectes de cooperació internacional com a una possible funció de l'educador/a social, també parla sobre com aquest pot esdevenir un possible agent de canvi a favor del desenvolupament social liderat per principis com la solidaritat, la justícia o els drets humans. Entre les diferents funcions que identifica l'autora s'hi troben la d'involucrar-se en la detecció de necessitats, planificar i dur a terme un projecte, així com avaluar-lo. Alhora, l'autora defensa que les funcions de l'educador/a social també poden incloure treballar la imatge que es vol comunicar a l'exterior, evitant fer publicitat que promoguin estereotips i prejudicis i preservant la dignitat de les persones a les quals atén el programa.

Seguit amb aquesta línia, Lough (2014) explica que els professionals de l'àmbit social que s'associen amb ONG en el marc de cooperació internacional per al desenvolupament poden ajudar a advocar per les necessitats de les organitzacions amfitriones i dels membres de la comunitat en la qual es du a terme l'acció socioeducativa. Per altra banda, exposa que també poden convertir-se en una figura important a l'hora de garantir que les comunitats s'incorporin al procés de planificació, vetllant perquè siguin escoltades i reconegudes totes les veus. I afegeix, que les educadores socials també poden fomentar aquestes veus mitjançant la creació de coalicions entre la comunitat, les organitzacions donants i els governs.

A més, l'autor afirma que una contribució dels professionals de l'àmbit social en processos de cooperació internacional per al desenvolupament ha de ser poder treure a la llum les fortaleces i capacitats de la comunitat amfitriona, així com els diferents beneficis que les persones voluntàries reben en els processos d'accions cooperatives.

Per últim, per tal d'entendre la qüestió del voluntariat i la cooperació internacional des de la professió de l'educació social, és necessari apropar-nos a les diferents perspectives i opinions que tenen els estudiants universitaris del Grau d'Educació Social en relació amb aquest tema.

Pisa Mayoral (2020) realitza una investigació de caràcter quantitatiu que té com a objectiu descobrir les absències i presències de la Cooperació i Educació per al Desenvolupament com a assignatura a les universitats de titularitat pública a l'Estat espanyol i descriure l'interès de

l'alumnat del Grau d'Educació Social de la Facultat de Palència (Universitat de Valladolid) respecte a aquests continguts.

En els resultats d'aquesta investigació, destaca el fet que en més de la meitat de les universitats del territori espanyol no es transmeten continguts relacionats amb la Cooperació Internacional per al Desenvolupament com una assignatura específica. En moltes d'elles s'imparteixen aquests continguts de forma transversal al llarg del grau universitari en diverses assignatures, però no de manera concisa. També és important posar èmfasi en el fet que en més de la meitat de les universitats que sí que imparteixen l'assignatura, aquesta és de forma optativa a quart, és a dir, no és una assignatura obligatòria de cursar per a tot l'alumnat.

En el cas de la Universitat de Barcelona, Cooperació i Educació per al Desenvolupament és una assignatura de modalitat optativa que depèn del Departament de Didàctica i Organització Educativa de la Facultat d'Educació. Segons el pla docent (Universitat de Barcelona, 2022), les competències que es desenvolupen a partir del contingut d'aquesta assignatura són els següents:

1. El compromís ètic (capacitat crítica i autocrítica i capacitat de mostrar actituds coherents amb les concepcions ètiques i deontològiques).
2. Capacitat d'aprenentatge i responsabilitat (capacitat d'anàlisi, de síntesi, de visions globals i d'aplicació dels coneixements a la pràctica i capacitat de prendre decisions i d'adaptació a noves situacions).
3. Treball en equip (capacitat de col·laborar amb els altres i de contribuir a un projecte comú i capacitat de col·laborar en equips interdisciplinaris i en equips multiculturals).
4. Sostenibilitat (capacitat de valorar l'impacte social i mediambiental d'actuacions en el seu àmbit i capacitat de manifestar visions integrades i sistèmiques).
5. Analitzar, avaluar i investigar els contextos socials, culturals i educatius.
6. Discriminar entre diferents respostes de caràcter educatiu a necessitats detectades, diferenciant-les de i articulant-les amb altres tipus de respostes possibles.
7. Reconèixer la dimensió del subjecte i el cicle vital en l'acció socioeducativa.
8. Actuar de manera honesta, sostenible, socialment responsable i respectuosa amb els drets humans i la diversitat social i de gènere.

Per altra banda, l'autora descriu que el 96,59% de l'alumnat del Grau d'Educació Social del campus on s'ha realitzat l'estudi quantitatiu té interès en l'assignatura de Cooperació i Educació per al Desenvolupament, és a dir, que creuen que els continguts relacionats amb aquesta temàtica són necessaris per a la seva formació com a professionals de l'Educació Social i per a la seva futura tasca professional, i afegeix també que aquests no només són útils per a aplicar-los en aquest àmbit, sinó per tenir un pensament crític i una visió global del món actual.

4. OBJECTIUS

En tota investigació és necessari establir uns objectius bàsics d'actuació, els quals ens ajuden a centrar i guiar la intervenció. Per a exposar-los els definirem en objectiu general i específics:

Objectiu general:

1. Comprendre les raons darrere de la insatisfacció o disconformitat de les educadores socials amb el model d'ajuda humanitària actual.

Aquest objectiu cerca indagar en les motivacions i factors que porten aquests professionals a sentir-se insatisfets o descontents amb el model existent. Es pretén analitzar i comprendre les limitacions, obstacles i desafiaments que experimenten en la seva tasca, identificant aspectes que poden afectar l'eficàcia i el sentit de realització en el camp de l'ajuda humanitària.

Objectius específics:

1.1. Descriure les experiències dels professionals de l'educació social en l'àmbit de la cooperació i el voluntariat internacional.

1.2. Identificar i analitzar les possibles mancances socioeducatives presents als programes i projectes de cooperació i voluntariat internacional.

1.3. Plantejar propostes de millora en relació amb la cooperació i el voluntariat internacional des de la mirada de l'educadora social.

5. ÀMBIT DE LA INVESTIGACIÓ

L'àmbit en què es desenvolupa aquesta investigació és el de la cooperació i el voluntariat internacional. Aquest àmbit s'enfoca en la col·laboració i participació d'individus i organitzacions en projectes i programes d'ajuda humanitària a diferents parts del món.

La cooperació internacional es basa en la solidaritat i la responsabilitat compartida per abordar desafiaments comuns, com ara la pobresa, la desigualtat, els conflictes armats, els desastres naturals i altres problemes socials.

En les darreres dècades, la cooperació internacional ha adquirit una rellevància cada vegada més gran a causa de la interconnexió i les relacions de dependència entre els països i les comunitats. Els esforços de cooperació internacional s'han orientat a implementar programes i projectes que promouen el desenvolupament sostenible, l'educació, la salut, la protecció dels drets humans, la mitigació del canvi climàtic i altres objectius de desenvolupament.

Això no obstant, malgrat els avenços aconseguits, persisteixen desafiaments i limitacions en l'efectivitat i la sostenibilitat dels programes i projectes de cooperació internacional. Aquestes limitacions poden estar relacionades amb aspectes socioeducatius, com ara la qualitat de l'educació proporcionada, la participació de les comunitats locals en la presa de decisions, l'accessibilitat dels recursos educatius, entre d'altres.

És en aquest àmbit que es planteja aquesta investigació, amb l'objectiu d'identificar les mancances socioeducatives presents als programes i projectes de cooperació i voluntariat internacional, i proposar millores des de la perspectiva de l'educadora social. Es busca comprendre les raons darrere de la insatisfacció o la disconformitat de les educadores socials amb el model actual d'ajuda humanitària, així com explorar les seves experiències en l'àmbit de la cooperació i el voluntariat internacional. Mitjançant aquesta anàlisi, es pretén contribuir

a enfortir les intervencions socioeducatives en l'àmbit de la cooperació internacional i promoure el desenvolupament integral de les comunitats receptores.

En resum, aquest estudi se situa en l'àmbit de la cooperació internacional, amb el propòsit d'identificar i abordar les mancances socioeducatives als programes i projectes, i suggerir millores des de la mirada de l'educadora social, per tal d'enfortir i optimitzar les intervencions i el seu impacte a les comunitats receptores.

6. METODOLOGIA

En aquesta investigació socioeducativa s'utilitzarà una metodologia qualitativa per explorar i comprendre en profunditat les experiències, les percepcions i els significats de les persones participants de l'estudi.

La metodologia qualitativa *“és una activitat que localitza l'observador al món. Consisteix en un conjunt de pràctiques interpretatives que fan el món visible. Aquestes pràctiques transformen el món, el converteix en una sèrie de representacions, que inclouen les notes de camp, les entrevistes, converses, fotografies, registres i memòries. En aquest nivell, la investigació qualitativa implica una aproximació interpretativa i naturalista del món. Això vol dir que els investigadors qualitatiu estudien les coses en el seu context natural, intenten donar sentit o interpretar els fenòmens en funció dels significats que les persones li donen”* (Denzin & Lincoln, 2005; pp. 3).

En definitiva, s'ha triat aquesta metodologia perquè planteja l'oportunitat de comprendre i explorar més en profunditat les experiències i les percepcions de les educadores socials en el context de la cooperació i el voluntariat internacional.

a. Estratègia de recollida d'informació: l'entrevista

Per a aquesta investigació ha estat escollida l'entrevista com a estratègia per recollir informació. Tenint en compte el grau d'estructuració d'aquesta, s'ha elegit l'entrevista semiestructurada, ja que s'ha establert prèviament un guió de preguntes, però després les qüestions s'han elaborat de forma oberta i flexible, permeten recollir informació més rica i amb més matisos que a l'entrevista estructurada (Folgueiras, 2018).

L'entrevista s'ha triat com a estratègia de recollida d'informació en aquesta investigació qualitativa perquè permet extreure dades més detallades, explorar significats i perspectives, fomentar la interacció interpersonal, adaptar-se al context i capturar la veu i la perspectiva personal dels participants. Aquestes característiques permeten obtenir una comprensió en profunditat de la insatisfacció o la disconformitat de les educadores socials amb l'actual model de cooperació internacional.

Els objectius que persegueix l'entrevista són els següents:

1. Descriure les experiències dels professionals de l'educació social en l'àmbit de la cooperació i el voluntariat internacional.
2. Identificar i analitzar les possibles mancances socioeducatives presents als programes i projectes de cooperació i voluntariat internacional.
3. Plantejar propostes de millora en relació amb la cooperació i el voluntariat internacional des de la mirada de l'educadora social.

Per tal de facilitar l'anàlisi de dades, la interpretació de resultats i la comparació entre les diferents entrevistes, les preguntes s'han agrupat en les següents dimensions:

D1: Motivació i participació en accions de cooperació internacional

D2: Formació, supervisió i acompanyament

D3: Relació entre personal internacional i local

D4: Paper de l'educador/a social en la cooperació i el voluntariat internacional

D5: Impacte i canvis en el model de cooperació i voluntariat internacional

A continuació es presenta la taula d'especificacions per establir i organitzar els objectius específics de l'estudi:

Objectiu específic	Dimensions	Preguntes
1. Descriure les experiències dels professionals de l'educació social en l'àmbit de la cooperació i el voluntariat internacional	D1: Motivació i participació en accions de cooperació internacional	Quins són els motius pels quals vas decidir participar en aquestes accions de cooperació internacional en concret?
	D2: Formació, supervisió i acompanyament	“Es necesario formar a los voluntarios antes de que intervengan en ninguna realidad [...]”. Què penses d'aquesta frase? Tu vas rebre formació?
	D2: Formació, supervisió i acompanyament	Vas estar acompanyat per algun professional durant aquell temps? Sí: De quina manera? No: T'hauria agradat?
	D1: Motivació i participació en accions de cooperació internacional	Penses que tota persona és vàlida per a dur a terme accions socioeducatives en el context internacional? Què creus que necessita aquesta persona?
	D4: Paper de l'educador/a social en la cooperació i el voluntariat internacional	Quin creus que ha de ser el paper de l'educador/a social en el context de la cooperació i el voluntariat internacional?
2. Identificar i analitzar les possibles mancances socioeducatives presents als programes i projectes de cooperació i voluntariat internacional.	D4: Paper de l'educador/a social en la cooperació i el voluntariat internacional	Posa un exemple d'alguna situació que hagi viscut en la qual no estiguis d'acord amb el funcionament del projecte del qual parles.
	D3: Relació entre personal internacional i local	L'equip en el qual treballaves comptava amb la participació de persones locals? Quina relació hi havia entre el personal internacional i el local?
3. Plantejar propostes de millora en relació amb la cooperació i el voluntariat internacional des de la mirada de l'educadora social.	D5: Impacte i canvis en el model de cooperació i voluntariat internacional	En la teva opinió, les actuacions que vas dur a terme en aquell context han tingut un impacte a llarg termini o han esdevingut intervencions puntuals?
	D5: Impacte i canvis en el model de cooperació i voluntariat internacional	Finalment, què creus que hauria de canviar en l'actual model de cooperació i voluntariat internacional?

Triangulació: entrevista a una experta

En aquest estudi, s'ha fet servir la triangulació com a estratègia de recollida d'informació per enfortir la validesa i la fiabilitat dels resultats obtinguts. Segons Stake (1994, p. 241), *“La triangulació ha estat concebuda com un procés en què des de múltiples perspectives s'aclareixen els significats i es verifica la repetibilitat d'una observació i una interpretació. Però reconeixent que cap observació o interpretació és perfectament repetible, la triangulació serveix també per clarificar el significat identificant diferents maneres a través de les quals és percebut el fenomen”*.

La triangulació utilitzada en aquesta investigació ha comptat amb una entrevista a Àngels Doñate, experta en el camp del voluntariat i la cooperació internacional. Concretament, ella exerceix com a Responsable de Sensibilització i Voluntariat Internacional a Camins Fundació Social Escola Pia. A més, s'ha dut a terme la preparació d'una simulació de grup de discussió amb els participants de les entrevistes. Tot i això, a causa de la brevetat de l'estudi, no s'ha pogut dur a terme la implementació completa del grup de discussió. Aquest tenia com a objectiu fomentar la interacció i l'intercanvi d'idees entre els participants, permetent una reflexió col·lectiva sobre l'actual model de cooperació i voluntariat internacional. Encara que no s'ha pogut implementar, s'ha inclòsen els annexos per a possibles investigacions futures.

L'entrevista a Àngels Doñate ha estat motivada pels següents objectius:

1. Contrastar i complementar les respostes de les entrevistes realitzades al grup d'educadores socials.
2. Conèixer els desafiaments i les oportunitats que enfronta la cooperació internacional des de la visió d'una experta en l'àmbit.

b. Mostra, participants i informants

A la metodologia seguida en aquesta recerca, la mostra està composta per un grup d'educadores socials que han participat en programes i projectes de cooperació internacional.

Aquestes educadores socials són seleccionades intencionalment a causa de la seva experiència i participació en l'àmbit de la cooperació internacional.

Les participants són vuit educadores socials que van ser seleccionats per ser entrevistats a l'estudi. Es va considerar la seva experiència en la cooperació internacional i la perspectiva crítica cap al model d'ajuda humanitària com a criteris de selecció. A partir de les seves aportacions de coneixements i experiències al camp de l'educació social i la cooperació internacional s'ha pogut extreure informació rellevant per comprendre les raons darrere de la seva disconformitat.

	Sexe	Edat	Facultat	Context de la cooperació internacional
Participant 1	Dona	33	Pere Tarrés	Senegal, Hondures, Bolívia, Congo
Participant 2	Dona	29	Pere Tarrés	Índia, Nicaragua
Participant 3	Dona	29	Universitat de Barcelona	Xipre, Sàhara, Madagascar
Participant 4	Dona	33	Facultat de Valladolid	Marroc, Colòmbia, Gàmbia
Participant 5	Dona	30	Facultat de Màlaga	Nicaragua
Participant 6	Home	37	Facultat de Salamanca	Algèria, Mèxic
Participant 7	Dona	29	Pere Tarrés	Guinea Bissau
Participant 8	Dona	27	Pere Tarrés	Mèxic

Per altra banda, també s'ha comptat amb una persona experta en cooperació internacional com a informant, l'Àngels Doñate.

En resum, les informants d'aquesta investigació són les educadores socials, que aporten la seva experiència en cooperació internacional, i la persona experta en cooperació, Àngels Doñate, que ha servit per fer la tècnica de triangulació i contrastar les opinions de les educadores. Això permet obtenir una visió més completa i enriquidora del tema a l'estudi.

c. Tècnica d'anàlisi d'informació: anàlisi de contingut

En aquest estudi, s'ha utilitzat l'anàlisi de contingut com a tècnica principal d'anàlisi d'informació. L'anàlisi de contingut implica examinar i categoritzar el contingut de les dades recopilades per identificar temes, patrons i tendències rellevants. Aquesta tècnica es basa en *“la lectura (textual o visual) com a instrument de recollida d'informació, lectura que a diferència de la lectura comuna, ha de ser, sistemàtica, objectiva, replicable, i vàlida.”* (Abela, 2002 citat per Folgueiras, 2018).

d. Criteris de rigor científic

Els criteris de rigor són fonamentals en aquesta investigació perquè contribueixen a garantir la qualitat i la validesa dels resultats obtinguts. Aquests criteris asseguren que la investigació sigui rigorosa, fiable i generalitzable en la mesura que sigui possible. Els criteris de rigor que s'han aplicat en aquesta investigació, tenint en compte els pilars fonamentals dels criteris de rigor i ètics segons diferents autors (Noreña et al., 2012), són els següents:

Criteri de la credibilitat: triangulació i validació de resultats

A més de les entrevistes realitzades al grup d'educadores socials, s'ha fet una entrevista a una experta en cooperació internacional. Incloure aquesta font d'informació té com a objectiu contrastar les opinions i les percepcions de les educadores socials amb el punt de vista de l'experta. Això ajuda a validar i donar suport als resultats obtinguts, així com a obtenir una comprensió més completa i precisa dels aspectes estudiats.

Per altra banda, s'ha cercat la validació dels resultats obtinguts a través de la revisió dels participants, on se'ls proporciona una oportunitat per revisar i confirmar la interpretació de les respostes i verificar si els resultats reflecteixen amb precisió les seves experiències i perspectives.

Confirmabilitat

En aquesta investigació s'ha fet servir el criteri de rigor de la confirmabilitat per garantir la veracitat de les descripcions realitzades pels participants. S'han fet transcripcions textuales de

les entrevistes i s'han utilitzat cites i exemples directes per donar suport a les troballes. A més, els resultats obtinguts s'han contrastat amb la literatura existent sobre el tema, fet que contribueix a l'objectivitat i la confiança de la recerca.

Adecuació

S'ha assegurat que el disseny, els mètodes i les tècniques emprades són adequats i pertinents per abordar els objectius d'estudi i respondre les preguntes de recerca plantejades. L'aplicació d'aquest criteri s'ha tingut en compte durant tot el procés de recerca, de la manera com es recullen, analitzen i presenten les dades.

Consideracions ètiques

En aquesta investigació, s'han seguit diversos criteris de rigor ètics per garantir el respecte, la privadesa i el benestar de les persones participants. Alguns dels criteris de rigor ètics que s'han seguit en aquesta investigació inclouen:

Consentiment informat: S'ha obtingut el consentiment informat de tots els participants abans de participar en la recerca. Els participants han estat informats sobre els objectius de l'estudi, els procediments involucrats, els possibles riscos i beneficis

Confidencialitat: S'ha garantit l'anonimat dels participants mitjançant l'ús de pseudònims en lloc de noms reals a totes les etapes de l'estudi, incloent-hi les transcripcions i l'exposició dels resultats.

Beneficis i minimització de riscos: S'ha considerat la relació risc-benefici per als participants. S'han minimitzat els riscos possibles i s'han maximitzat els beneficis potencials de la recerca. Per altra banda, s'ha comunicat als participants que els resultats de la investigació no causaran cap perjudici o dany a nivell institucional, professional o personal. A més, s'ha assegurat als participants que els resultats de l'estudi seran utilitzats únicament per a les finalitats prèviament informades i no seran emprats de manera diferent del que s'havia acordat inicialment.

No maleficència: Durant les entrevistes s'ha anat amb compte amb les preguntes formulades, evitant els judicis de valor, respectant la privadesa i confidencialitat de la informació proporcionada, i creant un ambient segur i respectuós per als informants.

7. RESULTATS

Per a dur a terme l'anàlisi de contingut de les entrevistes s'ha procedit a codificar la informació recollida a través de les següents etiquetes:

- C1: Motius de participació
- C2: Formació i supervisió
- C3: Acompanyament professional
- C4: Participació de persones locals
- C5: Validesa per a accions socioeducatives
- C6: Rol de l'educador/a social
- C7: Impacte de les accions
- C8: Discrepàncies en el funcionament
- C9: Propostes de canvi

Aquesta codificació ha permès fer comparacions i contrastos entre les diferents entrevistes i posteriorment poder interpretar i presentar els resultats en categories.

a. Motivacions i raons per participar en accions de cooperació internacional

La participació en accions de cooperació internacional està impulsada per motivacions i raons diverses que reflecteixen la diversitat d'experiències i perspectives dels participants. A través d'entrevistes, s'han identificat diferents postures que mostren les motivacions a l'hora de triar projectes de cooperació internacional.

Alguns participants destaquen que les seves decisions van estar influenciades per les circumstàncies i les oportunitats que se'ls van presentar en determinats moments. Per a ells, l'elecció del projecte va estar més determinada per factors externs, com ara la disponibilitat de pràctiques de final de carrera.

D'altra banda, n'hi ha que es van sentir atrets per destinacions específiques i tenien un interès previ a explorar aquestes cultures i societats desde la perspectiva de la cooperació internacional. Aquests participants valoraven l'oportunitat d'estar al terreny, més enllà d'un simple viatge, i contribuir activament en projectes que abordessin problemàtiques locals.

Algunes motivacions van sorgir com a consciència de la necessitat de treballar a països empobrits i en temes relacionats amb els drets humans. Aquests participants cercaven posar les seves habilitats i coneixements al servei de comunitats que enfrontaven situacions de vulnerabilitat, i veien en la cooperació internacional una manera de contribuir a la lluita contra la discriminació i la desigualtat.

En altres casos, la motivació va basar-se en experiències prèvies, contactes personals o l'oportunitat de treballar en àrees d'interès específiques. Aquestes experiències i afinitats personals van influir en la seva elecció tant de projectes com de destins.

A més, cal destacar que per a alguns participants, la participació en accions de cooperació internacional va ser vista com una oportunitat d'intercanvi i aprenentatge mutu, on podien contribuir amb la seva experiència i alhora enriquir-se amb noves perspectives culturals i socioeducatives.

“No s'enfocava el voluntariat com quelcom «salvador» sinó com a una experiència d'intercanvi i aprenentatge tant per la persona que anava, com per la comunitat que el rebia. I aquesta última part va ser decisiva per a mi.” (Participant 8)

En resum, les motivacions i les raons per participar en accions de cooperació internacional són diverses i reflecteixen la intersecció de circumstàncies personals, interessos específics i la voluntat de contribuir a la millora de les condicions de vida en comunitats desafavorides. Ja sigui per oportunitats laborals, experiències prèvies, connexions personals, cada participant té la seva pròpia història i motivació única.

b. Formació i supervisió de voluntaris

D'acord amb les opinions dels participants, es pot observar que hi ha consens en la importància de la formació i la supervisió dels voluntaris abans d'intervenir en qualsevol context. Els participants destaquen que el voluntariat en contextos d'intervenció socioeducativa o cooperació internacional requereix un nivell de professionalització i sensibilitat cap a la realitat local.

“Crec que cal ser més professional en l'àmbit en què donaràs suport, igual que ho faries a Espanya. Així que estic totalment d'acord amb aquesta frase i sí que crec que ha d'estar supervisat per professionals i si aquests són locals molt millor.”

(Participant 4)

Alguns participants esmenten que han rebut formació prèvia abans de les seves experiències com a voluntaris, sigui de manera formal o informal. Tot i això, també es destaca que la formació ha d'abordar no només aspectes tècnics, sinó també el context cultural, polític i social en què es durà a terme la intervenció. La formació de context es considera essencial per comprendre les particularitats del lloc i poder-se adaptar de manera adequada.

A més, els participants coincideixen que la supervisió i orientació per part de professionals, preferiblement locals, és fonamental per assegurar un treball efectiu i respectuós. La presència de professionals que acompanyin i guiïn els voluntaris permet aprendre de la realitat local, superar possibles dificultats i evitar imposicions culturals des d'una perspectiva intercultural.

En relació amb la formació prèvia dels voluntaris internacionals, l'experta Àngels Doñate afirma que és fonamental oferir-los una preparació tant al país d'origen com al lloc de destinació. Explica que la formació prèvia ajuda els voluntaris a reflexionar sobre el seu paper, a comprendre els desafiaments tècnics i emocionals que poden enfrontar-se, i a establir límits clars. Tanmateix, també és essencial rebre formació al lloc de destinació, cosa que permet acostar-se a la comunitat local, comprendre les seves experiències, necessitats i formes de vida. Doñate exposa que la formació ajuda els voluntaris a desenvolupar una

actitud respectuosa i conscient del seu rol, evitant assumir rols o actituds que no els corresponen i reconeixent les diferències culturals existents.

En resum, els participants fan èmfasi en la necessitat de formar, supervisar i acompanyar els voluntaris. La formació prèvia i la presència de professionals són considerades aspectes importants per fer una intervenció responsable i respectuosa.

c. Acompanyament professional durant les accions de cooperació

Pel que fa a la pregunta sobre l'acompanyament per part de professionals durant el seu temps en projectes i programes de cooperació internacional, els participants mostren diverses percepcions i opinions sobre la importància de comptar amb l'acompanyament professional en el context internacional.

Alguns participants esmenen haver tingut algun tipus d'acompanyament, encara que aquest no sempre es va dur a terme per professionals. Per exemple, la Participant 1 va relatar la seva experiència al Senegal, on va estar acompanyada pels escolapis, encara que no els va considerar com a professionals. A Hondures, va tenir una experiència negativa, i a Bolívia va sentir la manca d'un acompanyament més proper i local. Aquesta perspectiva destaca la importància de comptar amb professionals capacitats i familiaritzats amb el context específic del lloc de destinació per brindar un suport més efectiu i adequat als voluntaris.

D'altra banda, la Participant 2 ha compartit que a l'Índia va estar acompanyada per persones locals que duïen a terme tasques específiques, però no considerava que existís una figura de cooperació internacional que compregués plenament el context i el xoc cultural que enfrontaven les persones voluntàries. Aquesta visió ressalta la necessitat de comptar amb professionals que no sols tinguin coneixements tècnics, sinó també una comprensió profunda de la cultura i les dinàmiques locals i internacionals.

En contrast, la Participant 3 afirma que va estar acompanyada per professionals durant la seva experiència, encara que no considerava que la persona assignada fos la més adequada. Tot i

això, va valorar rebre *feedback* des del seu lloc d'origen, cosa que ressalta la importància d'un seguiment i retroalimentació constant per al desenvolupament i aprenentatge dels voluntaris.

En el cas de la Participant 4, a Gàmbia no va tenir una supervisió o acompanyament pròpiament dit, mentre que a Colòmbia va comptar amb el suport de la seva tutora de pràctiques. Això evidencia la variabilitat en el nivell d'acompanyament i de supervisió proporcionat en diferents contextos, i com això pot afectar l'experiència i el confort dels voluntaris.

La Participant 5 expressa el desig d'haver estat més acompanyada i d'haver après d'algú local per millorar la seva tasca. Això ressalta la importància d'un acompanyament específic a l'àmbit professional i la necessitat de comptar amb professionals adequats durant el desenvolupament de les accions en el context internacional.

D'altra banda, el Participant 6 ressalta la seva experiència al Sàhara i Mèxic, on va estar acompanyat per professionals locals i va rebre formació tant al seu país d'origen com al lloc de destinació. En tots dos casos, destaca la importància de l'acompanyament logístic, lingüístic i cultural. Aquesta visió ressalta la rellevància de comptar amb persones locals que entenguin el context i puguin facilitar la comunicació i l'adaptació dels voluntaris.

“Jo necessitava compartir amb algú de la meva cultura coses que veia i em sorprenien, algú que m'expliqués com poder tirar endavant. [...] Si ens hagués acompanyat algú d'aquí, hauríem tingut més suport. L'únic acompanyament va ser una trucada telefònica durant tot el mes.” (Participant 7)

La Participant 7 explica que no va tenir acompanyament des del país d'origen i expressa la necessitat de disposar d'algú que compartís la seva cultura i proporcionés suport en situacions complicades de gestionar. Tot i que va rebre algun tipus d'acompanyament local, la participant destaca la dificultat de compartir-hi certes experiències. Això ressalta la importància de comptar amb un acompanyament que inclogui la part cultural i emocional al voluntariat.

Finalment, la Participant 8 comparteix una experiència més completa en termes d'acompanyament. Va estar acompanyada per una companya de voluntariat i va comptar amb

dos professionals de referència, un al seu lloc d'origen i un altre al lloc de destinació, els quals brindaven seguiment i suport. A més, tenien coordinadores locals a cada àrea del projecte. Aquesta perspectiva emfatitza la importància de comptar amb un equip de professionals tan locals com a internacionals, per oferir un acompanyament integral i suport constant als voluntaris.

En resum, les diferents visions dels participants sobre l'acompanyament professional durant el temps en projectes i programes de cooperació internacional mostren una varietat d'experiències i percepcions. Alguns ressalten la importància de comptar amb professionals locals que comprenguin el context i les dinàmiques culturals, mentre que altres fan èmfasi en la importància d'un seguiment i una retroalimentació constant des del lloc d'origen. També s'evidencia la necessitat d'un acompanyament logístic, lingüístic i emocional adequat per garantir una experiència més enriquidora i efectiva.

En definitiva, la provisió d'un acompanyament professional i personalitzat a l'àmbit de la cooperació internacional és crucial per a l'èxit i l'impacte positiu de les intervencions en el context internacional.

d. Participació de persones locals a l'equip de treball

Les respostes dels participants ofereixen una visió variada sobre la relació entre el personal internacional i local en les seves respectives experiències. En general, es destaca la importància de comptar amb la participació i la perspectiva de la gent local en els projectes de cooperació internacional.

La Participant 1 esmenta el seu treball al Congo, on reconeix que no tenia sentit intervenir directament amb les persones locals a causa de la barrera de l'idioma i la manca de coneixement sobre la realitat local. En canvi, la seva tasca se centrava a crear documents i sistemes que fossin útils per a la gent local, adaptant la teoria al context. Aquesta perspectiva destaca la importància de l'acompanyament i el suport a la comunitat local.

La Participant 2 destaca la participació de persones locals a les seves experiències a l'Índia i Nicaragua. Reconeix que la veu de la gent local ha de ser valorada i escoltada, evitant que l'opinió dels internacionals prevalgui sobre aquesta. També emfatitza la importància d'establir consensos i coordinació entre l'ONG i la gent local per garantir que els objectius i les formes de treball estiguin alineats.

La Participant 3 relata la seva experiència a Madagascar, on la relació entre el personal internacional i local va resultar complicada a causa de les barreres lingüístiques i culturals. També esmenta l'existència de tensions causades per la promoció d'adopcions internacionals, cosa que generava una percepció negativa envers els voluntaris internacionals. Aquesta situació evidencia la necessitat d'una millor integració dels voluntaris a la comunitat local.

“Durant el voluntariat no s'acompanyava als voluntaris cap a una bona integració de l'entorn. Els voluntaris estàvem molt allunyats, aïllats i zero integrats amb la resta, en un ambient molt hostil.” (Participant 3)

La Participant 4 destaca la importància de valorar el coneixement i les capacitats de la gent local en els projectes de cooperació. Reconeix que sovint se sobrevalora la visió dels internacionals i es passen per alt les necessitats i les perspectives de la comunitat local. Assenyala la importància de donar veu a les comunitats i de fer un acompanyament real i respectuós.

La Participant 5 esmenta que algunes vegades va treballar amb persones locals, però va percebre que la seva opinió era considerada més vàlida que la d'ells. Destaca l'eurocentrisme internalitzat i la necessitat evitar actituds paternalistes o condescendents.

Finalment, el Participant 6 ressalta la participació de persones locals en tots dos projectes, la qual cosa generava una relació horitzontal i bidireccional. Destaca la importància de nodrir-se mútuament i adaptar la mirada del professional extern a la realitat local. En la mateixa línia, l'experta Doñate veu la possibilitat de detectar necessitats i empoderar les comunitats locals per promoure moviments comunitaris des de dins com una oportunitat de la cooperació internacional. També destaca l'oportunitat d'aprenentatge mutu entre els professionals locals i els internacionals.

“Ells (la gent local) han de formar part del projecte des de l’inici fins al final, ells han de construir, ells han de treballar... Perquè al final, seran ells els que es queden i els que segueixen el projecte. Hem de fer projectes per la comunitat i amb la comunitat, perquè sinó no serà ni sostenible ni durador.” (Àngles Doñate)

En resum, les respostes dels participants emfatitzen la importància de comptar amb la participació activa de la gent local als projectes de cooperació internacional. Es destaca la necessitat d'escoltar i valorar les seves perspectives, establir consensos i coordinació, evitar actituds paternalistes i promoure una relació horitzontal que permeti intercanviar coneixements i experiències.

e. Avaluació de la validesa de les persones per a accions socioeducatives

A partir de l'anàlisi de contingut de les respostes dels participants, es pot concloure que hi ha consens que no totes les persones són vàlides per dur a terme accions socioeducatives en el context internacional.

Les respostes subratllen la importància de tenir una base de coneixements i experiència en accions educatives a nivell local, així com habilitats socials i una mirada allunyada de prejudicis i d'eurocentrismes. A més, cal destacar la necessitat de comptar amb una formació antiracista, consciència dels privilegis i una ètica sòlida en el context de la cooperació internacional.

La Participant 1 opina que no totes les persones són vàlides, ja que hi ha carreres i formacions específiques. Considera que la validesa depèn del propòsit del voluntariat i que no totes les persones són aptes per a totes les accions educatives en tots els contextos. Tot i això, destaca la importància de no menysprear les accions en altres països i afirma que s'han de realitzar amb la mateixa qualitat que en qualsevol altre lloc.

“Sembla que per alguns països és important tenir formació per exercir com a educadora, però en altres tothom és vàlid per fer extraescolars, tothom és vàlid per

educar; tothom és vàlid per treballar amb infants vulnerables... [...] penso que has d'intentar fer les coses amb la mateixa qualitat que les faries al teu país.” (Participant 1)

Una visió semblant és la de la Participant 2, la qual destaca la importància de ser professional en educació i tenir valors i habilitats rellevants, com l'adaptació a contextos canviants, l'obertura a altres cultures i la capacitat d'observar-les abans d'actuar.

El Participant 6 sosté que no totes les persones són vàlides i considera que cal una base de formació, valors i ètica. Adverteix sobre el perill de l'assistencialisme i la confusió entre el turisme social i la cooperació internacional. Per a ell, és important buscant establir sinergies amb les persones locals i respectar els seus drets i cultures. Per altra banda, esmenta la importància de ser transformador i compromès en la cooperació internacional, així com tenir una mirada crítica i reflexiva sobre el propi rol com a voluntari o professional.

Pel que fa a les habilitats i les competències necessàries per dur a terme accions socioeducatives en l'àmbit de la cooperació internacional, l'experta esmenta la importància de comptar amb la il·lusió, el valor, el sentiment de justícia i la curiositat per entendre altres realitats. També destaca la importància de tenir coneixements tant de l'entorn local com de les tècniques pertinents, així com la capacitat d'anàlisi, reflexió i autocrítica. Per acabar, subratlla la importància d'estar disposat a treballar i mostrar una actitud compromesa i dedicada.

En resum, l'opinió majoritària dels participants suggereix que no totes les persones són vàlides per fer accions socioeducatives en el context internacional, ja que es requereix una combinació d'habilitats, formació i actituds específiques per garantir una intervenció respectuosa i efectiva. És fonamental tenir una base sòlida de coneixements i experiència, així com una actitud oberta, reflexiva i compromesa amb els principis ètics i els drets humans en el context de la cooperació internacional.

f. El paper de l'educadora social en l'àmbit de la cooperació internacional

Els participants ofereixen diferents perspectives sobre el paper de l'educador/a social en el context de la cooperació i el voluntariat internacional, però la gran majoria d'ells pensen que l'educador/a social pot aportar quelcom diferent que la resta de voluntariat.

La Participant 1 explica que una de les funcions de l'educadora social pot ser visibilitzar i donar a conèixer l'acció social en aquelles comunitats en les quals no existeix la nostra figura ni cap semblant.

Per altra banda, la Participant 2 subratlla que l'educador/a social pot aportar una perspectiva educativa i comunitària. Destaca la importància de l'educació a la pràctica professional i com aquesta mirada de l'educador/a social pot ser diferent i valuosa. També esmenta que les ONG de vegades limiten les activitats a activitats específiques per complir requisits de subvenció, però l'educació va més enllà de simplement realitzar activitats.

Seguidament, la Participant 3 creu que un educador/a social pot aportar eines per treballar des d'una perspectiva conscient i ajudar les persones a prendre consciència d'aspectes relacionats amb els humans.

En canvi, la Participant 4 fa referència a com l'educadora social ha de tenir una funció de professionalitzar les actuacions. Per a ella, la intervenció de l'educadora social ha de ser molt rigorosa amb les actuacions que desenvolupa, sent tan professional com ho seria als projectes que dur a terme al seu propi territori.

Per últim, la Participant 8 planteja que l'educador/a social ha de tenir un paper de suport i acompanyament en el procés d'apoderament de les persones locals. Destaca que els projectes han de sorgir de les necessitats de les persones locals i que l'educador/a social ha de ser un membre més de l'equip, compartint aprenentatges i experiències.

“Els projectes han de sorgir de les necessitats de les persones locals, i les educadores hauríem de fer aquest paper d’acompanyament en el procés d’empoderament. Crec que no han de liderar processos, sinó acompanyar-los.” (Participant 8)

En resum, els participants ofereixen diferents perspectives sobre el paper de l'educador/a social en el context de la cooperació i el voluntariat internacional. Alguns enfatitzen la importància de l'intercanvi d'experiències i de coneixements, mentre que altres ressalten la perspectiva educativa i comunitària que l'educador/a social pot aportar. També es fa esment de la necessitat de treballar des d'una perspectiva conscient, adaptar-se a la realitat local i ser professionals en l'abordatge de temes delicats.

g. Impacte de les accions de cooperació a llarg termini

En general, les opinions sobre l'impacte a llarg termini de les actuacions en cooperació internacional varien entre els participants. Algunes persones han experimentat resultats positius i duradors, especialment quan s'han centrat en l'establiment de projectes sostenibles i en l'aportació de formació als professionals locals. No obstant això, la majoria dels participants coincideixen en el fet que s'han trobat dificultats per aconseguir un impacte significatiu a llarg termini, ja sigui per les limitacions del context local, la manca de continuïtat en les intervencions o la manca de recursos i formació adequada.

La Participant 2 expressa que les seves actuacions a l'Índia no van tenir cap recorregut a llarg termini i que, tot i ser una oportunitat per als estudiants d'educació social, no està segura si és adequat realitzar pràctiques en cooperació internacional. A Nicaragua, les seves actuacions es van veure afectades pel context polític i l'ONG estava en un estat de dissolució. Considera que el context polític i la resistència al canvi per part de les ONG locals són factors que dificulten l'impacte a llarg termini. Destaca la importància de dissenyar les intervencions en base a les necessitats locals i d'estar disposat a adaptar-se als canvis en aquestes necessitats.

En la mateixa línia, la Participant 4 expressa la seva frustració pel fet que les seves actuacions no han tingut cap impacte a llarg termini en cap de les seves experiències. Creu que els projectes curts i la manca de formació adequada són factors que limiten l'impacte. Argumenta

que els voluntaris han de reflexionar sobre el que realment estan aportant a les comunitats i plantejar-se el sentit del seu voluntariat.

Per altra banda, hi ha participants que tenen una visió mixta sobre l'impacte de les seves actuacions: La Participant 5 explica que va intentar establir models d'intervenció amb continuïtat, però no van poder ser implementats degut a la manca de qualificació del personal local per a dur-los a terme. En relació amb això, la Participant 3 considera que aportar formació als professionals és una manera de tenir un impacte real i a llarg termini.

“Vaig fer models d'intervenció basats en la detecció de necessitats, amb l'objectiu que es quedessin per sempre, però ningú no tenia la qualificació per poder emplenar-los. Aleshores, al final es va convertir en una intervenció puntual sense continuïtat...”
(Participant 5)

D'altra banda, la Participant 8 admet que les seves actuacions no han tingut un impacte gaire durador a la comunitat, però sí que van permetre que el projecte pogués continuar durant l'any que va estar present. Això va evitar que es paralitzés per manca de personal. Tot i això, reconeix que a llarg termini, sense la presència dels voluntaris, no es podria mantenir la mateixa continuïtat dels projectes.

Un altre punt de vista totalment diferent és el del Participant 6, el qual comparteix una història positiva sobre el seu voluntariat: va treballar amb una comunitat local per construir una infraestructura educativa sostenible i duradora. Destaca que, tot i requerir un esforç considerable i una dedicació constant, l'impacte a llarg termini és evident en la millora de l'accés a l'educació per als infants i joves d'aquella comunitat.

En relació amb l'impacte dels projectes, Doñate exposa que és fonamental escoltar i donar sentit a les comunitats locals. L'escolta activa i el respecte a les opinions i els desitjos de la comunitat són fonamentals per assegurar que els projectes siguin significatius i responguin a les seves necessitats reals. És important involucrar la comunitat des de l'inici fins al final del projecte, permetent que siguin part activa en la seva construcció i desenvolupament. A més, la consideració d'aspectes ecològics i culturals, com l'ús de materials locals i l'adopció de pràctiques i valors propis de la comunitat, contribueixen a la sostenibilitat i la perdurabilitat dels projectes.

Pel que fa al mesurament de l'impacte dels projectes de cooperació internacional i educació social, la experta diu que cal considerar tant els aspectes quantitatius com els qualitatius. Els indicadors quantitatius permeten avaluar l'abast del projecte i els resultats tangibles, com el nombre de persones impactades directament i indirectament. D'altra banda, els indicadors qualitatius, com ara el nivell d'integració i reconeixement per part de la comunitat, proporcionen una avaluació més subjectiva però igualment important de l'impacte del projecte. És essencial trobar un equilibri entre tots dos enfocaments per tenir una visió integral de l'impacte.

h. Discrepàncies o desacords en el funcionament dels programes i projectes

Partint de les opinions de les vuit persones entrevistades sobre les discrepàncies o desacords en el funcionament dels programes i projectes de cooperació internacional, es poden identificar diversos temes recurrents.

En primer lloc, cal destacar la contradicció entre l'educació social i els interessos econòmics que la financen. Per exemple, la Participant 1 i el Participant 6 esmenten que projectes en què van estar involucrats rebien fons de grans empreses o bancs, cosa que generava un conflicte moral en estar rebent suport d'entitats que podrien ser responsables dels problemes socials que s'intenten abordar.

D'altra banda, es fa esment de la importància del relativisme cultural i la necessitat de gestionar l'ego en treballar en contextos diferents. Alguns participants expressen la necessitat de comprendre i respectar les diferències culturals i de no imposar-ne les pròpies visions o valors. Tot i això, també s'assenyala que aquesta actitud pot arribar a extrems en què es relativitzen qüestions fonamentals, com els drets humans, la qual cosa genera dilemes ètics i dificulta la implementació de projectes efectius.

Un altre aspecte recurrent és la manca d'informació i de transparència per part de les organitzacions. Alguns participants esmenten situacions en què se'ls va amagar informació

sobre la realitat del lloc on estaven treballant (Participant 3), la qual cosa genera desconfiança i dificulta una bona gestió. També es fa esment de la manca de comunicació entre els voluntaris i les entitats d'origen (Participant 7), la qual cosa pot generar sensació d'abandonament i manca de suport.

A més a més, es critica la desconexió entre els projectes de cooperació i la realitat local. Alguns participants esmenten que s'enfoca massa a la teoria i a la recopilació de dades, sense tenir en compte la situació concreta de les comunitats beneficiàries (Participant 4). Això genera una bretxa entre les accions implementades i les necessitats reals de les persones, cosa que limita l'impacte dels projectes.

Finalment, es fa esment de la importància d'una bona gestió per part de les organitzacions i la necessitat d'abordar problemes interns. Alguns participants relaten experiències negatives relacionades amb la mala gestió de recursos, manca de suport als voluntaris o resistència al canvi per part del personal local (Participant 2). Aquests problemes interns afecten l'efectivitat dels projectes i generen frustració als participants.

“Els joves no volien aquelles motxilles i havien costat molts diners que es podien haver invertit en una altra cosa o el jove podria anar autònomament a comprar-se la seva motxilla... En aquest cas el problema era l'ús dels diners i la reproducció de dinàmiques ja preestablertes.” (Participant 2)

En resum, les opinions de les educadores socials entrevistats revelen discrepàncies i desacords en el funcionament dels programes i els projectes de cooperació internacional. Aquests desafiaments inclouen la contradicció entre l'educació social i els interessos econòmics, la necessitat de gestionar el relativisme cultural i l'ego, la manca d'informació i la transparència, la desconexió entre els projectes i la realitat local i els problemes de gestió interna.

i. Propostes de canvi del model de cooperació i voluntariat internacional

A les entrevistes realitzades es van presentar diverses propostes de millora de l'actual model de cooperació i voluntariat internacional per part dels participants. Les seves idees reflecteixen una visió crítica i reflexiva sobre els models actuals i busquen promoure un enfocament més efectiu i respectuós cap a les comunitats receptores. Tot seguit, es resumeixen i desenvolupen aquestes propostes.

La Participant 1 expressa el seu descontentament amb el fet que el concepte de cooperació internacional es limiti als països del Sud. Ella proposa que en lloc de mantenir el model actual de cooperació internacional, s'hauria de treballar a canviar l'estructura global completament. Assenyala que hi ha organitzacions que cobren grans sumes de diners per participar en projectes de cooperació internacional, mentre que altres projectes no tenen impacte significatiu. En lloc d'això, advoca per trencar amb el sistema actual i donar suport a les persones per travessar fronteres, protegir comunitats vulnerables i dur a terme accions més concretes i efectives.

Per altra banda, la Participant 2 planteja la necessitat de dissenyar projectes de cooperació a escala local, tenint en compte les experiències i els coneixements locals. Destaca la importància d'establir objectius clars i alineats amb els resultats desitjats, així com revisar constantment si la pràctica diària de les ONG s'ajusta a la seva missió i a les necessitats reals de les comunitats. També esmenta la importància d'evitar mantenir projectes únicament per assegurar ingressos econòmics, sinó de poder finalitzar-los quan s'hagin abordat les necessitats inicials o adaptar-los a noves circumstàncies.

Varis dels participants fan èmfasi en la necessitat de canviar la perspectiva i l'enfocament de les intervencions en cooperació internacional. Critiquen les activitats que tenen un impacte limitat i només beneficien la persona que les realitza o empreses que obtenen guanys gràcies a les ajudes. Advoquen per un enfocament que tingui un impacte real i permeti a les comunitats locals convertir-se en agents actius de canvi. A més, emfatitzen en la importància de donar veu i reconèixer els drets de les persones a qui es pretén ajudar, eliminant la visió de superioritat i privilegi que sovint és present en el model actual de cooperació internacional.

La formació i capacitació tant dels professionals que es desplacen al terreny com dels professionals locals també és esmentada com a proposta de millora. La Participant 5 destaca la necessitat d'ajustar les expectatives i els rols dels professionals internacionals, evitant la creença falsa de què aquests tenen les totes les respostes i solucions als problemes de les comunitats locals. Així mateix, esmenta la importància de promoure un enfocament de treball en equip i reconèixer que tant els professionals internacionals com els locals tenen coneixements i experiències valuoses.

En termes d'estructura i organització, es va proposar professionalitzar la cooperació internacional i eliminar la idea que es tracta d'una experiència per trobar-se un mateix. Més d'un participant manifesta que és necessari permetre que les comunitats locals liderin els projectes, implementin i avaluin el seu impacte, reconeixent-ne la igualtat i atorgant-los veu en les decisions.

Per altra banda, es fa èmfasi en la importància d'un control efectiu sobre les ONG, evitant que es converteixin en actors que només persegueixen interessos econòmics o polítics. A més, el Participant 6 proposa fomentar l'autogestió dels projectes humanitaris i aprofitar l'impuls i la transformació personal dels voluntaris per enfortir les accions col·lectives i l'apoderament local.

“Crec que cal tenir un control sobre les ONGs. Ha d'haver-hi un control perquè no tot s'hi val i que realment no haurien d'estar estatitzades, crec que tot aquest tipus d'acció humanitària hauria de ser autogestionada. No dependre de les ajudes dels governs, perquè això fa que estiguis molt limitat, perquè els governs són els que generen aquestes situacions de vulnerabilitat.” (Participant 6)

Pel que fa al paper de les ONG en la cooperació internacional i l'educació social, Doñate emfatitza la importància que les organitzacions siguin locals i estiguin arrelades a les comunitats on treballen. Tot i que reconeix la necessitat de les ONG, adverteix sobre el risc que les grans ONG estiguin influenciades per interessos polítics i econòmics, i destaca la importància de les ONG petites i cooperatives, on tots els membres tenen la mateixa dignitat i treballen junts per sumar esforços. A més, destaca la importància de no deixar que els

interessos polítics i nacionals influeixin en la distribució de recursos i ajuts, i la necessitat de prendre decisions i actuar pensant a les comunitats locals.

La Participant 7, basada en la seva experiència a Guinea, destaca la necessitat de treballar conjuntament amb la comunitat i els professionals locals. Per aconseguir un impacte significatiu, proposa invertir temps en la formació i capacitació d'aquests actors, permetent que es converteixin en agents de canvi dins de les seves comunitats. A més, subratlla la importància de mantenir un compromís a llarg termini, avaluant constantment el projecte i realitzant els ajustaments necessaris. Emfatitza que el simple lliurament de recursos o projectes sense un seguiment continu no és efectiu ni sostenible.

En canvi, la Participant 8 destaca la necessitat d'abandonar la mirada paternalista i assistencialista en la cooperació internacional. Proposa deixar enrere la concepció d'una relació unidireccional en què els uns donen i els altres reben i començar a establir dinàmiques d'intercanvi i compartir coneixements. Destaca la importància de valorar i aprendre de les diferències culturals, evitant imposar una perspectiva dominant.

En resum, les propostes de millora per a l'actual model de cooperació internacional inclouen: canviar l'estructura global, dissenyar projectes a nivell local, establir objectius clars i avaluar-ne constantment l'impacte, donar veu i poder a les comunitats locals, brindar formació adequada als professionals, promoure un enfocament de treball en equip dels professionals internacionals i els locals, professionalitzar la cooperació internacional, tenir més control sobre les ONG, fomentar l'autogestió dels projectes, invertir temps en la formació i capacitació de les persones locals perquè esdevinguin agents de canvi dins de les seves comunitats... També es destaca la importància d'eliminar la visió colonialista i privilegiada, i reconèixer el valor de les capacitats i les experiències locals en el treball de cooperació.

8. DISCUSSIÓ

A continuació es procedeix a analitzar i contextualitzar els resultats en relació amb els objectius de la recerca, les preguntes de recerca plantejades i el marc teòric utilitzat. Tenint en compte totes les fonts d'informació, podem extreure un seguit de conclusions:

Pel que fa a la participació de persones locals a l'equip de treball, tant el resultat de les entrevistes a les educadores socials com de l'entrevista a Doñate, s'ha demostrat que és rellevant comptar amb la participació i la perspectiva de la gent local en els projectes de cooperació internacional. Cal destacar la necessitat de valorar i escoltar la veu de la gent local, evitant que l'opinió dels internacionals prevalgui sobre la seva. Així mateix, és important establir consensos i coordinació entre l'organització i la gent local per garantir que els objectius i les formes de treball estiguin alineats. Els resultats de les entrevistes indiquen que establir i enfortir les relacions amb la comunitat local és essencial per a una intervenció efectiva en projectes de cooperació internacional. Les persones entrevistades destaquen la importància d'una aproximació basada en l'empoderament de la comunitat i la col·laboració estreta amb els membres locals.

En relació a la revisió de la bibliografia existent, Lough (2014) exposa que l'ajuda humanitària tradicional sovint crea una dinàmica on el donant es posiciona com a proveïdor i el receptor com a destinatari passiu d'ajuda. Això pot generar sentiments d'inferioritat i dependència al receptor, així com una sensació de poder i superioritat al donant. Per trencar amb aquesta dinàmica, l'autor suggereix enfocar-se a la reciprocitat, fomentant una relació d'intercanvi bidireccional en què les dues parts se'n beneficiïn mútuament.

Per altra banda, en relació amb les relacions que s'estableixen entre les persones locals i les internacionals, les propostes de canvi presentades pels entrevistats apunten a la necessitat adoptar un enfocament més efectiu, respectuós i centrat en les necessitats reals de les comunitats receptores. Es destaca la importància de transformar les estructures globals que perpetuen la desigualtat, superar la visió assistencialista i paternalista, i apoderar les comunitats locals com a agents actius de canvi.

L'assistencialisme i l'apoderament són dos enfocaments diferents en la manera d'abordar l'ajuda a persones en situació de desprotecció o de vulnerabilitat. L'assistencialisme, com assenyala Fuentes Destarac (2008), es caracteritza per brindar socors o ajuda immediata a aquells en condicions desfavorables, sense necessàriament proporcionar-los les eines i metodologies per al desenvolupament a llarg termini. D'altra banda, la cooperació es basa en la col·laboració conjunta amb l'objectiu d'apoderar les persones *vulnerabilitzades*.

A l'assistencialisme, hi ha una relació paternalista en què els que brinden ajuda assumeixen una posició de poder i autoritat sobre els receptors. L'ajuda se centra a oferir remeis immediats sense abordar les causes subjacents de la desigualtat o la manca de recursos. En contrast, la cooperació es proposa trencar amb aquesta dinàmica i proporcionar a les persones les eines, els mitjans i l'orientació necessaris perquè puguin actuar en benefici propi i participar activament en el seu desenvolupament a llarg termini.

Tot i això, segons Sánchez-Vidal (2017), l'apoderament en l'acció comunitària sovint s'ha centrat en l'aspecte subjectiu dels individus, descuidant les dimensions objectives i les influències del context sociopolític. És a dir, si bé es busca enfortir la confiança i la capacitat de decisió de les persones, també és fonamental abordar les estructures i els sistemes de poder que perpetuen la desigualtat i la vulnerabilitat.

Pel que fa a l'impacte real de les accions de cooperació internacional és cert que alguns participants han experimentat resultats positius i duradors, especialment quan s'han enfocat en projectes sostenibles i en la capacitat de professionals locals, però la majoria coincideix que s'han enfrontat a dificultats per assolir un impacte significatiu a llarg termini. Aquestes dificultats poden ser degudes a limitacions del context local, manca de continuïtat en les intervencions i escassetat de recursos i formació adequada. L'entrevista a Doñate també ens ha permès entendre que es té en compte a l'hora de dissenyar projectes que siguin sostenibles, duradors i amb sentit. Entre altres coses, és important dissenyar intervencions basades en les necessitats locals, estar disposats a adaptar-se als canvis i considerar el sentit del voluntariat i allò que realment s'aporta a les comunitats.

Per tal de dissenyar projectes i programes amb sentit i duradors, la formació també adopta un paper rellevant en aquest àmbit. La importància de la formació i la supervisió dels voluntaris

en contextos d'intervenció socioeducativa o cooperació internacional és un tema recurrent tant en el marc teòric com en les respostes de les entrevistes. Tant Lough (2014) com Zaragoza (2002) assenyalen la necessitat de preparar adequadament els voluntaris i conscienciar-los sobre la bidireccionalitat i reciprocitat inherents a aquestes pràctiques.

Zaragoza (2002) critica la manca de formació i professionalització dels voluntaris, emfatitzant que no es pot assumir que l'àmbit social és un territori on es pot intervenir sense cap tipus de preparació prèvia. Segons l'autor, la formació dels voluntaris és fonamental per dur a terme la tasca socioeducativa de manera ètica i efectiva, i a més les seves accions han d'estar orientades i supervisades per professionals. Aquest enfocament destaca la importància de comptar amb coneixements tècnics, però també amb una comprensió profunda del context cultural, polític i social en què es durà a terme la intervenció.

En concordança amb les opinions dels participants en les entrevistes, es destaca la necessitat d'una formació prèvia que abordi tant aspectes tècnics com el context en què es desenvoluparà la intervenció. Els entrevistats reconeixen que la formació de context és essencial per comprendre les particularitats del lloc i adaptar-se adequadament. Així mateix, emfatitzen la importància de la supervisió i orientació per part de professionals, preferiblement locals, per garantir un treball efectiu i respectuós.

L'experta Àngels Doñate també subratlla la rellevància de la formació prèvia dels voluntaris, tant al país d'origen com al lloc de destinació. Aquesta preparació permet reflexionar sobre el seu paper, comprendre els desafiaments que poden enfrontar i establir límits clars. A més, la formació al lloc de destinació els ofereix l'oportunitat d'acostar-se a la comunitat local, comprendre les seves experiències, necessitats i formes de vida. Això contribueix a desenvolupar una actitud respectuosa i conscient del rol de la persona voluntària, evitant assumir rols o actituds inadequades i reconeixent les diferències culturals.

En relació amb els rols, cal fer èmfasi en el paper de l'educadora social en els programes i projectes de cooperació internacional. Pel que fa a aquest tema, podem observar com les perspectives exposades pels participants en les entrevistes s'assimilen a les idees plantejades pels autors Foronda (2020) i Lough (2014).

Foronda (2020) assenyala que la gestió i acompanyament de les persones voluntàries en projectes de cooperació internacional poden ser funcions de l'educador/a social. A més, destaca el potencial de l'educador/a social com a agent de canvi, liderant processos de desenvolupament social basats en principis com ara la solidaritat, la justícia i els drets humans.

Per part seva, Lough (2014) destaca el paper clau que poden exercir els professionals de l'àmbit social per garantir la inclusió de les comunitats en el procés de planificació, assegurant que totes les veus siguin escoltades i reconegudes. A més, esmenta la capacitat de les educadores socials per fomentar aquestes veus a través de la creació de coalicions entre la comunitat, les organitzacions donants i els governs.

La idea que l'educador/a social ha de tenir un paper de suport i acompanyament en el procés d'apoderament de les persones locals és esmentada també per diferents participants de l'estudi. Es destaca la importància que els projectes s'originin a partir de les necessitats de les persones locals i que l'educador/a social sigui un membre més de l'equip, compartint aprenentatges i experiències.

Per altra banda, pel que fa a l'acompanyament professional durant les accions de cooperació, s'ha observat com els participants tenen diferents percepcions sobre la seva importància. Alguns esmenten haver tingut algun tipus d'acompanyament, encara que no sempre han estat professionals. Destaquen la importància de comptar amb professionals capacitats i familiaritzats amb el context específic del lloc de destinació per brindar un suport efectiu i adequat als voluntaris. Altres ressalten la necessitat d'un seguiment constant i d'una retroalimentació des del lloc d'origen, mentre que també s'evidencia la importància d'un acompanyament logístic, lingüístic i emocional adequat.

Finalment, en relació amb l'avaluació de la validesa de les persones per dur a terme accions socioeducatives en contextos internacionals, es reconeix que no totes les persones són adequades per dur a terme aquestes accions, i s'emfatitza la importància de ser una persona transformadora, crítica i compromesa en la cooperació internacional, així com de mantenir una actitud oberta i reflexiva sobre el propi rol com a persona voluntària o professional. En resum, la validesa per a accions socioeducatives en contextos internacionals implica una

preparació i una actitud específica que garanteixi una intervenció respectuosa i efectiva en benefici de les comunitats locals.

En resum, segons les diferents fonts, per a una cooperació internacional efectiva cal promoure la participació local, l'apoderament de les comunitats, la formació adequada dels voluntaris i l'acompanyament professional, tot mantenint una actitud crítica i reflexiva en benefici de les comunitats locals.

9. CONCLUSIONS, LÍMITS I PROSPECTIVA

En aquest darrer apartat concloc el treball fent una anàlisi dels objectius plantejats inicialment, els quals s'han assolit satisfactòriament.

1. Comprendre les raons darrere de la insatisfacció o disconformitat de les educadores socials amb el model d'ajuda humanitària actual.

S'han aconseguit comprendre les raons darrere de la insatisfacció o disconformitat de les educadores socials amb l'actual model d'ajuda humanitària. A partir de les entrevistes, s'han identificat diversos aspectes problemàtics, com ara la contradicció entre l'educació social i els interessos econòmics darrere els projectes i programes, la manca d'informació i la transparència, la desconexió entre els projectes i la realitat local i els problemes de gestió interna. Aquestes raons proporcionen una base sòlida per reflexionar i proposar canvis en el model de cooperació i de voluntariat internacional.

1.1. Descriure les experiències dels professionals de l'educació social en l'àmbit de la cooperació i el voluntariat internacional.

Les entrevistes realitzades han ofert una visió enriquidora sobre les vivències, perspectives i desafiaments enfrontats per aquests professionals en projectes de cooperació internacional. Els seus testimonis han permès comprendre de manera més profunda les dinàmiques i complexitats presents en aquest àmbit, així com els aspectes que generen insatisfacció o desacord.

1.2. Identificar i analitzar les possibles mancances socioeducatives presents als programes i projectes de cooperació i voluntariat internacional.

S'han identificat les mancances socioeducatives presents als programes i projectes de cooperació i voluntariat internacional. A través de les opinions i experiències compartides per les educadores socials entrevistades, s'han detectat deficiències com la manca d'enfocament a la realitat local, la imposició de visions o valors culturals, i la manca de participació activa i apoderament de les comunitats receptores. Aquestes mancances revelen la necessitat de

replantegar les estratègies i els enfocaments utilitzats en la cooperació i el voluntariat internacional, amb l'objectiu de generar un impacte més efectiu i sostenible.

1.3. Plantejar propostes de millora en relació amb la cooperació i el voluntariat internacional des de la mirada de l'educadora social.

Durant les entrevistes s'han plantejat i recollit propostes de millora en relació amb la cooperació i el voluntariat internacional. Aquestes propostes estan destinades a optimitzar les intervencions i polítiques en aquest àmbit, tenint en compte les necessitats de les comunitats beneficiàries i fomentant un enfocament més eficaç i sostenible en la cooperació i el voluntariat.

Tenint en compte el marc teòric, les evidències dels resultats i les aportacions de la recerca, es poden extreure un seguit de conclusions:

En conclusió, les opinions de les educadores socials entrevistades revelen diverses discrepàncies i desacords en el funcionament dels programes i els projectes de cooperació internacional. Aquests desafiaments inclouen la contradicció entre l'educació social i els interessos econòmics, la manca d'informació i la transparència per part de les organitzacions, la desconexió entre els projectes i la realitat local i els problemes de gestió interna. Aquests aspectes poden generar conflictes morals, dilemes ètics, desconfiança, manca de comunicació i limitar l'impacte dels projectes. És fonamental abordar aquestes discrepàncies i els desacords per millorar l'efectivitat i l'ètica de les accions de cooperació internacional.

Les propostes de canvi presentades pels diferents informants han reflectit una visió crítica i reflexiva sobre l'actual model de cooperació i voluntariat internacional. Aquestes propostes busquen promoure un enfocament més efectiu, respectuós i centrat en les necessitats reals de les comunitats receptores.

Es destaca la necessitat de transformar les estructures globals, disminuir la visió assistencialista i paternalista, i apoderar les comunitats locals com a agents actius de canvi. A més, es planteja la importància de la formació i capacitació tant dels professionals internacionals com dels locals, fomentant el treball en equip i reconeixent els coneixements i les experiències d'ambdues parts.

Així mateix, cal ressaltar la necessitat d'establir objectius clars i alineats amb els resultats desitjats, així com avaluar constantment l'efectivitat de les pràctiques i l'adequació a les necessitats reals de les comunitats. Es proposa professionalitzar la cooperació internacional i establir un control efectiu sobre les organitzacions no governamentals, evitant que persegueixin interessos econòmics o polítics. A més, s'emfatitza en la importància d'abandonar la visió de superioritat i privilegi i, en lloc d'això, promoure un enfocament d'intercanvi de coneixements i respecte per les diferències culturals.

Les propostes de les educadores entrevistades reflecteixen una voluntat de millorar i transformar el model actual de cooperació i voluntariat internacional. Aquestes propostes busquen promoure una cooperació més justa, equitativa i sostenible, basada en el respecte mutu, la participació activa de les comunitats i la promoció del desenvolupament local. És fonamental tenir en compte aquestes idees per generar canvis significatius en la manera com es duen a terme les accions de cooperació internacional, assegurant un impacte positiu i durador a les comunitats receptores.

En relació amb les fortaleeses d'aquesta investigació, s'ha abordat el tema de la cooperació i el voluntariat internacional des d'una perspectiva holística: s'ha fet una triangulació de dades, contrastant les respostes dels entrevistats amb les opinions de l'experta en la matèria. Això ha permès validar els resultats i enfortir la validesa dels resultats obtinguts. Per altra banda, una altra fortalesa d'aquesta investigació és que aborda un tema actual i rellevant: la cooperació i el voluntariat internacional és de gran rellevància en el context actual, on es vol promoure la sostenibilitat, la participació comunitària i l'enfocament basat en els drets humans.

No obstant això, la investigació també presenta certes limitacions que cal tenir en compte, com per exemple la manca de temps i de recursos per implementar el grup de discussió, la segona part de la triangulació. Tot i que les entrevistes individuals han proporcionat informació molt rellevant, la interacció grupal hauria permès enfortir i enriquir les idees. Per altra banda, el grup de participants ha consistit en un grup reduït d'educadores socials, la qual cosa podria limitar la generalització dels resultats a un context més ampli.

Pel que fa a les línies de futur d'aquesta investigació, seria interessant desenvolupar investigacions que segueixin el desenvolupament dels projectes de cooperació i voluntariat

internacional al llarg del temps. Això permetria avaluar l'impacte a llarg termini de les intervencions, identificar les variables que influeixen en els resultats i comprendre millor els desafiaments i les oportunitats.

Per altra banda, seria interessant incorporar un enfocament participatiu en futures investigacions, involucrant les comunitats receptores com a participants actius en el procés. Això permetria tenir en compte la seva veu i experiència en el disseny, la implementació i l'avaluació dels projectes de cooperació i voluntariat internacional, promovent així una perspectiva més inclusiva i empoderadora.

Com a part d'aquesta investigació, un possible mecanisme per a la difusió i l'impacte en l'àmbit de la cooperació internacional i l'educació social és la publicació acadèmica en revistes especialitzades i reconegudes en aquest àmbit. Això permetria compartir els resultats amb la comunitat acadèmica i promoure el debat i la reflexió al camp.

En conclusió, la investigació actual estableix les bases per a futurs estudis que amplii la comprensió de la cooperació i el voluntariat internacional, i proporciona recomanacions per millorar l'efectivitat i la sostenibilitat d'aquestes pràctiques en benefici de les comunitats involucrades.

10. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ALBOAN (Ed.). (2011). El acompañamiento en las experiencias de voluntariado internacional. *Materiales educativos*.
<https://plataformavoluntariado.org/wp-content/uploads/2018/09/motivaciones-para-el-trabajo-de-voluntariado-de-hoy.pdf>
- ALBOAN (Ed.). (2011). *Motivaciones para el trabajo de voluntariado hoy*. ALBOAN.
<https://plataformavoluntariado.org/wp-content/uploads/2018/09/motivaciones-para-el-trabajo-de-voluntariado-de-hoy.pdf>
- Alonso, I., & Funes Artiaga, J. (2009). L'acompanyament social en els recursos socioeducatius. *Educació social. Revista d'intervenció socioeducativa. Educació social. Revista d'intervenció socioeducativa*, 42, 27-45.
- Corrales Gaitero, S. (2015). El trabajo social en el ámbito de la cooperación internacional para el desarrollo.
https://riubu.ubu.es/bitstream/handle/10259/3869/Corrales_Gaitero.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- CRUE. (2015). *Codi de conducta de les universitats en matèria de cooperació internacional*.
https://www.uib.es/digitalAssets/125/125478_corceuri_codi_etica_ca.pdf
- Exclusión social - Acompañamiento social*. (n.d.). IFBS.
<https://www.ifbscalidad.eus/es/practicas/exclusion-social/practica/pr-447/>
- Folgueiras, P. (2018). *Investigación Socioeducativa*. Universitat de Barcelona.
- Foronda, M. (2020). *¿Qué lleva a las personas a hacer un voluntariado internacional?*. Universidad Pontificia de Comillas.
https://repositorio.comillas.edu/xmlui/bitstream/handle/11531/42014/_TFG_Maria%20de%20Foronda.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Fuentes Destarac, M. (2008, Noviembre 10). ¿Asistencialismo o inversión social? *El Periódico de Guatemala*.
- Fundación DIS, Fundación Gases de Occidente, & Cepei. (2011). *Guía de cooperación internacional: para el sector privado*.
https://www.fundaciondis.org/images/docs_gestrategica/guia_cooperacion_Agosto_2011.pdf
- Gallart, S. (2016). In *Introducción: La Cooperación Universitaria al desarrollo en la Universidad Carlos III de Madrid* (pp. 1-11).
- Lincoln, Y. S., & Denzin, N. K. (Eds.). (2018). *The SAGE Handbook of Qualitative Research*. SAGE Publications.
- Lough, B. J. (2014). Social work perspectives on international volunteer service. *The British Journal of Social Work*, 44(5), 1340-1355. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bct001>
- Navas, M. (2022). Voluntariado alcanza cifra record. *Plataforma del Voluntariado de España*.
<https://plataformavoluntariado.org/el-voluntariado-alcanza-una-cifra-record-en-2022/>
- Noreña, A. L., Alcaraz-Moreno, N., Rojas, J. G., & Rebolledo-Malpica, D. (2012). *Aplicabilidad de los criterios de rigor y éticos en la investigación cualitativa*. SciELO.
http://www.scielo.org.co/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1657-59972012000300006
- ONU Departamento de Asuntos Económicos y Sociales. (n.d.). *Guterres: El aumento de la pobreza es una “responsabilidad moral de nuestro tiempo” | Naciones Unidas*. the United Nations. Retrieved June 12, 2023, from
<https://www.un.org/es/desa/guterres-el-aumento-de-la-pobreza-es-una-%E2%80%99Crresponsabilidad-moral-de-nuestro-tiempo%E2%80%99D>

Pisa Mayoral, I. (2020). El valor de contenidos específicos de Cooperación y Educación para el Desarrollo en la formación inicial del Grado en Educación Social.

<http://uvadoc.uva.es/handle/10324/45922>

Sánchez-Vidal, A. (2017). Empoderamiento, liberación y desarrollo humano. *Intervención psicológica*, 26(3), 131-188.

<https://www.elsevier.es/es-revista-psychosocial-intervention-362>

Stake, R. E. (1994). Case Study. En Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (Eds.), *Handbook of Qualitative Research* (pp. 236-247). Sage.

Universitat de Barcelona (Ed.). (2022). *Educació per al Desenvolupament i la Cooperació*.

Pla docent de l'assignatura. Departament de Didàctica i Organització Educativa.

Woldometer. (n.d.). Woldometer - real time world statistics. <https://www.worldometers.info/>

Zaragoza, J. A. (2022). El voluntariado social desde la profesión del educador social.

Experiencias y reflexiones de un educador social. *Pedagogía Social. Revista interuniversitaria*, 9, 67-90.

11. ANNEXOS

ANNEX 1. Entrevista a participant 1

1. Quins són els motius pels quals vas decidir participar en aquest projecte de cooperació internacional en concret?

En general totes em van venir una mica donades per les circumstàncies... Bolívia potser va ser la més triada, perquè era per fer les pràctiques de final de carrera. Al Congo perquè hi havia la meva parella. Tot ha estat una mica donat, no ha estat reflexionat.

2. *“es necesario formar a los voluntarios antes de que intervengan en ninguna realidad y su actividad tiene que estar orientada y supervisada por profesionales”*
Que penses d'aquesta frase? Tu vas rebre formació?

Al final tant en el context recuperació com en el context de l'educació social actual sembla que quan parles d'intervenció socioeducativa ho pugui fer qualsevol, no ens plantejaria amb aquesta frase en un context de medicina o en un context d'enginyeria, saps? En canvi, ens el podem plantejar en aquest context. Això igual amb el voluntariat d'aquí... És en general, al final no t'ho plantejaria en la majoria dels contextos, però sí que ens atrevim a fer aquesta frase en el context de la intervenció educativa. En el meu cas, les experiències més curtes vaig rebre una formació pèssima, una formació d'un parell de dies. Tot i així penso que eren projectes menys professionalitzar, doncs a Senegal va ser un casal d'estiu gairebé. Sí que fèiem una intervenció educativa, però era més és de monitoratge, no tant com a educadora social. En el cas de Bolívia i el Congo sí que ho eren, però jo ja era educadora social, jo tenia de formació. En el cas del Congo, vaig estar-hi molt de temps. No hi ha millor formació que viure dos anys allà.

3. Vas estar acompanyat per algun professional durant aquell temps? De quina manera? T'hauria agradat?

Al Senegal vaig estar acompanyada per als escolapis, tot i que no són professionals. A Hondures va ser la pitjor de totes... Bolívia no, i ho vam trobar a faltar... bé, sí que vam estar acompanyades, però vam estar més soles del que ens pensàvem i vam estar més acompanyada pel nostre tutor de pràctiques de la Universitat d'aquí que per les persones d'allà. El nostre treball final de grau era sobre la salut afectiva a les comunitats indígenes i ens allotjaven a casa d'un capellà, vam tenir problemes en aquest sentit... Vam tenir problemes amb un capellà espanyol, no amb la gent d'allà, va ser complicat. Teníem acompanyament, però aquest capellà tenia molt poder allà i ens va fer el buit. Des d'aquí sí que el nostre tutor de pràctiques ens va fer algunes trucades però tampoc gaires.

4. L'equip amb el qual treballaves comptava amb la participació de persones locals? Quina relació hi havia entre el personal internacional i el local?

En el cas del Congo tothom que intervenia amb les noies d'allà eren congolesos, perquè no tenia sentit que ho fes jo, ja que no era d'allà ni parlar de la llengua, jo el que feia era crear documents que els hi poguessin ser útils a ells i intentar sistematitzar tot el que feien ells, intentar fer un marc teòric sobre què és l'acció social i que ells l'adaptessin a la seva realitat. Bàsicament, jo feia més acompanyament a la gent local que a les noies. Bàsicament perquè jo no formo part de la seva realitat, ni parlo la seva llengua ni res.

A Hondures, Va ser una experiència que no em va gaire em va agradar gaire. El projecte era molt bolet, hi havia molt de voluntariat internacional, els projectes eren d'anar tirant i sense sentit...

A Bolívia també treballàvem amb gent local perquè el projecte el vam crear la meua amiga i jo, no anàvem amb una ONG. Al Senegal també tot l'equip de monitors era local. La relació entre internacionals i locals, no ens enganyem, és molt difícil tenir una relació igualitària, pràcticament impossible. De la mateixa manera que és molt difícil tenir una relació igualitària aquí amb gent d'un nivell socioeconòmic diferent el teu... En moltes ocasions sí que valoro que ha aconseguit una relació d'intercanvi molt beneficiosa per les dues parts, tot i que penso que hi ha una relació de poder i desigualtat de la qual crec que el més honest és ser-ne conscient.

5. Penses que tota persona és vàlida per a dur a terme accions socioeducatives en el context internacional? Què creus que necessita aquesta persona?

No, no tothom és vàlid. Per això existeixen carreres i diferents formacions. La validesa depèn del perquè del voluntariat. No tothom és vàlid per tot igual que jo no seria vàlida per ser voluntària de metges sense fronteres. El que penso és que no s'ha de menysprear, el fet que tu vagis a fer una acció en un país a un altre. Sembla que per alguns països és important tenir formació per exercir com a educadora, però en altres tothom és vàlid per fer extraescolars, tothom és vàlid per educar, tothom és vàlid per treballar amb infants vulnerables... la gent es pensa que tothom pot fer accions educatives en aquells contextos perquè clar, com que allà la gent pensa que no tenen res, es poden conformar amb qualsevol cosa. Així que segons la meua opinió, penso que has d'intentar fer les coses amb la mateixa qualitat que les faries al teu país. La veritat que jo no he anat al Congo perquè cregui que soc una persona superaltruista, jo he anat al Congo des d'un punt de vista molt egoista... A mi m'encanta el que m'aporta i com em fa sentir. Per altra banda, jo soc educadora social i m'intentaré buscar la vida allà i intentaré treballar amb el mateix rigor que treballaria aquí, a França o Itàlia.

6. Quin creus que ha de ser el paper de l'educador/a social en el context de la cooperació i el voluntariat internacional?

La paraula educador social ja implica social, Social segons la societat en la qual estàs, en el context. Aleshores, és molt complicat, perquè és molt difícil entendre un context social i cultural-li el teu, molt difícil, costa molt temps. Jo puc dir que entenc una mica el context social cultural del Congo després de dos anys, però tot i això és difícil. Així doncs, penso que el més enriquidor de quan fas intercanvis de lloc és fer intercanvi d'experiències, a portar el teu coneixement perquè puguin adquirir ho agafa de tal manera que tu també ho pots fer a la inversa, observar i agafar el que més t'interessa per la teua societat. No funcionem igual... De fet, jo he estat treballant a França i passa el mateix, és diferent i mira que és el país del costat. Jo dels països on he estat m'enduc moltes coses, d'altres penso que no funcionaria perquè tenim un context molt diferent el Seu. En general, crec que és més interessant veure com un intercanvi d'experiències, de coneixements perquè el coneixement sempre enriqueix encara que després no l'utilitzes, saber com funcionen les coses a un altre lloc. De la mateixa manera que és molsa veure el que no t'interessa.

En altres països l'acció social no existeix o no existeix de la mateixa manera que la coneixem nosaltres. Només el fet que sàpiguen que en un altre lloc existeix això està bé. Així i tot, penso que no té per què ser millor, A vegades externalitzen coses o responsabilitzen de coses que ells no tenen la necessitat i millor com, coses que potser abans feien els veïns del barri... Però bé, penso que és interessant, que es vegi que en altres països sí que existeix l'acció social. Com per exemple en el Congo, una de les meves funcions com a educadora social era sistematitzar les actuacions amb les noies d'allà, jo ens explicava com ho fèiem aquí, hi havia coses que servien i altres que no...

7. En la teva opinió, les actuacions que vas dur a terme en aquell context han tingut un impacte a llarg termini o han esdevingut intervencions puntuals?

Jo crec que l'impacte més gran és amb les persones que comparteixes, no sé si a escala de projecte podem dir que hi hagi un impacte gran... Clar, jo ara ja no sé ni qui hi ha a l'associació en la qual treballava al Congo, i d'igual manera que els monitors amb els quals vaig compartir equip al Senegal ja no exerceixen com a tal, perquè ja són grans... Al final hem de ser realistes, l'impacte que podem generar és en les persones d'aquell moment, amb l'intercanvi que es produeix entre elles i nosaltres. No crec que hagi tingut un impacte amb els que anomenaríem usuaris, crec que ha tingut un impacte sobretot amb les persones amb les quals comparteixes els espais professionals.

En el cas del Congo, sí que vaig deixar biblioteca escrita, tot el que jo fes em demanaven que ho deixes per escrit. Jo sé que allò està allà, però no sé si algú s'ho ha mirat... En el cas del Congo el treball era a menors que exercien la prostitució i el que es va fer va ser sistematitzar el seguiment de les noies. Jo el que feia era crear un protocol de seguiment perquè el professional d'allà el pogués aplicar, feia petits seminaris on els professionals podrien formar-se... Tampoc crec que hagi sigut un impacte estructural ni social, però a nivell micro amb les persones amb les quals comparteixes sí, d'igual manera que es produeix aquí.

Per altra banda, l'actuació que em va semblar que al final era un suport molt puntual amb molt poca continuïtat va ser a Hondures. Va ser una actuació bastant bolet i descontextualitzada en el moment, la meva amiga i jo estàvem bastant decebudes.

8. Posa un exemple d'alguna situació que hakis viscut en la que no estiguis d'acord amb el funcionament del projecte del qual parles.

És una cosa que em passa també aquí, però crec que hi ha moments en els quals l'educació social és contradictòria... Perquè no canvia res estructuralment. Per exemple, en el projecte del Congo, gran part estava finançat per les petrolieres franceses... Vull dir, el principal mal d'aquesta societat t'està donant diners... Però bé això és igual aquí: la Fundació on treballo funciona gràcies a les subvencions a grans bancs, saps què vull dir? Ja d'entrada, moltes vegades d'educació social en general és contradictòria, a vegades sembla més que formem part d'un sistema per perpetuar certes situacions que quelcom què intenta trencar tota una estructura.

Per altra banda, molta gent que va allà com a voluntariat internacional, representa que són d'esquerres i després demana un relativisme cultural que fins i tot és fort de fer, fins i tot els drets humans són construccions socials. Quan a vegades hi ha coses que et trobes allà que per tu són molt bàsiques i que de cop allà no són així has d'entendre que cada lloc té la seva història, aleshores has de tenir un relativisme cultural i t'has d'esforçar per gestionar l'ego. Ja et dic, les relacions no són igualitàries i sempre seràs més escoltat, sempre estaràs més mirat, molts cops et donen la raó. En general, crec que s'ha de fer una gestió de l'ego important, per a mi mateixa alguna vegada ha estat difícil fer-ho...

Per situacions et podria explicar moltes d'Hondures, en aquell cas era contradictori tot. A Bolívia el que ens va passar és que nosaltres vam fer els tallers, ho vam fer amb una fundació que treballava amb la població indígena de Potosí i quan el pare Paco, el capellà del qual et parlava abans, se'n va assabentar no ens va deixar tirar endavant el projecte. No ens va deixar quan ja ho havíem parlat amb tot l'equip, tothom hi estava d'acord, inclús la gent local d'allà i les escoles... Al final el projecte que havíem planificat es va quedar en res per un personalisme.

9. Finalment, que creus que hauria de canviar en l'actual model de cooperació i voluntariat internacional?

Per començar, a mi una cosa que sempre m'ha generat molta ràbia és que el concepte de cooperació internacional només s'utilitza per als països del Sud. Jo soc una persona que

sempre he anat a parar a països del Sud, perquè soc extremadament tropical, m'encanta l'aventura, m'encanta conèixer llocs nous, tastar menjar els nous... Això no em converteix en una persona més empàtica, ni més altruista... Hi aniria a viure allà encara que fos dentista, no pel fet de ser educadora social.

En general, pot semblar molt radical, però penso que el que hauria de canviar en l'actual model de cooperació internacional és simplement que ha de desaparèixer. Està clar que el nivell mundial, estructuralment, no funcionem: això implica que el que hauria de canviar és l'estructura... I l'educació social forma part d'aquesta estructura. Hi ha persones d'organitzacions com la Creu Roja que cobren moltíssim per estar en projectes de cooperació internacional, així com a vegades sembla que hi hagi pressa per invertir diners de fons europeus en projectes que a simple vista són de cooperació, però que no tenen gaire impacte i estan poc pensats... Això mentre se segueix perpetuant un munt d'extraccions injustes de petroli a molts països. Per això crec que l'actual model d'ajudar humanitària hauria de desaparèixer, perquè crec que estructuralment no funciona. El que hauríem de fer és anar a trencar amb el sistema, ajudar a travessar les fronteres a les persones, hauríem d'anar a fer d'escuts humans a Palestina, hauríem de fer massa coses...

Ja et dic, jo al final he estudiat educació social i em dedico això, però jo quan viatjo a països del Sud és perquè vull conèixer la seva cultura, i en el cas de països de l'Àfrica perquè és un lloc on m'agrada per viure-hi, res més.

ANNEX 2. Entrevista a participant 2

1. Quins són els motius pels quals vas decidir participar en aquestes accions de cooperació internacional en concret?

La de les pràctiques de cooperació internacional de l'Índia va ser perquè sempre havia volgut viatjar en aquest destí i com estava fent el grau d'educació social i m'interessava tot el tema de la cooperació internacional vaig decidir anar a l'Índia perquè sentia molta curiositat, i més per veure-ho des del vessant de la cooperació, poder estar allà el terreny no només viatjant. Nicaragua perquè feia temps que volia tornar a marxar a fer alguna cosa de cooperació, però a vegades no és tan fàcil trobar projectes que et convencen i just vaig trobar aquest projecte i el país em va donar igual, era el país que em faltaven.

Què és el que més et va convèncer del projecte a Nicaragua?

Era un projecte que en un inici el que pretenia era fer intercanvi de voluntaris entre diferents països: hi havia Catalunya, l'Índia, Nicaragua, Itàlia, Hongria... Era un intercanvi de voluntaris que el que pretenia era que aquests anéssim a conèixer amb les ONG locals, que observessin una mica de com funcionaven, però sobretot eren ONG's que treballaven en minories: a Catalunya era una ONG que treballaven població gitana, Nicaragua era una ONG que treballava amb indígenes... Tractava de fer tot un projecte per poder donar veu sobre com es troben aquestes minories ètniques i quines eines de resistència han estat utilitzant al llarg de la seva història per lluitar contra la discriminació contra ells.

2. *“es necesario formar a los voluntarios antes de que intervengan en ninguna realidad y su actividad tiene que estar orientada y supervisada por profesionales”* Que penses d'aquesta frase? Tu vas rebre formació?

Crec que no s'hauria de formar voluntaris perquè crec que haurien de ser persones que ja estiguin informades, és a dir, per mi no qualsevol persona és vàlida per fer un voluntariat. Entenc la frase com que salda forma de base per què no té cap idea i penso que si és una persona que no té cap idea per molta formació que faci en un temps breu abans no li donarà

les eines ni els coneixements que crec que necessita per anar a fer un voluntariat d'aquestes característiques... parlem de cooperació internacional en països molt diferents culturalment, i sovint en condicions desfavorables. Penso que sí, que la seva actuació ha d'estar supervisada hi hauria d'estar supervisada i orientada per professionals però no només en l'àmbit de la cooperació sinó en qualsevol àmbit. Ningú fa una feina autònomament bé, sinó que calen persones que t'acompanyi per aprendre tots a tots, com aquí mateix en qualsevol feina.

Jo no vaig rebre formació a l'Índia, perquè s'entenia que com estava estudiant educació social i està fent les pràctiques la formació ja l'estava rebent a la universitat, però per mi no és el mateix. Potser no tenia les eines que crec que havia de tenir en aquell moment. A Nicaragua, també una mica pel mateix, perquè ja havia estudiat educació social i tenia un bagatge de cooperació i havia fet un màster sobre això tampoc vaig rebre formació específica. Un cop allà, jo vaig trobar a faltar que s'han fet formació de context, jo puc buscar per internet, però al final no és el mateix que algú d'allà. T'expliqui el context on vas, la cosa bona, la cosa dolenta, les particularitats del lloc on vas...

També és veritat que en el cas del primer viatge, anava a fer les meves pràctiques, per tant, la meua la responsabilitat era menys, i anava amb l'objectiu d'aprendre. En canvi, en el moment de Nicaragua ja era més adulta, per tant, la rigorositat de la feina per mi mateixa era un altre i la meua aportació havia de ser un altre, per tant, vaig trobar a faltar molt més la formació.

Dius que un cop allà vas trobar a faltar una formació del context. Creus que aquesta formació s'ha de produir només allà o també previament?

Jo crec que la formació de context ha de ser prèvia perquè al final potser aquesta formació també és aquest acabar de fer decidir si en caixes o no en el lloc, si la formació de la fan allà ja és difícil tirar enrere. Fer una formació prèviament el viatge et pot ajudar a valorar quines mancances tens pel lloc on vas i poder treballar en altres formacions o altres eines que creus que necessitaràs. És cert que fins que no arribes allà no ho saps ben bé, però potser hi ha coses a les quals et pots antecedir una mica. Penso que prèviament s'ha de fer tot un treball de reflexió. En el meu cas, estava bastant formada en el tema de la cooperació, però penso que hagués anat bé. Una formació en context, m'anirà a treballar, dinàmiques de país, política del lloc... És cert que jo vaig fer tota una recerca, però penso que és responsabilitat de les entitats

i de les ONG's que gestiona el voluntariat fer això per assegurar que la persona estarà bé i que el context no sortirà afectat de què aquesta persona hi vagi.

3. Vas estar acompanyada per algun professional durant aquell temps?

A l'Índia sí que estàvem acompanyades per professionals perquè estan fent pràctiques, aleshores no podríem actuar soles. També et diré que tampoc eren professionals com a tals, simplement que eren persones locals que s'havien fet la seva feina, però no hi havia una figura de cooperació internacional o una persona que entengui el context, que entengui tot el que implica el canvi de cultura... Sí que hi havia professionals, però fent la feina concreta que es feien aquell context. A Nicaragua no vaig estar acompanyada per cap professional i això va ser una cosa que realment vaig trobar a faltar, sí que vaig treballar amb professionals, però no hi havia cap seguiment professional ni d'aquí ni local.

De quina manera t'hauria agradat que fos aquest acompanyament?

Jo crec que algú local que et faci una mica d'acollida i t'expliqui el context, tot i que no és el mateix un cop estàs allà i crec que és necessària una figura d'algú que t'ajudi a veure com funciona tot i entendre-ho. Per altra banda, una persona que entengui el que vol dir fer un projecte de cooperació en un context que molts cops és útil i que molts cops és molt diferent perquè pugui ajudar a treballar tota la part emocional, tots els temes de frustració com a dinàmica de treball que pots sentir com a cooperant en un altre lloc. També penso que la persona local és important que tingui una mirada de cooperació perquè pugui acompanyar l'equip amb el que treballa: al final està venint una persona totalment externa amb una altra manera de fer les coses... Igual que se m'ha de cuidar amb mi com a persona que va a fer un projecte, s'han de cuidar a les persones que les reben i que van a fer projectes conjuntament.

4. L'equip en el qual treballaves comptava amb la participació de persones locals?

Quina relació hi havia entre el personal internacional i el local?

Sí, en les dues experiències he disposat de la participació de persones locals. En el cas de l'Índia tot era local perquè no era una oneja a una entitat que treballessin en cooperació internacional simplement era un institut que ràbia estudiants internacionals i els repartia en diferents llocs locals on podien desenvolupar les seves pràctiques. Els llocs en si on estàvem

treballant no eren espais on és pràctica cinc convenis internacionals aquest tipus de dinàmiques. A Nicaragua sí que tot l'equip per a local, però era una ONG nicaragüenyes, però la fundadora era una persona dels Països Baixos conjuntament amb una persona local de Nicaragua. Hi havia una co-ONG a Països Baixos que era qui recaptava els diners per enviar, llavors sí que hi havia una constant coordinació.

Jo vaig tenir sort i en els projectes en els quals he participat la veu de la gent local és bastant escoltada, tot i això, sé de moltes companyes que han participat en projectes de cooperació internacional i m'han explicat que sentien com si la seva veu fos més escoltada que la de la gent local, com s'inconscientment és vàlida és més la seva opinió... A mi no m'ha passat en cap de les dues ocasions, també penso que és perquè jo soc una persona molt prudent. I per què en el cas de Nicaragua, són persones que fan molt la seva i perquè estan molt acostumats al fet que vinguin voluntaris internacionals i no valoraven tant la feina, han passat molts voluntaris intermitents. En canvi, l'equip local d'allò és un equip consolidat que fa molts anys que treballa, per tant, per lògica, i em sembla perfecte, per ells qui tirava endavant el projecte eren ells i, com a resultat, tenien clar que sabien moltes més coses que la gent voluntària.

Creus que s'hauria de comptar més amb la gent local?

Sí, crec que s'hauria de comptar més a la gent local. Per mi és molt difícil compaginar una direcció amb una mirada europea en un context com per exemple és Nicaragua: el valor dels diners, com s'inverteix... són maneres molt diferents de fer i entendre el món, per tant, penso que s'ha de comptar amb gent local: s'ha d'establir molt bé que les demandes, els objectius i la manera de treballar de l'ONG es parli entre uns i la gent local perquè tothom treballa de la mateixa manera. Jo el que he pogut veure és que es demanen unes coses, o es vol invertir en unes coses, però després en l'àmbit local es fan unes altres totalment diferents. Òbviament per mi, amb mirada europea és més fàcil dir que s'està fent malament a escala local, però és que al final el nivell local és com s'ha de fer, i és com realment funciona aquell territori... Ha d'haver-hi molta més coordinació entre ambdues parts. Moltes vegades passa que les demandes són unes i la realitat és un altre molt diferent perquè no hi ha hagut un consens, ni una manera de treballar que crec que és indispensable perquè si no uns estan amb una idea i els altres practiquen un altre i al final això és una mica caòtic: caòtic a l'hora de rendir comptes, que ho dic a l'hora d'implementar els projectes... En l'àmbit local hi ha menys pressió per buscar objectius, eficiència dels projectes... Hi ha moltes coses que no es

persegueixen i viuen més el dia a dia, però la ONG's i que busca tot això, per tant, és molt difícil voleu buscar tot això si l'aplicació que s'està fent no té en compte això, és molt lògic a nivell de funcionament. Si tothom mirar cap a una altra banda està bé, però funcionalment s'acaba venent una cosa que no s'està fent.

5. Penses que tota persona és vàlida per a dur a terme accions socioeducatives en el context internacional? Què creus que necessita aquesta persona?

Com deia abans no tota persona és vàlida per dur a terme accions educatives en el context internacional. Jo penso que ha de ser una persona que ja treballi en accions educatives a nivell local, aquí. Això per mi és un mínim, tu no pots anar a treballar d'una cosa de la qual no saps, igual que jo no soc electricista i no se m'acudiria anar a treballar electricista a cap altre país. Per desenvolupar accions socioeducatives has de ser un professional en l'educació, que inclou moltes professions i dependrà del projecte, però com a base has de ser d'aquest camp. Després, també penso que ha de ser una persona que tinc uns valors i unes habilitats bastant importants i que crec que difícilment es van adquirir amb una formació... Un valor com l'adaptació a contextos canviants, una persona que no sigui racista, a vegades això sembla molt obvi, però quan estàs en un altre context no és tan obvi, una persona que entengui que hi ha altres cultures, altres religions, que no és urgent només arribar, una persona que observa abans d'actuar... Hi ha com moltes coses que crec que hauria de tenir una persona que podria dir... És ser conscient que no només vas a un país pobre, és a dir, no només del nivell sushi econòmic, és la cultura del treball, la cultura de vida, la religió com el masclisme, és com estar estructura de la societat, és en l'àmbit polític, és la història que ha patit el territori on estàs anant que porta que les persones d'allà siguin d'aquella manera... Són moltes coses i penso que la persona voluntària ha de ser molt oberta. Pots estar en el teu context local i considerar-te una persona molt oberta, però arribes allà i és totalment diferent... S'han de tenir unes habilitats i una manera de fer que és difícil, també s'aprèn, però almenys ha de ser una persona que tingui la humilitat de voler aprendre, de qüestionar-se constantment.

6. Quin creus que ha de ser el paper de l'educador/a social en el context de la cooperació i el voluntariat internacional?

Jo crec que l'educador social pot aportar tot el que és la part educativa, aquella educació que no forma part de l'educació reglada. Pot aportar una educació en el si de la pràctica professional, aquesta visió. Nicaragua jo em trobava amb psicòlegs que els hi tocava fer una formació en contra de la violència cap als infants de les dones, però després a la seva pràctica professional i personal que hi ha tot el contrari del que estaven ensenyant...

A la teva pràctica educativa, encara que no estiguis fent una xerrada, tu estàs educant. Aquesta mirada moltes vegades és difícil de trobar, també perquè des de les ONG's moltes vegades et ve molt donat el que has de fer: perquè A la ONG li doni una subvenció, et fan fer unes activitats molt concretes Per omplir estadístiques... Però l'educació era molt més enllà de fer activitats. És una mirada que jo penso que les educadores socials tenim molt clara perquè la nostra figura al final està tot arreu, però no està a cap lloc, no té cap manera de demostrar d'educació social, és a dir: quan ets professor, pots demostrar-ho fent classes, quan ets educador la teva feina està tot arreu hi ha diferents espais. Això és una cosa molt potent, aquí està molt estesa però altres llocs no tant. També penso que l'educador social pot aportar la part més comunitària, tota la part de fer xarxa entre la comunitat.

7. En la teva opinió, les actuacions que vas dur a terme en aquell context han tingut un impacte a llarg termini o han esdevingut intervencions puntuals?

Les meves actuacions a l'Índia no han tingut cap recorregut allà termini, al final vaig estar fent les pràctiques d'educació social i vaig fer molta pena observació. Realment penso que és una gran oportunitat per les persones que estan estudiant d'educació social, però si ho miro pel que fa al projecte i d'enriquir a la població i de portar, em plantejaria si està bé fer pràctiques en cooperació internacional...

A Nicaragua El que passa és que és un lloc molt estí, hi ha una dictadura encoberta, El govern està tancat la zona Ges i això va afectar en la meva estada allà, l'ONG s'estava desmuntant... No vaig poder realitzar les meves funcions com a tal. Hi havia una persecució

de les ONGs, van tallar els fons i no arribaven diners, no es podien dur a terme activitats. No puc valorar les meves actuacions perquè el context no va permetre que fes actuacions.

Penso que la meua actuació està molt condicionada pel context polític d'allà, encara que sí que penso que la gent tenia una part de responsabilitat en la gestió. M'explico, un cop allà ja no es podia fer res, però em plantejo si va ser correcte enviar voluntaris allà tenint en compte que ja se sabia el que anava a passar amb l'ONG. El context es va intensificar quan vaig arribar, però ja es venia donant temps enrere. També penso que un cop allà era molt difícil de canviar les coses, per allà han passat molts voluntaris i no sé si m'haguessin permès a portar coses que dura allà termini perquè era una mica difícil trencar amb el que feia tants anys que feien i més pel que dèiem abans.

Jo potser podria haver estat més crítica intentar canviar més coses, però com el que es feia estava bé, les persones que ho feien tampoc volien canviar-ho perquè no volien perdre les ajudes... Si això que estem fent està bé ningú s'està queixant, per què hem de canviar? A mi em va falta una mica aquesta part d'auto revisió, d'anar renovant-se i treballant a partir de les necessitats que canvien... El que he vist a les ONG's en els que estat és que hi ha amb dinàmiques molt estancades, poc a mirar de replantejar, de refer, de canviar... Està tot molt establert, sobretot en ONG's locals amb fons internacionals que fa molt temps que treballen. Penso que si hagués pogut fer intervencions no crec que haguessin sigut allà termini per aquesta dinàmica de treballar tan arrelada... Allà hi havia molt la dinàmica de: *Si esto esta bien. ¿por qué voy a hacer más?* Fer només el que et demanen. Jo soc una persona que en els diferents contextos en els quals treballa sempre intento fer més, millorar i aportar més encara que no t'ho demanin... Allà, en canvi, no.

I que creus que haurien de tenir aquestes accions perquè tinguessin un impacte a llarg termini?

Jo crec que s'ha de tenir molt en compte el context, per això també soc molt crítica amb la cooperació internacional. Perquè a vegades s'imposen intervencions que venen des de fora... precisament, si ja passa que fins que no arribes al lloc no saps ben bé com és el context, com algú Des d'una taula a l'altra punta del món o que només ha estat una setmana el territori pot decidir quin lloc? No té cap sentit. Jo crec que perquè siguin duradores s'han de fer d'acord amb les necessitats que coneix la gent que està allà. També és que el problema de la

cooperació És que has de donar moltes explicacions, hi ha moltes ONG, moltes empreses com a molta gent... Ja ens passa a nivell local que has de donar explicacions del teu cap com a la gent de dalt, que tardes mesos el que et responguin els mails... Si tu per canviar una dinàmica de treball has de donar explicacions a l'altra punta del món i t'ho han d'autoritzar des de l'altra punta del món ja no ho fas. Per això actualment les coses no duren i no serveixen, perquè la realitat és canviant aquí, a la Xina, Nicaragua i el Marroc. La realitat canvia, les persones canvien, els projectes es cansen, les persones s'apaguen, les necessitats es mouen... Penso que s'ha de dissenyar a nivell local, però tenint una visió d'anar-ho actualitzant molt important, s'ha de poder permetre realitzar canvis atenent a les noves necessitats. El que valia fa 5 anys ara potser ja no... Això és una cosa que fa molta por també: si al final una empresa t'està donant diners perquè estàs en una escola d'educació primària, dir-li ara que amb els diners passaràs a fer una piscina potser deixa de posar diners i aquí està gran problema... Aleshores continuem dient que fem una escola d'educació primària i no hi va ningú...

8. Posa un exemple d'alguna situació que hakis viscut en la que no estiguis d'acord amb el funcionament del projecte del qual parles.

Doncs molts exemples de la utilització dels diners... crec que és un gran tema. Per exemple, vaig veure a Nicaragua com es compraven motxilles escolars a principi de curs per tots els adolescents, compraven les més cares... Els joves no volien aquelles motxilles i havien costat molts diners que es podien haver invertit en una altra cosa o el jove podria anar autònomament a comprar-se la seva motxilla... En aquest cas el problema era l'ús dels diners i la reproducció de dinàmiques ja preestablertes. Era al·lucinant, perquè les motxilles s'entregaven a tots els joves: comencessin un curs o l'acabessin, volguessin estudiar o no volguessin, volguessin portar motxilla o no... sense cap mena de criteri. Van arribar a comprar motxilles a joves que feia 4 anys que no passaven per allà, simplement perquè estaven inscrits i tenien un donant. Aquelles motxilles van suposar una forta despesa que es podien haver invertit en alimentació per a famílies, per exemple. Doncs no, perquè les motxilles s'havien de comprar si o si perquè era quelcom que s'havia de fer cada any i l'ONG ho havia de justificar de cara a la persona que té apadrinada aquest nen... Aquesta persona li està comprant una motxilla, però no sap que fa 4 anys que no va a l'escola i que ningú l'ha vist. Era molt ridícul...

9. Finalment, que creus que hauria de canviar en l'actual model de cooperació i voluntariat internacional?

Jo crec que una mica el que parlàvem abans. És veritat que a escala econòmica la cooperació per molt que hi hagi aquesta part de privilegi d'un país sobre l'altre al final tal com està dissenyat el món hi ha països que necessiten inversió externa segons quines coses, i això és una realitat. Què estaria bé que canviés? Sí, però és una realitat jo crec que una inversió ha d'haver-hi i això passa per la cooperació internacional. Està bé perquè no només dones uns diners, sinó que hi ha un equip darrere, uns voluntaris que poden aportar en això... Però penso que sí que s'hauria de dissenyar els projectes en l'àmbit local, potser tenint en compte experiències de fora, no només de països europeus, sinó amb experiències que poden venir de qualsevol lloc.

Però el més important és que es dissenya localment, perquè al final la gent local és qui realment conèixer el context. També penso que és rellevant remarcar el que et deia abans, ha d'haver-hi un acord pel que fa al funcionament, que estiguessin molt quadrats els objectius amb els resultats i amb tot el que es persegueix a la pràctica del dia a dia. No sé com s'hauria de fer, però no crec que sigui suficient en enviar uns ítems dels objectius assolits o no assolits, sinó que s'hauria de revisar si la pràctica del dia a dia encaixa amb tot el que suposa l'ONG. Sovint no encaixa perquè es dissenya des de dalt, des de l'ONG internacional i s'envia la proposta a les venes ens locals... Clar, després la realitat i les necessitats resulten ser unes altres. Molts cops es dissenya una cosa i s'envia per aplicar, però potser aquelles persones no tenen una formació, potser aquelles persones no s'ho creuen perquè els hi estan enviant a fer una cosa i ells coneixen el context i valoren que s'hauria de fer 50.000 coses abans... Que potser des de la nostra mirada, no són tan importants, però la gent local valora que sí.

ANNEX 3. Entrevista a participant 3

1. Quins són els motius pels quals vas decidir participar en aquest projecte de cooperació internacional en concret?

La veritat és que no puc dir massa el perquè, en el sentit que quan vaig anar a Xipre va ser perquè em va sortir l'oportunitat d'anar allà a treballar i fer aquestes pràctiques quan vaig anar al Sàhara també va ser perquè era part d'un projecte de feina i el que més he escollit va ser Madagascar perquè em semblava un territori molt empobrit i on hi havia molta tasca a fer a nivell de drets humans. Potser no crida tant l'atenció com altres territoris, a vegades fa la sensació que hi ha països o llocs on es posa molt més la mirada i criden molt l'atenció. Madagascar està una mica oblidat en el mapa d'Àfrica, imagines Àfrica i no ho veus. També perquè era veia que era una oportunitat per aprendre el francès. L'associació tenia altres projectes que estaven bé, hi havia altres persones que la coneixia... Saber també que és un territori on actualment no es troba en conflicte, jo volia fer les pràctiques, però tampoc em volia posar en risc.

En general, jo crec que se n'hauria d'intentar anar més a l'una: la manera de treballar amb el disseny del projecte amb els objectius que es persegueixen i perquè es fa tota una recollida de diners... A vegades es volen vendre projectes i s'elaboren un munt de macroobjectius, uns macroresultats i uns "macro" de tot... però només perquè es vol vendre, no perquè realment sigui útil. Això s'ha de solucionar perquè no té cap mena de lògica. Sí que és un projecte de cooperació internacional és perquè realment esperes que un projecte funcioni i per resoldre les necessitats, i si aquella necessitat inicial ja s'ha solucionat potser cal tancar l'ONG o reconvertir-la en una altra cosa, però no s'ha de mantenir només pel fet d'assegurar les entrades de diners...

2. *“es necesario formar a los voluntarios antes de que intervengan en ninguna realidad y su actividad tiene que estar orientada y supervisada por profesionales”* Que penses d'aquesta frase? Tu vas rebre formació?

Jo crec que sí que és superimportant que els voluntaris que vagin als diferents territoris estiguin formats per què un cop estàs allà a la situació pot superar-te. Bé, potser hi ha gent que té molta facilitat, però crec que per ser voluntari s'ha de poder fer un filtre. Primer de tot que no hi vagi tothom que vulgui i tenir certa sensibilitat. Tenir aquesta sensibilitat no és una tasca gens fàcil: el xoc cultural, el xoc de privilegis... és una cosa dura i jo crec que fa falta una formació que pugui ajudar a afrontar tot això des d'una perspectiva en la qual puguem deixar de banda tot el racisme integrat, els privilegis i prendre consciència que som blancs i és difícil estar en un territori on de cop i volta canvia tot.

Jo no vaig rebre formació com a tal, però sí que jo em vaig sentir formada perquè amb l'organització amb la qual vaig anar no tenen gaires voluntaris i abans de baixar vaig fer bastantes quedades amb la gent de l'associació perquè m'expliquessin, ubicar-me en el territori per explicar-me el que faria... Fins i tot vaig parlar amb els professionals d'allà per saber el que faria abans d'anar-hi. Potser hi ha altres entitats que tenen més voluntaris i fan xerrades o formacions prèvies... En el meu cas va ser molt més informal, però sí que vaig anar tranquil·la sabent una mica on aniria i que em trobaria. Des d'aquí Catalunya volien que jo prengues contacte amb les persones d'allà, perquè la gent que hi treballa són tots locals. Allà són una cultura molt tancada, els hi costa molt obrir-se, els hi costa molt que entri gent nova. Aleshores des d'aquí em van dir que m'anirien presentant a poc a poc perquè quan hi anés no et toquis amb una paret.

3. Vas estar acompanyat per algun professional durant aquell temps? De quina manera?

Sí, vaig estar acompanyada per professionals. Allà vaig tenir una persona amb la qual jo havia de treballar colze colze, en un principi era la persona que més m'havia d'acompanyar tot i que finalment no va ser la millor acompanyant... però bé, sabia que ella estava allà i des d'aquí Catalunya també rebia bastant de feedback.

Per què dius que no et vas sentir ben acompanyada?

Bé, penso que al final és difícil de gestionar el fet que una persona de fora i blanca vingui a veure la feina que fas... perquè una mica el meu encàrrec era anar a supervisar una mica la

feina que feien, perquè des d'aquí Catalunya els hi demanen molts papers, molts informes... perquè han de justificar subvencions i és el que toca. Han de tenir-ho tot molt controlat, i, en canvi, allà el ritme és un altre. Van a un altre ritme, fa les coses diferents, tenen altres prioritats i tenen molt volum de feina. No hi ha diners per contractar a dues treballadores socials i només n'hi ha una, aleshores el volum de feina que té és massa gros i no té temps de fer-ho tot. A més, les habilitats de gestió i organització són diferents de les que coneixem nosaltres. La meva tasca allà era ajudar aquesta persona a què es posés al dia amb la paperassa i deslliurar-la més de la feina d'atenció directa perquè ella pogués fer tota la resta. És difícil que de cop vingui una persona de fora, no es rebia gaire bé aquesta ajuda. No sempre era fàcil donar un cop de mà. Vaig estar dos mesos, el primer mes va ser una mica difícil, però després vaig poder comentar-ho amb la gent de Barcelona i vam decidir fer una reunió conjunta per explicar bé la meva tasca, a partir d'aquí es van poder encarar una mica millor les coses.

4. L'equip amb el qual treballaves comptava amb la participació de persones locals?

En aquest cas tota la gent que participa és local, només hi havia una persona que era de fora (espanyola), La directora de l'escola, perquè s'havia donat la situació que aquesta persona volia treballar Madagascar perquè tenia una parella allà i justament a la directora d'aquella escola l'havien acomiadat. Tot era 100% local. Internacionals només érem jo i una altra persona voluntària.

Quina relació hi havia entre el personal internacional i el local?

La relació entre la gent internacional i local era bastant complicada per diversos motius: la llengua és bastant limitant, no tothom parla bé el francès, només aquelles persones que han pogut accedir a l'educació. En general era molt difícil, l'índex d'analfabetisme a Madagascar és molt alt, aleshores hi havia molta gent amb la qual era difícil comunicar-se. També el que va passar és que l'organització en la qual jo vaig estar també és una entitat que promou adopcions internacionals, fa de vincle entre el govern de Madagascar i orfenat de la zona amb el govern espanyol i gent que vol adoptar. Hi ha una part d'això que està molt bé, però hi ha una altra part que la gent local, òbviament, no li agrada veure com gent blanca va a buscar els seus fills per endur-se'ls. Així doncs, el que va passar és que la gent d'allà no tenia gaire afecte a la gent blanca: no distingien si erats una persona que estava adoptant o si estaves fent

un voluntariat. A part d'això, penso que és una cultura bastant tancada, he pogut conèixer molta gent i adonar-me de coses molt bones que té la cultura d'allà, però sí que en aquest sentit durant el voluntariat no s'acompanyava als voluntaris cap a una bona integració de l'entorn. Els voluntaris estàvem molt allunyats, aïllats i zero integrats amb la resta, en un ambient molt hostil.

5. Penses que tota persona és vàlida per a dur a terme accions socioeducatives en el context internacional? Què creus que necessita aquesta persona?

Si l'acció socioeducativa és al Sud o en països racialitzats, Ha de tenir una bona formació antiracista i interès seccionat, pel que fa a privilegis i saber quina és la seva posició, quina és la seva funció i com es durà a terme. Una persona que no es pensi que va a salvar el món, a dir "que bufons"... jo no ho he viscut, però sé que són situacions que es donen. No només és responsabilitat de la gent, també és responsabilitat de les organitzacions i han de saber com fer el filtre, així com fer bones formacions i no deixar que qualsevol persona i pugui anar. El voluntariat que van poc temps i després marxen, igual que qualsevol servei que et puguis trobar a Catalunya, tenir una Persona que està molt poc temps i més tard marxa aporta molt poc i és contraproductiu.

6. Quin creus que ha de ser el paper de l'educador/a social en el context de la cooperació i el voluntariat internacional?

Home, jo crec que sí, crec que un educador educadora social pot aportar molt més. Tothom pot aportar moltes coses, però, un educador pot aportar eines tant els llocs de treball com amb les persones amb les quals treballa des d'una perspectiva més conscient i ajudant a prendre consciència en aspectes com els trets humans.

He de dir que trobo que és bastant difícil, és complicat. Els educadors socials penso que tenim molta feina de tu a tu, molta intervenció directa. Jo quan vaig estar dos mesos em feia por fer vincle amb els nois d'allà per després haver de marxar. Penso que la feina de l'educador social és de picar pedra, feina a llarg termini... Jo em vaig centrar molt ajudar a la treballadora social d'allà, m'hauria encantat poder fer més intervenció directa, però tampoc volia intentar grans coses perquè sabia que la meua estada allà era limitada...

7. En la teva opinió, les actuacions que vas dur a terme en aquell context han tingut un impacte a llarg termini o han esdevingut intervencions puntuals?

Jo crec que una cosa bona que vaig fer i que crec que sí que he pogut tenir continuïtat és que vaig estar uns dies de l'escola d'allà per fer tallers de gestió emocional... Al final d'aquests tallers vaig fer una formació a totes les mestres de l'escola sobre què és la gestió emocional, com podem acompanyar els infants en això, amb l'objectiu de donar-li eines. En aquest sentit, penso que formen els professionals sí que és una cosa que vaig poder aportar. Igualment, penso que ho hem de fer amb molta cura, tenint en compte com ho fem, però penso que és una cosa que sí que pot ajudar al fet que la nostra feina tingui un impacte real allà on anem.

Per altra banda, també penso que he dut a terme actuacions que han esdevingut intervencions puntuals, com per exemple el fet d'ajudar a la treballadora social amb la paperassa. Pel que sé, quan vaig tornar a quedar amb les treballadores de l'organització, em van explicar que tornava està igual que abans.

8. Posa un exemple d'alguna situació que hagi viscut en la que no estiguis d'acord amb el funcionament del projecte del qual parles.

A nosaltres ens deien que millor que quan es fes fosc no sortissin molt, que ens quedéssim a casa. Un dia, a una reunió, van comentar que la veritat era que hi havia toc de queda, no és que ens recomanessin que no sortissin, sinó que no podíem sortir perquè havien augmentat molt els atracaments i les situacions violentes al carrer. Jo em vaig quedar molt sorpresa perquè no ens havien explicat res. Després va venir a parlar-me una treballadora d'allà i em va demanar que no ho comentés a les famílies, perquè ho havien parlat amb la gent de Barcelona i pensaven que era millor amagar-ho. En aquell moment, jo feia molt poc que havia arribat i vaig decidir no dir-ho res. El que em va molestar és aquesta necessitat de no tenir-nos informats de la realitat en la qual ens trobàvem i de no dir-nos el que realment està passant. En general penso que hi havia molta falta d'integració en el context en el qual estàvem i d'amagar la veritat per protegir-nos. Vaig sentir que en això no s'estava fent una bona gestió.

9. Finalment, que creus que hauria de canviar en l'actual model de cooperació i voluntariat internacional?

Penso que hauríem de mirar millor des de quin punt es fan les intervencions i des de quina perspectiva, igual que cal mirar quin tipus d'intervencions es fan. Anar a fer activitats amb nens o altres activitats que no acaben tenint un impacte real allà i l'únic impacte que tenen és en la mateixa persona blanca que s'acaba sentint millor pel que fa a o en una empresa que està guanyant diners gràcies a ajudes... Crec que s'ha d'enfocar d'una altra manera perquè tingui un impacte en el retorn i que les persones locals es transformin en agents actius. En general, que la intervenció anés més enllà i no només es quedés en el tu i el jo.

ANNEX 4. Entrevista a participant 4

1. Quins són els motius pels quals vas decidir participar en aquests projectes de cooperació internacional en concret?

No vaig triar, la vida em va portar. En el cas del Marroc, crec que va ser la proximitat i que recentment havia conegut famílies migrants d'origen marroquí en un voluntariat que jo estava fent a Valladolid. També és veritat que jo abans vaig fer integració social i volia fer les pràctiques amb persones migrants i al final me les van trobar persones amb discapacitat, encara que estava molt contenta em van quedar les ganes. El fet de conèixer famílies d'origen marroquí i d'altres suposo que em va cridar l'atenció aquest territori i aquesta cultura.

Colòmbia així que em va tocar, no ho vaig triar jo: era una beca de cooperació de la universitat i et proposaven destinacions i a mi em va tocar aquest. D'altra banda, Gàmbia, sí que em tocava més personalment.

Personalment jo havia tingut sempre molt vincle amb el Senegal i la seva cultura, però com que havia estat colònia francesa i no dominava res aquest idioma em determini per Gàmbia. La veritat que va ser per això, perquè Gàmbia era per a mi un país totalment desconegut a l'Àfrica. Però això, personalment estava d'alguna manera vinculada amb el Senegal i vaig acabar a Gàmbia, la "Costa dels somriures" com en diuen alguns.

2. “és necessari formar els voluntaris abans que intervinguin en cap realitat i la seva activitat ha d'estar orientada i supervisada per professionals” Què opines sobre aquesta frase?

Estic totalment d'acord. Això d'anar a ajudar, salvador blanc, salvadora blanca, és totalment un error. La gent ha d'estar formada, la gent ha de saber al que donarà suport, al que acompanyarà. Oi que aquí a Espanya una persona no fa un voluntariat sobre una cosa que no sap? La gent que es dedica voluntàriament a fer classes d'informàtica a Espanya, per

exemple, se suposa que és una persona professional que domina el tema, aleshores per anar a un país que faràs un projecte de cooperació has de ser igualment professional, no és només anar-hi i ajudar. Aleshores, per anar a fer-me la foto de torn o anar a jugar amb uns menors... Que de fet va ser el meu cas al Marroc, ara aquest tipus de voluntariat no ho faria, saps? Crec que cal ser més professional en l'àmbit en què donaràs suport, igual que ho faries a Espanya. Així que estic totalment d'acord amb aquesta frase i sí que crec que ha d'estar supervisat per professionals i si aquests són locals molt millor.

Tu vas rebre formació?

No, a cap de les destinacions. Sí que és veritat que a Colòmbia jo anava perquè estava estudiant educació social, aquestes eren les meves pràctiques com a educadora social, llavors sí que tenia una tutora allà que m'anava guiant... de les tres experiències penso que Colòmbia va ser on vaig rebre més formació, però perquè hi era fent pràctiques i estava aprenent sobre diferents maneres de treballar, altres contextos i realitats... Als altres dos projectes, el Marroc i Gàmbia, no considero que se'm fes cap formació prèviament ni durant.

En el cas de les experiències al Marroc i Gàmbia, t'hauria agradat rebre formació?

Sí, segurament crec que és positiu perquè crec que abans que anar-hi és important conèixer el context en què treballaràs. A part que siguis una persona molt professional al teu camp necessites una formació de context d'on vas, amb qui estaràs, amb qui treballaràs, qui acompanyaràs... Potser certes coses que tu faries d'una manera en el teu territori, en el teu context, són totalment diferents del que et trobaràs. Aleshores sí, m'hauria agradat rebre una formació prèviament a les meves experiències.

3. Vas estar acompanyada per algun professional durant aquest temps? De quina manera?

A Gàmbia... Bé, jo no en diria acompanyament ni supervisió com a tal. Potser l'experiència on vaig tenir més acompanyament va ser a Colòmbia, perquè vaig tenir l'acompanyament de la meva tutora de pràctiques, la seva funció era guiar-me en el procés...

4. L'equip on treballaves comptava amb la participació de persones locals?

Sí, a les tres experiències treballava amb gent local. Al Marroc hi havia gent local, en canvi, la majoria dels professors eren gent local... Sí que és veritat que jo, en canvi, viatjo en una època on no hi havia voluntariat internacional, per la qual cosa sé a l'estiu a aquesta escola hi ha moltíssima gent voluntària internacional, però jo vaig ser al setembre i octubre així que gairebé no hi havia voluntaris internacionals. En el cas de Colòmbia, tret de la meua companya d'universitat amb què feia les pràctiques, tota la resta eren locals d'allà.

Crec que és superimportant la gent local, això sí que ho vull destacar perquè moltes vegades venen professionals d'occident quan hi ha gent supercapacitada als països d'origen i amb un coneixement del context i de la cultura que no té res a veure amb una persona que pot venir de fora. La persona que ve de fora pot aportar altres coses, jo no estic en contra de la cooperació internacional, jo en un futur m'agradaria poder tornar a participar en algun projecte internacional, com soc educadora social aquí a Espanya m'agradaria també poder fer en un altre país, una altra destinació, però seria totalment amb una altra visió de la cooperació.

Quina relació hi havia entre el personal internacional i el local?

És veritat que en les tres experiències en què vaig estar la meua funció no era massa professional i no tenia gaires responsabilitats, aleshores a mi no em passava com passa en altres projectes que la meua veu és més escoltada que la dels altres... Però sí que és veritat que penso que això és una cosa que passa moltíssim, moltes vegades una persona blanca o amb un passaport blanc té més veu perquè es pensa que és més professional. Això és un error totalment i moltes vegades passa aquest tipus de prejudici.

Creus que s'hauria de tenir més en compte la gent local?

Sí, sí, totalment. Crec que hem de tenir en compte la gent local, però també la gent local que s'acompanya en els nostres projectes. Jo no soc experta en cooperació ni he fet cap estudi sobre aquest tema, però penso que passa moltes vegades que es pensen projectes o necessitats de projectes des d'una visió totalment accidental esbiaixada i després t'adones que al territori,

a la realitat, la gent no té aquestes necessitats. Tu has preguntat a aquesta comunitat quines són les seves necessitats? Has donat veu realment a aquesta comunitat?

El que cal fer és un acompanyament real, no només canviar aquestes coses que veiem malament des dels nostres ulls, des de la nostra perspectiva. Potser per a nosaltres és molt important i necessari, però hem de començar a donar veu a les comunitats, a la gent local que hi treballa i coneix la gent, la cultura, el context d'allà...

5. Creus que tota persona és vàlida per fer accions socioeducatives en el context internacional?

No, penso que has de tenir una base de formació. No penso gens que tota persona és vàlida per dur a terme qualsevol acció educativa en el context internacional... Has de tenir una base tant en l'àmbit formatiu, com de valors, com d'ètica. Això que qualsevol podem anar a fer un voluntariat no serveix... Ara comença l'època on es comencen a anunciar un munt de voluntariats, jo soc la primera que me'n vaig anar al Marroc a través d'aquesta publicitat, però ara ho faria diferent... Això que qualsevol pot anar a ajudar... No hauria de ser així.

Aleshores, què creus que necessita aquesta persona?

Primer de tot ser conscient que no salves ningú: el tema d'anar a salvar ajudar... Un altre tema molt important és no anar a desenvolupar una acció social que tenen el contracte internacional per trobar-te a tu mateix... Si vols trobar-te a tu mateix primer troba't i després ves-te'n! Jo mateixa moltes Vegades he viatjat per trobar-me a mi mateixa i no em trobo! Ara fos bromes, crec que aquests temes els hem de tenir molt clars i no pas confondre'ns. Si vols conèixer el món, ves-te'n de viatge, però no el confonguis amb la cooperació internacional.

A banda d'això, crec que cal ser professional com he dit abans, anar amb una mirada oberta, tenir l'altre igual, això és molt rellevant.

Per molt que diguem que no som racistes i que tenim una ment superoberta, venim del bagatge que venim, fins i tot les persones que no ens considerem racistes tenim un rerefons racista i vivim en un context racista. Per tant, n'hem de ser conscients i intentar construir-nos

de la millor manera possible. Si no intentem canviar la nostra mirada, el racisme sortirà d'una manera o altra quan desenvolupem aquests projectes.

Un altre tema és la llengua. Cal anar amb un bon idioma i encara més si la cooperació internacional es desenvolupa en contacte amb altres persones de la comunitat. Si el nostre objectiu és fer un acompanyament totalment a les persones, hem de parlar el vostre idioma. Això d'"anar ajudar i ja m'entenc com sigui" és fatal...

6. Quin creus que ha de ser el paper de l'educador social en el context de la cooperació i el voluntariat internacional?

Depèn del projecte, però sí que és veritat que molts projectes de cooperació internacional tenen una visió força social, la majoria tenen part de treball amb persones aleshores penso que l'educador social hi pot fer una gran tasca, més que una altra professió.

Penso que és totalment necessària la tasca d'una educadora social en molts projectes que tenen visió de cooperació internacional, però tornem a repetir el mateix abans, el que realment és important és que siguis molt professional.

Com a educadors hem d'intentar ser tan professionals com ho seríem en els projectes que desenvolupem al nostre propi territori, Espanya. Com pots treballar amb dones aquí, pots treballar en un altre país. Però el que sí que ha de tenir clar l'educador és que no és el mateix context: no serà el mateix context treballar amb dones maltractades aquí que amb dones maltractades allà.

És part del treball de l'educador social amarar-se de la realitat on treballarà, formar-se en altres maneres de treballar i de veure. No serà el mateix treballar en una realitat que en una altra. L'educador social que vagi a aquests projectes, a banda de ser educador social també haurà d'adquirir una formació extra del context en el qual treballarà, això és superimportant perquè moltes vegades se'ns escapen de les mans moltes realitats i creiem que hem d'actuar de tal manera perquè aquí hem après així, però et trobes en un context que no té res a veure i pots ficar força la pota per molta bona intenció que tinguis.

Per exemple, és part de les funcions de l'educador social defensar els drets de totes les persones i lluitar contra les injustícies, però hem d'anar amb compte de com ho fem. Tu no pots arribar a una comunitat i posar-te a lluitar contra la mutilació genital sense més ni més, no guanyaràs res. Has d'investigar sobre les causes, sobre el context, el perquè el practiquen, esbrinar de quina manera pots arribar a les persones d'allà, quina és la persona que lidera aquest tema en aquesta comunitat... És un tema aberrant de violació contra els drets humans, però moltes d'aquestes persones es creuen que és positiu per a les dones.

No vull que se'm malinterpreti, el que vull dir és que és important entendre i escoltar les comunitats. Sent crític, això sempre, però amb molt de compte.

7. Al teu parer, les actuacions que vas dur a terme en aquest context han tingut un impacte a llarg termini (continuïtat) o s'han convertit en intervencions puntuals?

Les actuacions que du a terme en les tres experiències no han tingut cap impacte, han esdevingut actuacions molt puntuals sense sentit. Jo no penso que hagi aportat res a aquestes comunitats a nivell professional. Res. Pots aportar petites coses puntuals, però en el meu cas no aportis res a nivell professional ni a llarg termini.

I què creus que hauria de canviar perquè aquestes actuacions tinguessin un impacte a llarg termini?

Per començar, jo crec que hauria de canviar la temporalitat dels projectes. Això dels projectes que només duren un mes, que els voluntaris van i venen, penso que no tenen gaire sentit... També crec que si hagués tingut una formació prèviament, i un acompanyament diferent crec que potser sí que hauria tingut un impacte a llarg termini. Tal com estaven planejats els projectes era impossible: sense una formació, sense conèixer realment el context... són actuacions massa puntuals i sense sentit.

Per exemple, en el cas del Marroc és un exemple clar: es patrocinava el voluntariat ràpid, van passar un munt de voluntaris per allà durant l'estiu sense cap objectiu clar, sinó unes funcions determinades...

Penso que això és molt bona pregunta, moltes vegades els voluntaris parlen de tot el bo que els aporta el voluntariat en l'àmbit personal, però no paren a pensar que és el que realment estan aportant ells a les comunitats. Aportaràs alguna cosa realment o no? Ho repeteixo, jo soc la primera que he perpetrat aquest tipus de voluntariat, però és que ara tinc clar que no té cap sentit. Abans d'anar a un projecte de cooperació internacional ens hem de preguntar què hi aportarem, què farem. Igual que si féssim un voluntariat aquí...

D'altra banda, penso que les meves actuacions potser haurien tingut més sentit si jo realment m'hagués format en la llengua. Si treballarem amb persones és imprescindible parlar la seva llengua, poder comunicar-nos-hi bé.

8. Posa un exemple d'alguna situació que hagi viscut on no estiguis d'acord amb el funcionament del projecte del qual parles.

A Colòmbia em vaig trobar que hi havia molta part de recerca, molta part teòrica, d'estadístiques... però eren molt lluny de la realitat. El que jo demanava d'alguna manera és que calia estar en territori, que sí, que ells deien que era un tema de seguretat... Fins i tot vaig sentir dir a gent local que era un projecte que no s'hi involucrava, perquè es desenvolupava des de dalt, molt lluny de la realitat.

9. Finalment, què creus que hauria de canviar a l'actual model de cooperació i voluntariat internacional?

Una mica el que ja hem parlat... Que es professionalitzi, que es canvia la visió de Salvador-salvat, que s'elimini la idea de relacionar la cooperació internacional amb el fet de trobar-se un mateix, que les persones a qui acompanyaràs tinguin la seva veu i els seus drets, entendre que són persones i que tenen el mateix dret que tu a donar la seva opinió. Encara que no es vol acceptar, en el marc de la cooperació internacional hi ha moltes categories entre les persones: és com que la persona occidental blanca hi va encara sabent que hi ha una superioritat, un privilegi.

És lleig reconèixer-ho, però és que passa moltíssim. En general crec que una manera de donar més veu a les comunitats locals és que siguin elles mateixes qui guiïn els projectes, qui els

implementi i qui els avalui. Les persones que anem allà ens hem de convertir en un vel acompanyant, òbviament aportant la nostra part professional però reconeixent l'altra persona com a igual.

De vegades aquest privilegi no es veu de manera directa, per això és tan perillós, és vergonyós. Perquè el model de cooperació i voluntariat internacional sigui millor cal canviar totalment aquesta visió. Aquesta és una qüestió difícil, perquè hi ha un tema històric. Hi ha comunitats que històricament han estat oprimides, i això és molt difícil canviar-ho. Però és una lluita i hem de lluitar.

El que hem dit abans, també crec que perquè canviï haurien de començar a comptar més amb gent professional, comptar més amb la figura d'educador social als projectes... No tothom és vàlid per fer el voluntariat internacional i menys si no en tens ni idea del que faràs.

ANNEX 5. Entrevista a participant 5

1. Quins són els motius pels quals vas decidir participar en aquest projecte de cooperació internacional en concret?

Doncs abans d'anar a Nicaragua havia estat amb anterioritat com a cooperant fins a tres vegades, però l'experiència de Nicaragua és la que més em va marcar. El motiu pel qual vaig decidir anar-me'n en la majoria de les ocasions és perquè el fet d'anar-me'n sempre l'he vist, per una banda, com l'oportunitat de viatjar i de l'altra com posar els meus coneixements al servei dels altres... Encara que certament no deixa de ser una visió egoista en què em penso que tinc alguna cosa per oferir a la resta del món.

2. “és necessari formar els voluntaris abans que intervinguin en cap realitat i la seva activitat ha d'estar orientada i supervisada per professionals” Què opines sobre aquesta frase? Tu vas rebre formació?

Sí, sí... A parer meu és necessari, per una banda, per no generar noves necessitats en terreny que només es poden pal·liar amb la nostra intervenció i per altra per tenir una mirada intercultural, perquè actuem tenint en compte quina és la seva realitat i que això no canviarà perquè jo estigui allà tres mesos. En el meu cas, no vaig rebre cap formació i m'hauria agradat. L'única formació que vaig rebre estava relacionada amb temes de seguretat, però no en relació amb la intervenció o les meves funcions allà...

3. Vas estar acompanyat per algun professional durant aquest temps? De quina manera?

Sí, hi havia professores a l'escola on estava, però no tenien la meva mateixa formació així que confiaven en la meva bona feina, però no em supervisava cap educador/a social. M'hauria agradat estar més acompanyada durant aquest temps, d'algú local que m'expliqués com fer millor la meva feina, com poder acompanyar millor la gent d'allà... al final jo venia d'un context molt diferent, qui millor que ells per ensenyar-me la manera de fer-ne.

4. L'equip amb el qual treballaves comptava amb la participació de persones locals? Quina relació hi havia entre el personal internacional i el local?

De vegades treballàvem amb persones locals d'allà, sí. La relació era bona, però la veritat és que a mi em feia la sensació que em situaven per sobre d'ells, com si la meua opinió fos més vàlida que la seva... Tenien interioritzat un eurocentrisme molt fort i això els feia pensar que jo tenia el coneixement absolut o els mitjans per acabar amb la pobresa de l'escola encara que fos de manera momentània.

5. Creus que tota persona és vàlida per fer accions socioeducatives en el context internacional? Què creus que necessita aquesta persona?

No, no ho crec. Primer crec que cal una formació perquè la intervenció sigui des de l'enfocament de drets humans, conèixer qui seran els i les titulars de drets amb què interveníem i conèixer de la mateixa manera els drets que se l'han vulnerada, per així saber a qui ha de reparar això i a qui se li pot exigir aquesta obligació.

A parer meu, des de la meua primera experiència com a cooperant amb tan sols 21 anys, hi ha molt desconeixement, te'n vas a terreny sense saber què s'espera de tu i sobretot per què ets tu allà. Crec que cal intervenir des d'aquí, prèviament no caure en un assistencialisme, ni a fer-te tres fotos per al *feed* d'instagram. Si no veure i establir sinergies amb qui hi ha allà per a quan te'n vagis, tot quedi certament una mica millor, sinó per què.

6. Quin creus que ha de ser el paper de l'educador social en el context de la cooperació i el voluntariat internacional?

En general crec que hem de crear consciència pel que fa al nostre treball en terreny, crec que cal intentar canviar la seva realitat però sempre tenint respecte a quan la teua manera de fer... De la mateixa manera que a la nostra realitat també cal canviar moltes coses, ells no són els únics. Allunyar-nos del terme "ajudar" perquè ens situa en una banda complicada, si no intervenir, canviar, erradicar. Crec que el que no es nomena no existeix, i és aquí on cal posar el focus, la intervenció té molt de poder i ens n'hem de valer.

7. Al teu parer, les actuacions que vas dur a terme en aquest context han tingut un impacte a llarg termini (continuïtat) o s'han convertit en intervencions puntuals?

A la teoria, podria dir que les meves actuacions han tingut un impacte a llarg termini, perquè la idea inicial era que se'ls donés continuïtat... T'explico, a Nicaragua vaig fer models d'intervenció basats en la detecció de necessitats, amb l'objectiu que es quedessin per sempre perquè després puguin anar emplenant-los amb l'entrada de noves persones a l'escola, però certament ningú no tenia la qualificació per poder emplenar-lo. Aleshores, al final es va convertir en una intervenció puntual sense continuïtat... Una altra cosa que es va fer, intentem instaurar un dia de trobades familiars per generar vincles, però ja no sé si se continua mantenint, em sembla que no...

8. Posa un exemple d'alguna situació que hagi viscut on no estiguis d'acord amb el funcionament del projecte del qual parles.

Vaig formar part d'un projecte d'educació especial, que no està regulada a Nicaragua. Depenent del professor/a la intervenció amb els i les alumnes de l'escola podia diferir en gran manera, odiava amb tot el meu ésser quan alguna professora els i les tractava com si fossin persones que no sentien o que posaven tasques absurdes per a la seva edat perquè no tenia en compte el seu nivell evolutiu. De la mateixa manera, davant d'un incident d'un menor amb mi perquè va intentar tocar-me sense el meu permís en comptes d'aprofitar aquesta situació per parlar del consentiment, del desig, del respecte cap a cossos aliens, em va culpar a mi per la meua manera de vestir. Els tractava com a éssers de llum, que per a l'única cosa que valien era per pintar. Crec que el problema que hi va haver aquí és el xoc cultural... a mi no em van fer cap formació. Allò que a mi em semblava una barbaritat o alguna cosa a tractar, per a ells no era així. El fet de sentir-me tan incompresa i no tenir cap suport que pensés com jo em va fer sentir molt incòmoda.

9. Finalment, què creus que hauria de canviar a l'actual model de cooperació i voluntariat internacional?

Crec que caldria fer una doble formació, tant als professionals que ens desplacem al terreny com als i les professionals que hi són la major part de les vegades per a ajustaments d'expectatives. Potser és el meu cas, però ens tenen com a éssers mitificats que tenim la

solució a tots els seus problemes, a la majoria de les meves intervencions he vist que el colonialisme continua present. És a dir, penso que des d'aquí hem d'anar molt mentalitzats del que farem i del que no, quines són les nostres funcions, els nostres rols... Però crec que també cal fer-ho allà, perquè es vegi més com un treball en equip, no que nosaltres anem a explicar-los la realitat absoluta. Ni nosaltres en sabem tant, ni ells en saben tan poc.

ANNEX 6. Entrevista a participant 6

1. Quins són els motius pels quals vas decidir participar en aquests projectes de cooperació internacional en concret?

Jo decideixo anar a Mèxic perquè me'n vaig de beca a estudiar el tercer any de carrera. Allà a Mèxic no hi ha carrera d'educació social, hi ha antropologia, aleshores em vaig posar a antropologia social i a partir d'antropologia vaig començar a conèixer projectes que s'estaven desenvolupant en comunitats indígenes. Vaig conèixer un projecte que era Secundàries Comunitàries Indígenes de l'Estat d'Oaxaca i me'n vaig anar allà, primer com a observador i després ja em vaig involucrar en el projecte de manera activa.

En el cas del Sàhara, va ser dins un projecte que treballava en conflictes de baixa intensitat. Entenem per conflictes de baixa intensitat guerres que no són al seu moment àlgid, però que són part d'un conflicte que s'enquista en el temps. Els refugiats sahrauís porten des de l'any 75 als campaments i res, jo em vaig enrolar per això, perquè estava en aquest projecte i hi vaig anar de manera activa durant dos mesos. Jo des d'aquí ja estava ficat al tema, portava ficat al tema més o menys 3 anys... Em va sorgir l'oportunitat una primera vegada, però no vaig poder, però a les següents i així que vaig poder i me'n vaig anar allà.

2. “és necessari formar els voluntaris abans que intervinguin en cap realitat i la seva activitat ha d'estar orientada i supervisada per professionals” Què opines sobre aquesta frase?

Jo crec que sobretot en temes de conflicte si cal tenir una formació prèvia i sobretot cal anar-hi amb una mirada oberta. Jo crec que més que supervisió del voluntariat, que sí que crec que cal una formació prèvia, cal tenir una mirada oberta i saber allà on vas. Per exemple, si esteu en un entorn de pobles originaris d'Amèrica Llatina o aquest tipus de projectes de comunitats indígenes, cal anar amb la mentalitat oberta i no intentar imposar des de la cultura que vas, sinó des de la mirada oberta. Per això, sí que crec que cal una supervisió de locals, de gent del territori. I una formació prèvia al professional? Sí, sí...

Tu vas rebre formació?

Sí. Per exemple, abans d'anar a les comunitats em vaig xopar molt de tot el que era la cosmovisió comunitària, com eren les seves maneres d'organitzar-se... Tingues en compte que el projecte on vaig estar, Secundàries Comunitàries Indígenes de l'Estat d'Oaxaca, Són comunitats que funcionen al marge de l'Estat, però no estan dins de l'Estat, tenen una altra manera de funcionar que es basa en la tradició dels pobles originaris mazatecos. Sí que vaig tenir una formació força profunda a la universitat i després amb molt de treball de camp. Jo allà estava guiat, tenia com una padrina, per dir-ho. Es deia Eva, era com el meu germà, era una noia de la comunitat que va sortir, va estudiar antropologia i era la que a mi em va anar ensenyant i em va anar ficant una mica.

En el tema del Sàhara sí, vaig tenir molta formació del que és el conflicte sahrauí A la Universitat de Salamanca i a la Universitat de Sevilla, a banda formacions informals amb l'Associació d'Amics Sahrauís. A banda, també em vaig empapar molt de les causes del conflicte, per què i com havien arribat fins a aquesta situació i allà també tenia com una supervisió de gent local, sempre de gent local.

3. Vas estar acompanyat per algun professional durant aquest temps?

Sí, vaig estar acompanyat en tots dos casos per professionals. En el cas del Sàhara, perquè ho entenguis, funciona així: el campament de refugiats del Sàhara té una divisió per *wilayas*, Serien com a barris.

Aquests barris simbolitzen les cinc grans ciutats del Sàhara occidental, que és el Sàhara ocupat pel Marroc.

A la *wilaya* on jo estava, que era la wilaya Tinduf, jo estava pel professor d'allà, el professor que estava amb els nens d'allà. Ell va ser qui em va guiar els dos mesos que vaig estar allà, vaig estar a casa seva.

Pots explicar com va ser aquest acompanyament?

La intervenció que desenvolupàvem la teníem prou clara perquè havíem tingut molta formació aquí i també amb gent local, perquè les formacions que realitzem aquí eren mixtes, comptàvem amb universitaris i gent local. Aleshores l'acompanyament un cop allà va ser una orientació logística, ajuda idiomàtica... Parlen castellà, però també necessitem traductor a l'àrab.

A Mèxic igual, a les comunitats en què jo treballava, en un així que es parlava el castellà però en altres no. Entenien una mica de castellà, però parlaven altres llengües indígenes. Jo sempre intentava anar acompanyat d'una traductora i d'altres. Penso que l'acompanyament va ser una mica en general de tot, sí que és veritat que aquest acompanyament van ser només els dos primers mesos perquè després jo vaig decidir allargar-me i quedar-me amb una família d'allà.

4. L'equip amb el que treballaves comptava amb la participació de persones locals?

Sí, en tots dos projectes es comptava amb la participació de persones locals. De fet, el projecte de Mèxic n'era local, jo era l'única persona internacional que he participat en el projecte.

Quina relació hi havia entre el personal internacional i el local?

La veritat és que en les dues experiències jo sentia que la relació era força horitzontal: jo hi recorria per ajuda i després ells també adaptaven la mirada del professional extern que venia. Penso que també això és una manera de nodrir-se de manera bidireccional.

5. Creus que tota persona és vàlida per fer accions socioeducatives en el context internacional?

Jo crec que no. Jo crec que sí, que totes les persones podem tenir la predisposició, però sobretot en el context internacional cal tenir la mirada molt oberta i despullar-se una mica de la visió eurocentrista.

De vegades se'n va a aquests projectes internacionals amb una mirada eurocentrista i crec que hi ha persones que aquesta mirada la té molt marcada i que potser si valen com a formadors aquí, però que després al terreny no. No ho sé, jo crec que cal tenir una mirada molt social que no tothom té.

També penso que és molt important que comencem a superar barreres, barreres de frustració. En la cooperació internacional fracassaràs molt, muntaràs tallers i xerrades a les quals només vagi tres, quatre o cinc persones...

Què creus que necessita aquesta persona?

Crec que necessita tenir una mirada oberta, molta empatia i sobretot que realment es vegi que aquesta persona ho està fent de manera desinteressada. Penso que dins d'això hi ha molt de turisme social, jo això m'ho he trobat. M'he trobat companyes que van viatjar amb mi, per exemple al Sàhara, i la seva idea d'anar al Sàhara era anar-hi a les cases a prendre't i a passar el dia. Això no és cooperació internacional, per això et quedes aquí i te'n vas a una teteria marroquina o fas un viatge turístic, però no en dius cooperació internacional.

Crec que cal diferenciar molt el que és el turisme social o el turisme de voluntariat, per això sí que valen totes les persones. Però, en canvi, per a l'acció social en el marc de la cooperació internacional has de tenir molt clar pel que hi vas i tenir una mirada realment transformadora i d'implicació.

6. Quin creus que ha de ser el paper de l'educador social en el context de la cooperació i el voluntariat internacional?

Vull creure que sí, que és una persona que estudia educació social ja té aquesta mirada social, aquesta mirada oberta, aquesta mirada de la cooperació i de donar... Però no ho sé, aquí sí que

penso que qualsevol altra persona que estigui formada en qualsevol altra branca, però que tingui aquesta inquietud social pot aportar també.

Evidentment, una persona que estigui formada en educació social té unes eines o se'l pressuposa en unes eines socials, pedagògiques ja de base, però penso que també va molt amb la persona, amb la mirada de la persona. Sí que penso que un educador social pot aportar molt a nivell soci educatiu o ja estant allà en el treball de camp, transformar la realitat.

Si penso que l'educador social pot tenir una funció de consolidar els projectes, de dotar-los d'una bona estructura, una estructura professionalitzada. Per al voluntariat tothom val, més o menys, però per a l'estructura dels projectes ha de ser gent de ciències socials, de sociologia, d'educació social... Però sobretot d'educació social, perquè crec que la carrera d'educació social és una carrera molt nova i s'ha d'apoderar d'aquest tipus de projectes. Crec que l'estructura dels projectes ha de ser professional des de l'educació social majoritàriament.

7. Al teu parer, les actuacions que vas dur a terme en aquest context han tingut un impacte a llarg termini (continuïtat) o s'han convertit en intervencions puntuals?

Al Sàhara penso que la meva actuació va tenir menys impacte a llarg termini, perquè la situació continua igual: el conflicte segueix, ells segueixen fora de les seves terres... Cal entendre el conflicte sahrauí, hi va haver una guerra, una invasió marroquina, El poble sahrauí va ser tirat de la seva terra i estan refugiats als campaments sahrauís d'Algèria, aleshores aquesta situació no ha canviat.

De fet, des que jo hi vaig anar, ha anat a pitjor, perquè per exemple el govern d'Espanya va reconèixer la sobirania marroquina sobre el Sàhara i això ha fet que aquest poble encara avui dia estigui molt més deprimat. És per això que sí que crec que la meva actuació al Sàhara va ser una mica més testimonial per què no es transforma la realitat. Jo allà vaig ser una mica com a observador internacional, feia informes del que jo estava veient, feia tallers de teatre social per visibilitzar les situacions.

També vam estar recopilant com estaven vivint, quines eren les seves situacions... Aquest informe ho vam fer i després es va lliurar a la Universitat d'Extremadura, la Universitat de

Sevilla i la Universitat de Salamanca, es van fer exposicions a aules i altres. Penso que sí que ha servit per transformar consciències de gent que no coneixia el conflicte. Per tant, en l'àmbit de visibilitzar crec que sí que va tenir el seu impacte, però pel que fa a transformació del conflicte per res, perquè el conflicte continua igual o pitjor que el 2015.

Quan te'n vas anar, va tenir continuïtat el projecte?

No, el projecte va finalitzar. El professor que portava tot va entrar en conflicte amb la universitat, perquè hi havia una implicació, però era una implicació molt menys de la que ell demanava... Els que ho estàvem impulsant realment érem una sèrie d'alumnes, col·legues, que ens vam començar a interessar pel conflicte, aquest professor va veure inquietud i a partir d'allà comencem el projecte. Aquest projecte el vam presentar a la Universitat de Sevilla, la Universitat d'Extremadura... A partir d'allà vam aconseguir crear una xarxa que va durar uns anys fins que els que érem dins del projecte també ens vam desencantar una mica i el projecte es va acabar.

I en el cas de les Secundàries Comunitàries Indígenes de l'Estat d'Oaxaca, Mèxic?

És que és diferent perquè en el cas de Mèxic. El projecte de Secundàries Comunitàries Indígenes de l'Estat d'Oaxaca és l'únic projecte portat per comunitats originàries a tot Mèxic i aquest projecte estava una mica aïllat, quan vam començar a col·laborar amb la Universitat de Puebla es va aconseguir que es reconegués estatalment que els xavals que sortien de la secundària poguessin entrar al batxillerat i se'ls reconeixia com a educació reglada... Penso que sí que va tenir una incidència real.

Allà a Mèxic sí que vaig veure més de transformació perquè durant els mesos que hi vaig ser vaig veure el reconeixement del projecte. Era un projecte que estava una mica frustrat perquè ells educaven, però després als nois i les noies se'ls requeria fer unes proves per demostrar que tenia la secundària i aquesta prova era un altre any més, llavors feia que aquell any molts perdessin les ganes d'estudiar i altres.

Jo estant allà, es va assolir el reconeixement a escala estatal: es van fer recollides de signatures, es van fer campanyes de visible dació a la Universitat de Puebla i a la UNAM del Districte Federal... Encara que ho creguem o no, aquests programes estan fora del

margereglat i necessiten aquest suport, sobretot si són educatius, per aconseguir un reconeixement. Allà sí que vaig veure més l'impacte real.

8. Posa un exemple d'alguna situació que hagis viscut on no estiguis d'acord amb el funcionament del projecte del qual parles.

Doncs jo vaig anar amb una organització al Sàhara que era CPP, una associació de cooperació internacional que crec que la seva intenció era col·laborar amb el nostre projecte, un projecte independent: érem 12 estudiants de la Universitat de Salamanca que ens vam unir, que no ens vam voler associar i ens va aturar la Universitat de Salamanca per poder anar d'observadors internacionals.

CPP Fa una grandíssima tasca, però en moltes ocasions és una tasca que de vegades es queda molt en la cosa superficial. Quan el que realment s'hauria de fer és aprofitar l'impuls de les persones que van per donar una mica més de guerra, no parlo d'anar al capdavant a lluitar, però sí d'utilitzar aquestes persones i intentar crear una estructura forta de la meua civilització política perquè aquest tipus de conflictes es transformin. Això és el que vaig trobar a faltar ahir, vaig veure l'acció d'observació internacional, de sensibilització, de visibilització... Però em va faltar una mica més anar al moll de l'acció política i social per transformar el que és realment la realitat que ens trobem. Això és una opinió que comparteixo amb les meves altres companyes del projecte, companyes que es van adonar que al que anaven era una mica a perpetuar el conflicte en comptes de transformar-lo.

[...]

D'altra banda, quan vaig anar al Sàhara, que anava sota l'empara d'una organització occidental europea, vaig veure que hi havia coses a tallar, em vaig veure limitat moltes vegades. Anava amb qui anava i només podia arribar a certs punts. Hi ha molta limitació i he conegut gent tant a Amèrica Llatina com al Sàhara que estava molt decebuda perquè havien anat amb una idea i realment s'estan veient molt limitats, gent que veia que hi havia molts recursos, però aquests recursos no es feien servir per al que s'havien de fer servir. Crec que hi ha moltes limitacions en les actuacions.

9. Finalment, què creus que hauria de canviar a l'actual model de cooperació i voluntariat internacional?

Jo crec que és important crear projectes amb estructures sòlides. Els projectes s'han d'estructurar, de vegades els projectes creixen d'un impuls molt fort i al principi del projecte tot és molt bonic... Però en el camí del projecte et trobaràs moltes dificultats.

Crec que és rellevant tenir una estructura amb una base molt sòlida i sí que penso que és molt important tot el tema de la formació, que siguin professionals els que portin els projectes. Els projectes s'han de nodrir de voluntaris, però crec que l'estructura ha de ser professional, això és el que dona al projecte consistència.

D'altra banda, crec que cal tenir un control sobre les ONGs. Ha d'haver-hi un control perquè no tot s'hi val i que realment no haurien d'estar estatalitzades, crec que tot aquest tipus d'acció humanitària hauria de ser autogestionada. No dependre de les ajudes dels governs, perquè això fa que estiguis molt limitat, perquè els governs són els que generen aquestes situacions de vulnerabilitat. Crec que hem d'obrir la mirada cap a l'autogestió dels projectes, encara que arribin amb menys recursos. No cal tenir tants recursos per fer l'acció socioeducativa i crec que això hauria de ser més d'iniciatives "privades". Crec que com a voluntari s'ha d'exigir també una implicació econòmica, perquè crec que això dona independència als projectes. Crec en l'autogestió dels projectes humanitaris i crec que funcionessin molt millor, crec que es nodririen més del que és local, es transformaria més des del que és local... A vegades es pretén transformar la local amb estructures supranacionals i això no, això no, perquè depens de la subvenció que et donin grans empreses, que són els que estan fotent el rotllo...

D'altra banda, penso que la cooperació internacional està enfocada d'una manera molt individualista: persones voluntàries que faran una acció concreta i se'n van. Penso que si com a entitat que mous un munt de persones voluntàries cada any a aquest tipus de projectes, no deixis que després aquestes persones se'n vagin! Utilitza això de manera utilitarista, valgui la redundància, fes força perquè molta gent és gent que realment els ha transformat aquesta experiència. Cal emprar aquest impuls per tenir més força entre tots, perquè si no al final només fem accions que perpetuen aquestes situacions.

Jo em vaig frustrar quan vaig anar al Sàhara perquè jo me'n vaig anar frustrant pensant que havia perpetuat que ells estiguessin així. Tot i que jo crec que vaig fer una feina bona, continuo muntant xerrades sobre sensibilització del conflicte sahrauí... Però la continuo muntant jo com un ens aïllat, i de vegades va col·laborar amb ell amb associacions del poble sahrauí i faig el que puc, però crec que hauria de descentralitzar-se molt més la feina perquè així sí que es podria transformar realment el conflicte, però el que passa és que no hi ha voluntat, no hi ha voluntat política, no n'hi ha.

En general, el que més m'ha desencantat és el negoci que hi ha muntat en tot el que és social. Això és una cosa que a mi em va semblar pervers, ho vaig veure al Sàhara i ho vaig veure moltíssim a les comunitats indígenes. Hi ha moltes organitzacions internacionals que viuen de l'estancament de la perpetuació de situacions d'exclusió, de marginalitat... Allà vaig veure que de vegades les situacions vulnerables convé que es mantinguin perquè aquest tipus d'organitzacions o entitats segueixin. Et podria posar 1000 exemples d'entitats o ONG que el que feien era perpetuar la pobresa, no feien res per transformar-la. És molt còmode perquè reben moltíssimes ajudes... Crec que aquí cal enganxar un bon canvi de visió i de paradigma, que la visió sigui realment transformadora, no de perpetuar els estats de vulnerabilitat a què estan sotmesos moltíssims pobles de llarg a llarg del planeta.

[...] Jo vaig empatitzar molt, vaig empatitzar molt amb el zapatisme, amb el moviment magonista, vaig empatitzar de veritat. Jo vaig arribar amb el folklore del zapatisme, del moviment magonista... Allà em vaig adonar que era una cosa necessària i de vegades has de posar la teva vida. Ells tenen una frase que a mi m'encanta que diu "*El món que volem és un on càpiguen molts mons.*" És així, dins aquest món hi ha molts mons i ells lluiten per això. I és una lluita crec que digníssima. En aquest món, perquè hi càpiguen molts mons, cal lluitar.

ANNEX 7. Entrevista a participant 7

1. Quins són els motius pels quals vas decidir participar en aquest projecte de cooperació internacional en concret?

Estàvem a primer de carrera al descans i unes noies que van fer un voluntariat aquell estiu estaven venent punts de llibre i vam dir, hòstia... nosaltres també volem fer una cosa així! Comencem a mirar per fer aquest mateix estiu el voluntariat... Primer mirem el Marroc, perquè era més a prop, però al final la mare d'una de nosaltres ens va dir que hi havia una companya de la feina que tenia una associació a Guinea Bissau. Pensàvem que si era algú conegut seria molt millor.

2. *“és necessari formar els voluntaris abans que intervinguin en cap realitat i la seva activitat ha d'estar orientada i supervisada per professionals”* Que penses d'aquesta frase? Tu vas rebre formació?

Jo crec que és superimportant i imprescindible conèixer la realitat abans d'anar-hi, sobretot pel xoc cultural. A nosaltres no ens van fer cap formació, fins i tot ens van dir que ens entendrien amb el tema idioma... Vam preparar un munt d'activitats, perquè en un inici l'entitat ens va dir que anàvem només a pintar una escola bressol i poc més. Preparem pel nostre compte un munt d'activitats, ens omplim maletes amb material per fer-les i un cop hi arribem ningú parlava castellà. Tot el que havíem preparat no ho podíem fer. Em sembla imprescindible que et puguin preparar una mica perquè siguis conscient del que et trobaràs, tema idioma...

També crec que no cal anar amb un projecte preparat la primera vegada que vas, sinó que primer has de participar dels que hi ha. Tu pots fer-te una idea del que et trobaràs, però si fas en projecte des d'aquí ho fas sense conèixer la realitat i és molt diferent. Crec que és imprescindible conèixer primer. Mitjançant una formació? Bé, alguna cosa sí. Però tampoc no crec que s'hagi d'implementar un projecte sense conèixer-ne la realitat. Formació ha d'haver-hi encara que hakis de participar en un projecte, però per dur a terme el teu projecte i implementar-lo primer has d'anar i conèixer la realitat.

3. Vas estar acompanyat per algun professional durant aquell temps?

Només per personal local. Des d'aquí ningú no ens va acompanyar, ens van recollir allà. No hi havia cap persona que venia des d'aquí amb nosaltres. Jo vaig trobar a faltar que ens acompanyés algú d'aquí, no només acompanyament local. La primera vegada que vaig viatjar allà hi va haver una setmana que va ser horrible: entre l'idioma, no sortien bé les activitats que havíem preparat... Jo necessitava compartir amb algú de la meua cultura coses que veia i em sorprenien, algú que m'expliqués com poder tirar endavant. Durant el més que vaig estar vam tenir acompanyament de les persones locals, sobretot a escala logística. Hi ha responsables locals, però per a ells és la seva cultura, tu no els pots dir que et sorpren el que estàs veient, perquè és la seva realitat i per a ells és normal. Si ens hagués acompanyat algú d'aquí, hauríem tingut més suport. L'únic acompanyament va ser una trucada telefònica durant tot el mes.

4. L'equip amb el qual treballaves comptava amb la participació de persones locals? Quina relació hi havia entre el personal internacional i el local?

Ens acompanyaven en tot moment, tant per fer els projectes com per qualsevol necessitat bàsica: menjar, aigua... En tot moment estàvem acompanyades, fins i tot massa. De vegades el responsable local tenia tanta pressió que ens limitava alguns moviments, no ens deixava anar soles... En general, la relació que teníem amb ells era més per a coses de logística i mobilitat... A nivell d'intervenció, la persona local només ens ajudava per les traduccions.

I creus que és important tenir més en compte les persones locals durant les intervencions?

Sí, és imprescindible perquè el que crec que hem de fer és amarar els professionals locals d'allà d'altres maneres de fer les coses. No des de "s'ha de fer així", sinó des del "es pot fer així". Sí, crec que tenir en compte les persones locals és imprescindible i el que cal fer és això, amarar els professionals locals de coses que podem aportar des d'aquí.

5. Penses que tota persona és vàlida per a dur a terme accions socioeducatives en el context internacional? Què creus que necessita aquesta persona?

Jo crec que totes les persones poden aportar alguna cosa. Totes, encara que no hi estiguin formades. Sí que crec que cal tenir unes característiques concretes, per saber per on llençar en algunes situacions... Per exemple, que sigui una persona que se sàpiga adaptar. Passaran coses, les coses no sortiran bé a la primera... Ha de ser una persona que es pugui adaptar al que pugui passar, que entengui que potser no sortirà bé, algú que sigui fort per veure segons quines coses i que no l'afectin. Crec que tothom hi pot aportar, però no tothom pot aportar bé. Ha de ser una persona que s'hagi preparat, que entengui en quin context realitza les seves intervencions, quina és la cultura amb què conviuràs... Però penso que no només educadors, metges o professors. Tothom pot aportar alguna cosa.

6. Quin creus que ha de ser el paper de l'educador/a social en el context de la cooperació i el voluntariat internacional?

No crec que puguin aportar més que una altra persona, però crec que tenim una mica de formació que pot ajudar a buscar estratègies... Per exemple, hi havia coses que per més que tu diguis: no cal enganxar una dona, no vagis al remeier que només et treu els diners, has de buscar estratègies. Per exemple, nosaltres a través del teatre vam crear una situació en què ells veien que pot passar si fan una cosa o una altra. Crec que un educador social és una persona que ha de buscar estratègies per a depèn de cada situació: si és per a adults, si és per a nens... cercar estratègies per fer arribar la informació als diferents perfils amb què et pots trobar.

7. En la teva opinió, les actuacions que vas dur a terme en aquell context han tingut un impacte a llarg termini o han esdevingut intervencions puntuals?

Crec que hi ha de tot. Hi ha coses que faràs mentre ets allà i hi ha coses que si vas picant pedra vas veient que a poc a poc es va avançant en això, ho tenen en compte i van canviant... També jo me n'adono perquè porto molts anys anant, cada estiu des del 2014, menys amb la COVID. Ho vas veient a poc a poc... Me'n recordo que el primer any que vam arribar era d'una manera i ara és superdiferent, ja no només dels projectes, sinó també conviure-hi... Jo crec que a poc a poc hem anat fent.

Amb la primera ONG va ser diferent, ens va impacte molt... Tampoc tenia gaire impacte, no podíem fer gaire...

8. Posa un exemple d'alguna situació que hagi viscut en la que no estiguis d'acord amb el funcionament del projecte del qual parles.

Al primer projecte ens cobraven 600 euros al mes a cadascuna de nosaltres per després menjar només arròs... Crec que hi ha unes despeses que no té per què assumir l'ONG, però 600 euros pel menjar és una cosa que ens va impactar llavors una de les coses que hem dit és que havíem de parlar amb algú de l'organització en aquell moment. Quan nosaltres ho vam dir sí que vam veure que després se'ls va fer una compra de menjar increïble, però ja només ens quedava una setmana allà... El problema allà crec que van ser els treballadors locals, però l'entitat ja els té molt arrelats i li costa canviar-los... Em consta que són importants allà, és a dir, que si se'ls posessin en contra dificultarien molt la seva tasca. Però és clar, tu com a ONG has de vetllar pels teus voluntaris... Em vaig sentir enganyada. No crec que fos culpa de l'ONG, sinó de la gestió que feia els treballadors locals. Tenen molt arrelats els treballadors locals, almenys a una d'aquelles persones, i els costa desfer-se'n i els està fotent... em consta que no som les úniques que hem tingut aquesta mala experiència.

D'altra banda, crec que hi havia poca comunicació amb la gent d'aquí. No pots deixar dues persones i gairebé no parlar amb elles a tota l'estada... Cal tenir més comunicació i crear una forma de treball conjunta.

9. Finalment, que creus que hauria de canviar en l'actual model de cooperació i voluntariat internacional?

Jo no sé quin és el model de cooperació actual, només tinc experiència a Guinea. El que jo he vist que em va molestar la primera vegada, he intentat arreglar-ho els anys següents a l'ONG que he creat... Crec que és molt difícil, no és gens fàcil. S'ha de treballar molt amb la comunitat, amb els professionals locals, formar-los i esperar que del 100% que tu hi puguis portar, si es queden amb un 50% ja és èxit. Crec que no hi pots anar, deixar anar un projecte i

esperar que funcioni sense més ni més. Crec que cal estar molt de temps darrere, fer una avaluació i veure que es pot canviar, i així i tot pot ser que no funcioni. Però el que és clar és que arribar, deixar anar els diners o el projecte i desaparèixer no funcionarà.

També és important tenir clar que la teva cultura no és millor que la d'allà, has de treballar amb la cultura d'allà i emmotllar-s'hi. La teva no és millor, és diferent i tu pots proposar coses i t'ho agafaran o no, però no pots pretendre arribar-hi i canviar les coses a la teva manera, perquè tampoc no és la manera correcta.

Sobre la temporalitat dels projectes, l'ideal seria tenir persones tot l'any, que puguin anar anant i venint, encara que no siguin la mateixa persona, però que sempre hi hagi algú que els pugui acompanyar. I que amb un temps aquest suport pugui desaparèixer i continuar funcionant encara que no estiguem nosaltres presents.

ANNEX 8. Entrevista a participant 8

1. Quins són els motius pels quals vas decidir participar en aquestes accions de cooperació internacional en concret?

La cooperació internacional havia sigut un dels àmbits que més m'havia cridat l'atenció durant la carrera, i quan l'entitat amb la qual havia fet pràctiques a la universitat em va donar l'oportunitat de participar en el projecte que tenien a Mèxic, vaig pensar que podria ser una bona idea aprofitar-la. Ja coneixia l'entitat, ja que havia estat força temps treballant amb elles, hi havia estat molt a gust, i sabia que en general la seva forma de treballar encaixava amb mi. Hi havia confiança, i sabia que si havien valorat el meu perfil, que ja coneixien, com a favorable per fer de voluntària internacional, era perquè tant per a elles com per a mi seria una experiència interessant.

Un cop em van explicar sobre el projecte i tots els àmbits que abastava em va cridar molt l'atenció. Tenia una forta vessant comunitària, que per a mi era important, i tenia l'oportunitat de treballar tant amb infants, com amb joves, com amb dones, com amb la comunitat, etc. A més a més, tenia una forta mirada educativa, tant pel que fa al projecte mateix, com cap a la visió del voluntariat. No s'enfocava al voluntariat com quelcom «salvador» sinó com a una experiència d'intercanvi i aprenentatge tant per la persona que anava, com per la comunitat que el rebia. I aquesta última part va ser decisiva per a mi. A més a més, de què posaven molta cura en el nostre acompanyament durant tot el nostre procés allà.

També em va moure molt la forma amb la qual parlaven del projecte. Amb molta estima. Crec que això també va jugar una part molt important en la meua decisió, em va fer pensar que seria una experiència que valdria la pena. Com quan una persona a la qual tens afecte et recomana quelcom que també aprecia.

2. *“es necesario formar a los voluntarios antes de que intervengan en ninguna realidad y su actividad tiene que estar orientada y supervisada por profesionales”*

Que penses d'aquesta frase? Tu vas rebre formació?

Sí, hi estic súper d'acord... Com qualsevol projecte al qual t'integres has de saber el context en el qual es desenvolupa, i hi ha d'haver un traspàs. Òbviament, si és un projecte que es duu a terme al teu país d'origen hi ha moltes coses culturals que ja saps perquè has crescut allà, tot i que hi haurà d'altres, com per exemple les característiques del barri o de les persones amb qui s'intervé que potser cal que se t'especifiquin. Si a això se li suma que entres en una cultura totalment diferent de la teva, on la manera de fer i de veure les coses és totalment diferent, i molts cops també l'idioma, cal que tinguis uns coneixements mínims de la realitat en la qual treballaràs, i del funcionament i organització del projecte. Per tant, la formació i el traspàs esdevé quelcom encara més rellevant. Per tal de facilitar la integració i la realització d'una feina adequada, com també l'acompanyament entre professionals.

Sobre la frase que m'has llegit, personalment parlaria més d'acompanyament que de supervisió. Per fer més fàcil la integració al projecte i a la cultura de la persona que arriba, i així pugui rebre tota la informació rellevant que necessiti tenir. A més a més, de poder facilitar el vincle entre les persones locals i aquesta persona estrangera. Al final, treballem amb persones i no és el mateix que es presenti algú allà que no coneixes de res (i ve d'un lloc molts cops desconegut), com que te'l presenti algú amb el que tens confiança. Crec que és important tant per la persona professional que s'integra, com per les persones amb qui s'intervé tot aquesta formació i acompanyament.

En el meu cas, vaig rebre formació abans d'iniciar el voluntariat. Vam fer diverses trobades abans de marxar. Tot i que ara, en retrospectiva, crec que va ser massa breu, o potser no vam tocar realment els temes que ara opino que ens haurien sigut més útils.

I quins són els temes que penses que haurien sigut més útils?

Les formacions van ser molt globals i van tocar tots els temes. Van fer una sessió més centrada a la cooperació en general, després una més enfocada al projecte, una per fer cohesió a l'equip... Nosaltres érem un grup de diferents voluntaris que anàvem a diferents llocs i diferents moments, per això com anàvem a llocs diferents en el moment de la formació es va

explicar cadascun d'ells però de manera molt superficial. També vam fer una trobada amb els diferents voluntaris. Al final, aquesta brevetat i el fet de compartir les formacions amb altres voluntaris d'altres llocs fa que no et puguis endinsar més en el projecte en el qual participaràs. Després, com que tu encara no estàs allà i no t'ho imagines, el que demanes són temes més tècnics: Quines tasques faré allà? Quins projectes hi ha? Jo on estaré? Què necessito portar-me a la maleta? Quins papers he de dur? Tot són temes pràctics a l'inici, són les incògnites que tens abans d'anar allà... Però al final crec que el que necessites és informació més profunda de la situació del lloc on vas: la diferència de població, els barris, si hi ha diferència de gent i de característiques d'un barri a un altre... Situacions en les quals et pots trobar, entendre com funciona l'estructura, l'idioma tot i ser el mateix hi ha paraules que no pots dir per què treballes amb infants...

També és important formació pel que fa a temes culturals, no és el mateix dir que no aquí que dir-ho allà, la concepció de l'alcohol aquí que allà... Bé, al final vas descobrint-ho allà, però crec que la preformació que fas abans d'anar allà sempre està més encaminada a temes de practicitat, no tant a temes culturals. Un cop allà, en l'acompanyament i en el teu dia a dia vas trobant totes aquelles coses. Prova i error, vas descobrint amb quines coses has d'anar amb compte i amb quines no. Penso que si es fa una bona formació prèvia, et pots estalviar tres o quatre errors inicials. Segur que ficaràs la pota igualment en algun moment, perquè és molt difícil canviar conductes culturals que tu ja portes arrelades molt de temps, però potser les tindries més en compte. En general, la meva preformació penso que va ser massa breu i que va girar més entorn de temes tècnics.

3. Vas estar acompanyat per algun professional durant aquell temps? De quina manera?

Sí, vaig estar acompanyada. Primer de tot vaig marxar en parella. Hi havia la regla que havíem de marxar de dos en dos. Per tenir algú amb la que compartir l'experiència, i que així tinguéssim una companya si en algun moment ens superava alguna situació. A més a més, ens van assignar dos professionals de referència: una persona referent a Catalunya (la que ens va fer la formació i tot el previ abans de marxar), amb la que un cop al mes fèiem videotrucada; i feia el seguiment de la nostra experiència, estava pendent de si necessitàvem res, i s'assegurava que tot anava bé i una persona referent a Mèxic. Que en el meu cas, va ser un antic voluntari que havia acabat treballant pel projecte. Era una persona que coneixia la

cultura del país on havíem viatjat, perquè ja feia temps que hi vivia. Però també coneixia la nostra cultura, i a més a més, havia viscut l'experiència de ser voluntari. Addicionalment, a aquestes persones, per cada àrea del projecte on interveníem teníem una coordinadora local que ens ajudava en tot el que ens calgués, per a dur a terme les tasques que se'ns assignaven. En aquest sentit, vam estar molt cuidades.

**4. L'equip en el que treballaves comptava amb la participació de persones locals?
Quina relació hi havia entre el personal internacional i el local?**

Sí, el projecte sencer està desenvolupat per persones locals. L'entitat amb la qual jo tenia contacte a Catalunya tenia més aviat una funció de finançament i sensibilització. Però els projectes es pensen, s'organitzen i es porten a terme per persones locals.

En general compten amb un parell de voluntaris anuals, que ajuden en les diferents branques del projecte i les seves tasques varien una mica segons les necessitats. Per altra banda, hi ha el voluntariat d'estiu que dona suport al projecte que es desenvolupa durant el mes de juliol.

El personal internacional es veu com quelcom que dona un cop de mà allà on no s'arriba amb el personal local. Els projectes no depenen del suport del voluntariat internacional, aquest és més aviat un complement. El voluntariat té sobretot una mirada molt posada en l'àmbit educatiu, es percep més aviat com un intercanvi. Els voluntaris s'emporten tota una sèrie d'aprenentatges d'un país i unes persones amb les seves maneres de fer i veure el món. I la gent local, sobretot els infants, s'emporten coneixements d'aquells voluntaris, i aprenen també sobre altres realitats.

5. Penses que tota persona és vàlida per a dur a terme accions socioeducatives en el context internacional? Què creus que necessita aquesta persona?

Primer de tot, com a mínim, que tingui una formació en l'àmbit social, si vol dur a terme accions socioeducatives. A més a més d'això, habilitats socials i ganes d'abraçar noves maneres de percebre el món. I això vol dir estar motivat per formar-se del nou context del qual es formarà part, i estar obert a aprendre coses noves.

A part d'això, no crec que es necessiti res que no es necessiti quan es treballa en un projecte social local. Crec que ha de ser algú amb disposició de ser obert de ment, flexible i amb

escolta activa. Una persona assertiva, empàtica, pacient, amb competències pel treball en equip, capaç d'acompanyar i no jutjar, amb humilitat, sensibilitat, i molt de respecte. Però totes aquestes característiques crec que les ha de tenir un educador social, treballi al lloc on treballi.

Així i tot, potser pel fet de treballar en una cultura nova han d'estar més accentuades, sobretot aquesta obertura de ment, i està obert a la incertesa de treballar en un lloc que és molt diferent del teu, i que a vegades no s'acaba d'entendre. Portar a terme la tasca és complex quan hi ha diferències culturals i maneres d'entendre, veure i fer les coses. Fins al punt que des del prisma d'una persona que és de fora poden ser incomprensibles, poc funcionals i a vegades fins i tot poc ètiques... És una feina delicada i amb la qual s'ha de tenir molta cura abans d'intervenir, considerant quines conseqüències tindrà cada acció. És per això, que el respecte és molt important. Pot semblar molt obvi, però al final del dia a vegades es pot passar per alt.

Cal ser molt conscient que les persones amb les quals es treballa són iguals que tu, i el país del qual vens no fa que la teva mirada, la teva forma de veure les coses i les teves idees estiguin per sobre de les dels altres o siguin millors. I, a més a més, que tingui molt present la seva tasca d'acompanyament de processos, ja que les persones de la comunitat són les protagonistes, perquè són les que viuen allà i les que han de decidir com volen viure.

6. Quin creus que ha de ser el paper de l'educador/a social en el context de la cooperació i el voluntariat internacional?

Crec que les educadores socials, tant en el context internacional com en el local, han de poder fer una funció de suport. Els projectes han de sorgir de les necessitats de les persones locals, i les educadores hauríem de fer aquest paper d'acompanyament en el procés d'empoderament.

Crec que no han de liderar processos, sinó acompanyar-los. Els projectes no han de sorgir de les educadores socials, sinó que han de crear-se a partir de la visió i les opinions de les persones amb qui es treballarà i el seu context. És una figura que si ha d'aparèixer, ha de ser amb l'objectiu de desaparèixer.

En un context internacional destacaria la importància de treballar conjuntament amb les persones locals. Ser un membre més de l'equip i aportar, a més a més de mans allà on faci

falta i les seves qualitats personals, formes de fer, perspectives i mirades diferents. Ja que en venir d'una realitat diferent, poden aportar experiències i idees innovadores. Crec que és algú que comparteix aprenentatges i experiències que li han servit en l'àmbit professional, i que les comparteix a altres indrets on també poden servir. Com també ell/a aprendrà del lloc on estarà intervenint.

7. En la teva opinió, les actuacions que vas dur a terme en aquell context han tingut un impacte a llarg termini o han esdevingut intervencions puntuals?

Per una banda, sí, però per una altra no. No és que les meves actuacions en concret tinguessin un gran impacte en la comunitat, és a dir, no vaig fer res que aportés quelcom que serà rememorat per sempre o idees innovadores que han propiciat noves línies de treball. Sí que van permetre que durant aquell any els projectes tinguessin continuïtat, i que es poguessin desenvolupar amb normalitat, i no s'aturessin per la falta de persones per dur-los a terme. D'alguna manera, vam permetre que la comunitat pogués continuar gaudint d'ells, i dels beneficis que aporta que segueixin en funcionament. Però clar, a llarg termini no hauria funcionat, perquè justament si nosaltres no hi érem, no se li podia donar continuïtat als projectes de la mateixa manera.

8. Posa un exemple d'alguna situació que hagi viscut en la que no estiguis d'acord amb el funcionament del projecte del qual parles.

Primer de tot, vull contextualitzar que el projecte al qual vaig participar té una forta vinculació amb entitats religioses. Tot i que els projectes no són religiosos ni promouen cap mena de fe, la realitat és que funcionen perquè pegen d'una entitat religiosa.

I això a escala europea ens pot xocar molt, perquè actualment tenim molt integrat que una cosa no ha de dependre de l'altre. Però a Llatinoamèrica, la realitat és que el món social encara està molt vinculat als moviments religiosos. Com aquí passava anys enrere.

Quan va arribar Nadal, ens van demanar que una de les activitats comunitàries que s'havien de dur a terme eren les «Posadas». Que ve a ser l'escenificació del camí que fan Maria i Josep, per trobar un lloc perquè Maria donés a llum. Per tant, una activitat amb un fort significat religiós. Tant la meua companya com jo no som religioses, i no ens sentíem còmodes portant una activitat d'aquestes característiques, tot i el seu caràcter comunitari. No

ens semblava adequat ni per respecte a les persones creients, ni per nosaltres mateixes. Però com que no hi havia ningú a la comunitat que se'n volgués fer càrrec, se'ns va insistir molt per no perdre una oportunitat per crear i enfortir comunitat. Finalment, vam acabar portant-la a terme.

Personalment va ser un tema de controvèrsia. No només per assumir tasques de la comunitat sense el treball amb ella. Si no, sobretot, perquè hi havia pel mig tot l'aspecte religiós. Molt delicat a parer meu. Finalment, tot i que la vam dur a terme ningú va acabar content, ni nosaltres que no estàvem còmodes, ni la comunitat perquè no ho vam desenvolupar com calia. Però si es va assolir l'objectiu comunitari, que era reunir els veïns en una activitat col·lectiva.

Crec que l'important hagués sigut poder treballar per tornar a empoderar persones del barri, i acompanyar-les perquè tornin a recuperar aquelles iniciatives que volen continuar portant a terme per no perdre contacte entre veïnes. Més que assumir, com a voluntàries, activitats que després un cop nosaltres marxéssim no es durien a terme, perquè començarien a quedar etiquetades com a tasques de les voluntàries. Ja que la comunitat deixaria de sentir-les com a seves. I, en canvi, poder fer una tasca més de suport i acompanyament en aquests processos, perquè les persones no se sentin soles, i no es desencoratgin a assumir aquest tipus de responsabilitats.

També crec que tot i ser una activitat que l'entitat creia rellevant realitzar, potser hauria de tornar-se a fer una consulta a les veïnes i veure quina és la seva opinió al respecte. Perquè la realitat és que cada cop menys gent es vol fer càrrec d'activitats com aquestes, i s'hauria de veure si és per falta de temps, o per falta de significat pel barri.

9. Finalment, que creus que hauria de canviar en l'actual model de cooperació i voluntariat internacional?

Crec que s'hauria de deixar enrere la mirada paternalista, assistencial, jeràrquica i jutjadora que s'aplica, molts cops, en la cooperació internacional. Deixar de concebre's com una relació unidireccional, on uns donen i els altres reben. Abandonar la perspectiva de «salvadors» i «necessitats», i la relació de «deute» que es crea a partir d'aquestes interaccions. On, com que

se t'està «ajudant», has de fer tot tal com se't mana que ho facis. Que molts cops porta més perjudicis, que beneficis a la cultura on es desenvolupen aquests projectes. Perquè no hi ha una escolta, ni una entesa d'aquesta.

Per tal que es comenci a veure la cooperació com una relació més centrada en l'intercanvi i el fet de compartir. En les relacions des de l'horitzontalitat, i el fet de valorar i aprendre de la diferència. Deixar de creure que només uns reben i els altres donen, i que uns saben i els altres no. Si no que com qualsevol interacció, hi ha aprenentatges per les dues bandes. És impossible que al relacionar-se amb algú, aquest no interpel·li.

Crec que això hauria de ser la cooperació internacional, un intercanvi de realitats, mirades i maneres de fer. Quelcom educatiu, de compartir i ensenyar-nos allò que ens va bé, i agafar el que ens ressoni o ens faci sentit. Sempre des del respecte i sense jutjar a l'altre. Acompanyant-nos en aquests processos d'aprenentatge, i de suport en els moments en el qual aquest sigui necessari.

ANNEX 9. Entrevista a Àngels Doñate, experta en voluntariat i cooperació internacional

Responsable de Sensibilització i Voluntariat Internacional a Camins Fundació Social Escola Pia.

1. Quins creus que són els principals reptes que enfronta la cooperació internacional i l'educació social actualment?

Jo crec que hi ha reptes de la cooperació o de l'acció social que són eterns i universals. Si entenem la cooperació nosaltres des d'aquí incidint, a ser possible de la millor manera, en un altra realitat fora de la de les nostres fronteres. Hi ha reptes universals i eterns que no aconseguim superar com el del respecte. És molt fort, però el respecte des d'un punt de vista políticament correcte ja l'hem superat, però parlo de quelcom més profund, de reconèixer realment a l'altre com un igual i, per tant, li reconec la capacitat de decidir, escollir i saber. Per això et dic, continuen alguns reptes com a eterns que hem anat millorant sobre el paper, i sobre paraules sí, però no sé si des del cor. Respectar a l'altre és respectar el seu desig, respectar el no fer res si ell no vol, de quedar-se com està... Per això et dic, el respecte és respectar que un poble vulgui continuar sense pou. Jo m'ho plantejo, també soc humana i hi ha alguns límits, és a dir, hi ha coses que no, que són intolerables, però n'hi ha d'altres que s'han de deixar escollir per l'altre.

Un altre repte és que els nostres interessos no siguin moguts per polítiques i països, per modes... A vegades veiem com alguns països reben menys ajudes perquè no estan a les llistes de subvencions que donen els ajuntaments. Per exemple, a mi em passava molt quan vaig estar a Mèxic. La FES sempre ha recolzat l'Àfrica de l'oest i Mèxic, llavors què passa? Mai hi ha subvencions per Mèxic, el projecte se sustenta per donatius privats. Per què?, perquè el govern espanyol considera que Mèxic no és un país necessitat d'ajuda, segurament és cert si ho compares amb Senegal... Però, què passa on estic jo? Jo sempre recordo quan vaig parlar amb el president de l'Institut Català Internacional per la Pau que va ser la primera subvenció pública que vam aconseguir aquí pels projectes a Mèxic, i em va dir: jo no descarto Mèxic per a la subvenció perquè és un dels països del món que no està en guerra i que té més violència. Em va explicar que era normal que no ens donessin altres subvencions: les entitats

internacionals fan un barem amb números, Mèxic té molts pobres i molts rics, quan es divideix entre dos queda amb un número aprovat. El problema és que Mèxic té gent de zero i gent de deu. Per a mi, aquest és un altre repte, que no tot passi per polítiques, números i modes.

Més reptes, crec que et continuem amb el repte de la política, com ens barregem i no ens barregem, com actues o no actues amb determinats països en funció del que està passant, com castigues la població en funció de les decisions... En cooperació hi ha reptes interessants, ara fa poc m'he adonat que Metges Sense Fronteres va haver-hi un moment que van fer una reflexió sobre com tenien els seus recursos centralitzats hi han decidit descentralitzar-los. Estan movent projectes a Colòmbia, Senegal... Això està portant treballadors a perdre la seva feina, però a la vegada és el que s'ha de fer, descentralitzar projectes i començar a contractar gent local. Crec que això és un altre repte que tenim, prendre decisions i actuar pensant en la gent local.

Segurament tindríem més reptes, però per mi són aquests: valors universals de respecte, justícia, límits, política i entendre des d'on prenem les decisions, perquè les prenem, per aquí i com les prenc.

2. Quines oportunitats veus en la cooperació internacional i l'educació social per promoure el desenvolupament sostenible?

Hi ha l'oportunitat de detectar necessitats allà i amb aquestes que les mateixes comunitats d'allà siguin capaces de formar educadors socials i incloure la figura de l'educador social en els seus projectes. Igual que aquí, allà també és necessària la figura d'educador social, hi ha l'oportunitat de generar moviments comunitaris que es poden promoure des d'aquí, que ho poden promoure educadors socials formats aquí, però sempre escoltant i atenent a les necessitats d'allà.

Al final, hem de veure com una oportunitat per les dues bandes poder aprendre de l'altre. Els nostres mestres, amb tots els seus títols, podrien aprendre infinit i ells també poden aprendre de nosaltres, perquè és un compartit. Tenim l'oportunitat de detectar necessitats, empoderar la població i treballar plegats uns i altres per millorar.

3. Quina és la teva opinió sobre el paper de les ONG en la cooperació internacional i l'educació social?

Jo et diria que tant de bo arribi el dia en què no siguin necessàries, però mentre ho siguin... Eduardo Galeano té un poema que es diu Los Nadies i parla de la utopia com un horitzó: *"Ella está en el horizonte. Me acerco dos pasos, y ella se aleja dos pasos. Camino dos pasos y el horizonte se corre diez pasos más allá. Por mucho que yo camine, nunca la alcanzaré. ¿Para qué sirve la utopía? Para eso sirve: para caminar."* la utopia seria que no existís i les ONG, que no existissin les fronteres, ni les guerres, ni la fam, que tots fóssim iguals, que les nostres diferències fossin acceptades i estimades... Però mentre no sigui així... Dona'm una fórmula millor, i jo te la compro.

També t'he de dir, grans ONG? Mmmm... És com amb les grans empreses, i això que diré és molt personal... jo soc filla d'empresaris, empresari d'una empresa petita: tothom sap el nom de tothom, el que està qualificat per la comptabilitat fa comptabilitat, tothom té la mateixa dignitat i tothom dina a la mateixa taula. Una altra cosa és una gran multinacional... Una gran ONG entra en temes més complicats de política, grans estructures, diners, corrupcions, em posa més nerviosa. Les petites ONG poden ser semblants a una cooperativa. Així doncs, les ONG tant de bo no existissin, però mentre camino cap a l'autovia, em dones altres camins o eines o he de seguir pel mateix camí. No tots els camins són iguals, els grans són més complicats, és que fins i tot si són ONG grans i netes tenen més deutes tant econòmics com polítics.

T'explico un cas per si t'ajuda a entendre-ho. Se celebra un festival de cinema de drets humans, el qual té un jurat. Cada any tenen una temàtica diferent, escollint un país o una zona del món en concret. Doncs es va proposar que fos el Sàhara, però Amnistia Internacional va vetar la idea. Per què?, perquè Amnistia Internacional està al Marroc, perquè Amnistia Internacional negocia amb el govern del Marroc, perquè Amnistia Internacional necessita continuar fent la seva tasca allà... jo no donava crèdit. Al final tot es mou per interessos polítics, i com més gran sigui l'entitat encara més. Amnistia Internacional no té res en contra del poble sahrauí, però ells estan al Marroc, necessiten continuar al Marroc, es troben en mig d'unes negociacions, el Marroc interessa molt més perquè és la porta d'entrada, no se la volen jugar... No volen, i per això bloquegen. Ja veus quina burrada, en un festival de cinema. Però

sí, passen aquestes coses. Com més gran sigui l'ONG, més juga. Una cooperativa o ONG petita? Doncs menys deutes tenen, tenen però molts menys. S'han de donar menys explicacions...

Per tant, ONG sí, però depèn del model. El més important és que sigui local. Jo em sento molt còmode amb el nostre model, jo sempre els hi dic als voluntaris que la gent local d'allà ens estan obrint les portes a casa seva perquè creuen en l'internacionalisme, igual que nosaltres. Ells no ens necessiten, fan el seu projecte sense nosaltres, fa 50 anys que el fan amb nosaltres i sense nosaltres, però estan molt més contents si hi vas, però no et necessiten. Jo em sento molt més còmode amb aquest model, entitats petites que anem sumant.

4. Quines creus que són les habilitats i les competències més importants per dur a terme accions socioeducatives en l'àmbit de la cooperació internacional?

El cor, el cap, i les mans. Ja veus que jo soc més poeta que tècnica...

Per mi el cor inclou una il·lusió bàrbara per anar-hi, allà ja et donaran els pals i has d'estar preparat. Des del cor, també et diria, què t'ha de moure un sentiment de justícia. El cor inclou valor, et mou la recerca d'una justícia, la ràbia, la tristor... Penso que també t'ha de moure una curiositat sana, la curiositat d'entendre altres realitats alienes a la teva. La humitat, la capacitat per entendre i escoltar.

El cap, tenir coneixements: coneixements de l'entorn on vas, la realitat on vas, tenir aquests coneixements o estar disposat a adquirir-los: coneixement del terreny, del projecte, de costums, de cultura... També és important tenir coneixements tècnics. Potser em portes uns quants i en tindràs més enllà, però la gent que hi va pensant que ja ho sap tot no. Per exemple, està clar que un metge portarà coneixements previs d'aquí, però allà pot aprendre sobre malalties tropicals, cures alternatives que desconeixia... Tenir aquest desig d'aprendre, de formar-te constantment, d'enfrontar els problemes des de la reflexió, l'aprenentatge i la consulta. Per a mi, en el cap també s'ha d'incloure la capacitat d'anàlisi i de reflexió, així com la crítica. Crítica cap a tu i cap al que et trobes. És a dir, jo he de respectar i he d'entendre, però he de ser crítica i analítica per entendre per què passa això. També has de ser crítica amb tu, tant en positiu com negatiu.

Mans, gent disposada a treballar. Està clar que és necessari tenir moments per desconnectar, per poder gaudir i sortir de festa. Però aixecat l'endemà i ves a treballar. Mans disposades a treballar i embrutar-se, no a dir que això no toca o no és de la meua categoria. Òbviament, has de fer el que estiguis qualificat per fer, no operarà qui no estigui qualificat per operar, no farà cases qui no estigui preparat per fer cases, però sí que has de tenir aquesta voluntat per treballar.

5. Quins consells donaries a un educador social que vol començar a treballar en cooperació internacional?

Aixecar la mirada: tu ets d'aquí i t'has format aquí, has après aquí el que saps. Aixecar la mirada, de cop i volta és un altra realitat i tu seràs un altre. En aquest aixecar la mirada no perdis l'universal, el que et mou aquí per ser educador social és el que t'ha de moure allà. Aixeca la mirada, però no deixis de tenir els peus o el cor ben clar en aquest universal, el que t'ha mogut aquí t'ha de moure allà: El desig d'equitat, de justícia, de lluita, la llibertat, de revolta, de transformació, d'educació, d'acció, de comunitat... Si tot això és realment el que et mou, demostra-ho allà també. Aixeca mirada, perquè els coneixements que has adquirit fins ara et serviran o no, contrasta'ls, ves obert a adquirir-ne de nous i que aquest cor universal et continuï igual.

6. Com es poden dissenyar projectes de cooperació internacional que siguin sostenibles i tinguin un impacte durador?

Escolta aquell territori, però sobretot escolta la gent que viu en aquell territori. Tu em preguntes què és important perquè els projectes siguin sostenibles i duradors, però jo afegiria que tinguin també sentit. Sostenibles, duradors i amb sentit.

Perquè un projecte tingui sentit primer has d'escoltar la comunitat i els seus desitjos. No pots imposar, hem de respectar. Està clar que hem de respectar amb criteri, si s'estan matant dones pel simple fet de ser dones està clar que ho hem d'aturar, però estic parlant d'altres coses... Hi ha casos d'entitats que s'han matat a instal·lar aixetes a les cases de tot un poble, però després les dones continuen anant a buscar aigua al pou. Per què? Perquè les dones només un cop al dia poden trobar-se amb la resta d'amigues, viuen en unes vides de tancament brutal, i és quan

van el pou tot i haver de caminar durant 4 km el moment en què poden socialitzar, saber com estan les seves amigues, com està la seva germana... Si tu li poses una aixeta, l'has tancada definitivament a casa.

Per tant, escolta també la comunitat. És una manera de reconèixer que també tenen dret a somiar i a tenir una opinió pròpia. És important no només entendre que necessiten les comunitats, sinó també escoltar allò que volen. Està clar que després amb el diàleg, li pots donar la teva opinió i explicar què penses tu però sempre des de la conversa, d'igual a igual. A partir d'aquí, naixeran projectes amb sentit, a condició que comptis amb la gent del territori. Fins i tot en aquells projectes en els quals ells t'ho han dit, però si després no s'involucren en el projecte no serveix per res. Ells han de formar part del projecte des de l'inici fins al final, ells han de construir, ells han de treballar... Perquè al final, seran ells els que es queden i els que segueixen el projecte. Hem de fer projectes per la comunitat i amb la comunitat, perquè si no no serà ni sostenible ni durador.

Per altra banda, perquè sigui sostenible i durador també és important el tema ecològic. Tot allò que puguis fer amb materials de proximitat, amb sistemes de construcció d'allà, tenint en compte la cultura i l'educació d'allà, tindrà més continuïtat. Tot el que estigui fet amb coses d'allà i en maneres de fer d'allà serà més durador. Cal fer les coses per ells, amb ells i com ells.

7. Com es pot mesurar l'impacte d'un projecte de cooperació internacional i educació social?

Els finançadors sempre pregunten per l'impacte, és una mentalitat molt occidental. Nosaltres, per exemple, vam aconseguir la subvenció de la Pau, de la Generalitat. La persona que s'encarrega de fer les memòries és una persona més tècnica i sempre em pregunta per l'impacte, pels números... i l'impacte de realitat? Es que només que un nen d'aquella comunitat no es faci, d'una banda, armada és impressionant. Jo entenc que mesurar l'impacte d'un projecte és necessari, però també és molt complicat. Hi ha gent que busca números, els projectes educatius i socials han de tenir un punt quantitatiu, però gran part és qualitatiu.

De manera quantitativa podem observar a quanta gent afecte, és a dir, si munto una escola quants infants vindran, quantes famílies atenem a través d'aquests infants, quants treballadors

podran treballar-hi. Aquesta manera de quantificar és fàcil i ràpida, el nombre de persones ateses de manera directa i indirecta. Una altra manera és comptabilitzar el temps. Per exemple, he creat a l'escola i ha durat sis anys, doncs sis cursos. El temps també és un mesurador quantitatiu, així com els resultats: dels 50 infants atesos, 20 han entrat a la universitat, 30 han après a llegir i escriure i passen les proves de l'Estat, 25 dones han rebut una formació que els hi permet ser posteriorment contractades, etcètera.

Qualitatives tenim les enquestes de satisfacció. Què pensa la teva gent? Com explica la teva gent el projecte que viu? Mira és que tinc 20 persones ateses, però no paro de tenir els seus amics a la porta per voler entrar. Èxit, les persones ateses són felices d'estar aquí i cada vegada s'hi vol sumar més gent. Això es pot mesurar a partir d'una enquesta de satisfacció, per les recomanacions, per com t'inclou la comunitat després de dur a terme els projectes... Per exemple, que l'alcalde d'allà et faci un reconeixement, o que se t'inclogui en les activitats locals o a les trobades anuals de les entitats. El treball què fem amb xarxa també és una manera qualitativa de valorar el nostre servei, si estem treballant conjuntament amb hospitals, amb gent local, amb la resta d'entitats...

8. Creus que la formació prèvia és important pels voluntaris internacionals?

Jo crec que com més formació millor. La formació no vol dir títols ni hores, la formació implica dedicar un temps a pensar sobre això, escoltar sobre això, llegir sobre això... Donar importància el que vaig a fer. Estic d'acord en el fet que és important rebre una formació aquí abans d'anar, des d'aquí tractem qüestions tècniques i emocionals, que et trobaràs, com reaccionaràs, quins són els teus límits... Però formar-se allà és clau també. Rebre formació allà crec que és bàsic perquè és una manera d'apropar-se a l'altre i el projecte, com ells ho expliquen, com ells ho viuen...

D'altra banda, penses que d'alguna manera també cal formar la població local? Sovint allà la nostra veu és més escoltada, més buscada...

Aquí tornem a parlar d'utopia. Ens falten molts segles perquè la nostra veu i la nostra opinió no sigui més escoltada que la seva. Ens agradaria que això no passés, però és un fet històric i a vegades molt difícil de canviar. Hi ha gent que ho provoca més, hi ha gent que ho provoca

menys, però hem de ser realistes. Jo em puc esforçar molt en això, en aquest desaparèixer i formar part d'aquest paisatge perquè la meva opinió no conti més, perquè la meva opinió no sigui l'última, perquè no sigui la que defineixi, ni la que es busqui en els moments més cabdals...

Això pot néixer per moltes raons: això pot néixer perquè tu ho facis sense voler, aquesta és la part que hem d'intentar fondre, fer desaparèixer i sobretot ser conscients que nosaltres ho provoquem volent o sense voler... Assumir la responsabilitat, que no és el mateix que culpa. Per exemple, en el projecte del Senegal, la diferència entre els voluntaris i la gent local és encara més bèstia, però per un tema biològic! Per molt que vulguis passar desapercebut, són 50 negres i tu ets una persona blanca, ja et pots fer trenes i vestir-te com ells... però no et pensis que això farà que passis a ser un d'ells. Seguiran sortint els botiguers criden-te "*Tubap!*", que és com ens diuen a les persones blanques... i ja està, fins i tot ho diran els teus infants quan juguen a pilota i s'obliden del teu nom... I no passa res!

Ara em fas recordar una anècdota graciosa, que en aquell moment era una crisi per mi. Jo vaig treballar amb dones que eren molt bàsiques i tenien un vocabulari molt diferent del meu. Per molt que jo ho intentés, jo soc una persona que parlo de manera molt correcta, faig servir molt poques paraulotes, construeixo bé les frases. És acceptar que tinc 52 anys, soc periodista, porto una vida llegint i escrivint, els meus pares eren professors... Jo podia arribar allà intentar parlar com elles, però quin sentit té fer això? Jo en aquell moment ho vaig patir molt, però amb el temps m'he adonat que és millor no fingir, ser com ets... Elles són felices de tenir-te allà, escoltar-te tal com ets. Si jo amago el que soc també és fer de menys a la persona que tinc davant. No puc amagar el que soc, ni qui soc, ni com soc, per tant, és millor prendre la responsabilitat, posar-me al nivell que toca, però sense fer-los de menys per posar-me al nivell que no toca, ni enganyar-me a mi mateixa.

Sí, és important que entenguin quina és la meva funció allà, que jo no intenti assumir papers que no em toquen... però també és important entendre que falten molts segles per revertir les coses que han sigut així històricament. És veritat que les coses estan canviant, cada dia fem passes endavant, però tot i això hi ha coses que costa molt canviar-les. Per exemple, jo puc intentar fer entendre a una mestra local que les dues som iguals, les dues som mestres... Però, quants anys d'estudi i formació tinc jo comparat amb ella? Quins han sigut els meus professors? I els seus? Jo ja ho dic, som iguals, però... A la vegada, desgraciadament, no som

iguals. Jo li puc explicar, i és rellevant que li expliqui, que jo tinc la intenció de ser iguals, i la meva actitud serà decisiva en aquest moment: ja no és tant el que jo els hi expliqui, sinó com jo em comporti allà.

En definitiva, penso que és bo fer formacions allà, perquè la formació sempre està bé sigui on sigui, però el que també és bo és que sapiguem que hi ha coses que no es poden canviar, que hi ha coses que les provoquem i que les continuem perpetuant i les hem de vigilar molt. Ser iguals ho demostrarem cada dia, els hi podem explicar que volem ser iguals, però és que no ho som. Sí que som iguals en dignitat, però no en context. Som iguals en dignitat, no en recursos. Ho som amb dignitat, no en memòria històrica. El que és important és comprendre això, no enfadar-me, no assumir papers que no em toquen o, altrament, assumir-los perquè en aquell moment és necessari perquè necessiten una resposta, una resposta que no tenen i jo sí.

9. Com podem assegurar que els projectes de cooperació internacional i educació social siguin culturalment sensibles i respectuosos amb les identitats locals?

Com he dit abans i per no repetir-me, en general és escoltant l'altre, incorporant-lo en la definició el projecte, incorporar-lo amb l'execució del projecte, i incorporar-lo en la celebració el projecte.

ANNEX 10. Preguntes per a grup de discussió

1. Podeu compartir les vostres experiències en projectes de cooperació i de voluntariat internacional? Quins van ser els objectius i els resultats d'aquests projectes?
2. Quines mancances socioeducatives han trobat en els projectes de cooperació i voluntariat internacional en què heu participat?
3. Quins tipus d'accions o estratègies creieu que podrien millorar la qualitat i l'efectivitat dels programes i projectes de cooperació i voluntariat internacional des d'una perspectiva d'educació social?
4. Què opineu sobre la participació comunitària en projectes de cooperació i voluntariat internacional? Com es pot fomentar una participació més activa i crítica de les comunitats locals en aquests projectes?
5. Heu trobat desafiaments en termes de sostenibilitat i continuïtat dels projectes de cooperació i voluntariat internacional en què han participat? Com es podrien abordar aquests reptes des d'una perspectiva d'educació social?
6. Quines habilitats i competències creieu que són necessàries per participar de manera efectiva en projectes de cooperació i voluntariat internacional?
7. Quin paper creieu que poden exercir les educadores socials en la promoció i l'enfortiment de la cooperació i el voluntariat internacional? Quines accions específiques es podrien dur a terme en aquest sentit?
8. Des de la vostra experiència com a educadores socials, quina és la vostra opinió sobre la col·laboració entre els professionals de l'educació social i les organitzacions no governamentals (ONG) en projectes de desenvolupament i cooperació internacional? Quins avantatges i desavantatges creieu que presenta aquesta col·laboració?

9. Quines propostes de millora podeu fer per millorar l'actual model de voluntariat i cooperació internacional?